

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

**Інклюзивна освіта для дітей з
особливими освітніми потребами: стан
упровадження в Черкаській області
за матеріалами науково-практичної
Інтернет-конференції**

Черкаси
2016

ББК 74.3

I. 65

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту.

Протокол № 4 від 30.12.2017 року

АВТОР-УКЛАДАЧ:

Литвин І.М., методист лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій КНЗ «ЧОПОПП ЧОР».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Руденко І.М., доцент кафедри психології КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», кандидат психологічних наук;

Ворона І.А., методист центру практичної психології та соціальної роботи КНЗ «ЧОПОПП ЧОР».

Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами: стан упровадження в Черкаській області / укладач Литвин І.М., методист лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій КНЗ «ЧОПОПП ЧОР». – Черкаси, 2016.- 121 с.

У навчально-методичному посібнику представлені матеріали учасників науково-практичної Інтернет-конференції, яка проводилася лабораторією розвитку освіти та педагогічних інновацій комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» у листопаді 2016 року з теми «Особливості психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами».

Розглянуто досвід організації як спеціальної так і інклюзивної форми навчання дітей із психофізичними порушеннями, презентовано авторські розробки корекційно-розвиткових програм. Узагальнено досвід роботи з батьками, які виховують дітей з інвалідністю.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	7
1. Сергєєва Н.В. Пріоритети психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних навчальних закладах.....	7
2. Серєда С.В. Логопедичний супровід дітей з особливими освітніми потребами.....	14
3. Алексеєнко Ю. В. Використання музикотерапії в роботі з дітьми із особливими освітніми потребами.....	20
4. Козюра Л.П. Навчання дітей із особливими потребами в загальноосвітній школі.....	30
5. Галущенко С.С. Соціальний педагог та інклюзивна освіта для дітей з психофізичними порушеннями.....	36
6. Кот В.П., Михайлова Л.О. Психолого-соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами спеціалістами психологічної служби	44
7. Пушкаренко В.П. З досвіду роботи Тальнівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів №3 щодо особливостей психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.....	51
8. Битько Ю.А. З досвіду психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.....	59
9. Александрова С.О. Створення інклюзивного освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі.....	63
10. Шарапа Л.В. «Школа гармонії, добра та здоров'я» - освітнє середовище для розвитку здорової дитини.....	68
РОЗДІЛ 2. СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ФАХІВЦІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ.....	75
11. Григоренко В.Г. Співпраця батьків дитини, яка має порушення слухової функції із педагогами навчально-виховного закладу.....	75
12. Петрова Т.К. Важлива роль сім'ї в житті дитини з особливими потребами.....	84
13. Голоднюк У. М. Взаємодія сім'ї та корекційних педагогів під час навчально-виховного процесу дітей з порушенням психофізичного розвитку.....	93
14. Черниченко Н.І., Миколенко Т.В., Макрушина Н.В., Пустова В.В. Співпраця батьків дитини з порушеннями психофізичного розвитку та фахівців дошкільного навчально-виховного закладу.....	99
15. Дзірун З.В. Діяльність соціального педагога у сприянні соціальної адаптації сім'ї, в якій виховуються діти з проблемами розвитку.....	109

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВАГИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ЧИ СПЕЦІАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ.....	117
16. Літвяк І. І. Використання здоров'язберігаючих технологій в роботі з дітьми, що мають мовленнєві порушення, як важлива складова інклюзивної освіти.....	117
17. Марченко Л.М. Проблеми формування сприятливих умов для всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.....	125
18. Поляниця Л.Г. Корекційно-розвивальна робота у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.....	132
19. Волошина О.І. Формування освітнього середовища для учнів з порушеннями слуху.....	140
20. Мухарська О.О. Інтеграція дітей із особливими освітніми потребами в інклюзивне середовище (з досвіду роботи).....	145
21. Тімуш Т.А., Опантан О.М., Кучеренко І.А. З досвіду роботи асистентів учителів Уманщини щодо роботи з дітьми з особливими потребами в інклюзивному середовищі.....	152
22. Сахно Т.М. Попередження та виклики позитивних і негативних тенденцій у навчанні дітей з особливими потребами.....	158
23. Калмикова А.М., Куценко А.С., Шпира Н.В. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя дітей (З досвіду роботи санаторної школи-інтернат).....	166

ВСТУП

Останніми десятиліттями в усьому світі відбуваються докорінні зміни у розумінні та забезпеченні якісної освіти для дітей з особливими потребами. В Україні також набувають поширення новітні освітні технології, в основу яких покладено принцип урахування інтересів таких дітей.

Одним з основних принципів міжнародних стандартів є право дітей з особливими потребами на інтеграцію в суспільство, основою якої є забезпечення таким дітям доступу до якісної освіти.

Освіта дітей з особливими потребами має передбачати включення їх у загальну діяльність разом з іншими дітьми, починаючи вже з дошкільного віку. Стратегічна мета цього процесу – формування нової філософії суспільства, державної політики щодо дітей з особливостями психофізичного розвитку, а саме створення інклюзивного освітнього середовища.

Інклюзивна освіта — гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальними навчальними планами та забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей — усі діти є цінними й активними членами суспільства. З досвіду впровадження інклюзивної освіти в Черкаській області можна аргументувати, що навчання в інклюзивних закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому.

Як свідчать дослідження, в інклюзивних класах наголос робиться в першу чергу на розвиток сильних якостей і талантів дітей, а не на їхніх фізичних або розумових проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань і вмінь.

В інклюзивних класах взаємодія між учнями з особливими освітніми потребами та дітьми з типовим рівнем розвитку сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків, завдяки чому діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, стають більш чуйними, готовими до допомоги.

Сучасна система освіти вимагає від спеціального закладу бути конкурентоспроможним у наданні освітніх послуг для дітей з психофізичними порушеннями. Батьки та педагоги повинні пам'ятати, що спеціальна школа – це потужний корекційно-розвивальний комплекс, який дозволяє досягти високих результатів у реабілітації дітей з вадами фізичного та (або) розумового розвитку.

На часі головне завдання педагогів спеціальних шкіл є створення оптимальних умов для розвитку і реалізації освітніх потреб дітей цієї категорії на основі врахування можливостей конкретної особистості. «Державний стандарт спеціальної освіти дітей з обмеженими розумовими можливостями» говорить про те, що сучасна спеціальна школа повинна створити передумови для формування соціальної, комунікативної та інших видів компетентності учнів. Особливо важливим є формування життєво важливої соціальної компетентності, яка в сукупності з пізнавальною, особистісною та самоосвітньою забезпечують самовдосконалення та корекцію особистості дитини з психофізичними вадами, допоможуть самореалізуватися в системі соціальних відносин, підготують до самостійної життєдіяльності.

Останнім часом усе більше батьків дітей з особливими потребами бажають, щоб їхні діти навчалися та виховувалися разом зі здоровими однолітками. Зрозуміло, що це їх вибір, адже така дитина може відчувати під час інтеграції певні труднощі, однак це для неї буде досвідом, яким вона зможе скористатися в подальшому житті.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Сергеева Н.В.,
Учитель-логопед Золотоніської
спеціальної загальноосвітньої
школи-інтернат Черкаської обласної
ради

Анотація

У даній роботі висвітлено особливості навчально-виховного процесу в спеціальних навчальних закладах, який здійснюється за спеціальними навчальними планами і програмами в комплексі з корекційно-відновлювальною та лікувально-профілактичною роботою; впровадження оптимальних методик інтеграції в суспільство дітей з особливими потребами, вирішення питання їх соціальної адаптації та працевлаштування.

ПРИОРІТЕТИ ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В СПЕЦІАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.

Серед проблем спеціальної педагогіки завжди були актуальними питання корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Пошуки оптимальних шляхів її реалізації, удосконалення форм і методик спеціального навчання, розробка нових корекційних технологій продовжуються й у XXI ст. Система порушення психофізичних функцій вимагає раннього діагностичного і корекційно-розвивального втручання. Без такої психолого-педагогічної допомоги подальше навчання та соціальна адаптація дитини справді стають малоефективними [1, с.10-20].

Введення різнорівневих моделей навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в інтегрованому середовищі зовсім не означає, що мережа традиційних спеціальних закладів (спеціальних шкіл і шкіл-інтернатів) повинна скорочуватись. Значна кількість дітей з особливими освітніми потребами перебуває в умовах стихійної інтеграції в загальноосвітніх школах, де не створені умови для здобуття ними якісної освіти відповідно до їх можливостей. Деякі країни, які свого часу повністю скасували систему спеціальних навчальних закладів на користь інклюзивної освіти, сьогодні визнають це як помилку. Спеціальні школи мають розвиватися паралельно з інноваційними навчальними закладами, забезпечуючи право вибору варіативних моделей здобуття освіти дітьми з особливими потребами [2, с. 205].

Якщо проаналізувати всі фактори життя та розвитку дітей з особливими потребами в суспільстві, а особливо на рівні районів і сільської місцевості, то можна зробити наступні висновки:

по-перше, соціально-економічні, культурологічні проблеми багатьох сімей настільки незадовільні, що батьки цих дітей не можуть більш-менш задовільно утримувати їх в сім'ї, не кажучи вже про можливість оплати освітніх

послуг дитини на рівні тих, які вона отримує в школі-інтернаті за рахунок коштів державного бюджету;

по-друге, для окремих груп дітей навчання в інтегрованому середовищі мало результативне, а часом й протипоказане (наприклад, для сліпих, глухих, дітей, для дітей з помірною, тяжкою та глибокою розумовою відсталістю);

по-третє, досвід роботи спеціальних шкіл-інтернатів підтверджує їх необхідність як закладів для дітей, що потребують особливої державної допомоги в здобутті освіти та соціально-трудової реабілітації;

по-четверте, трудове навчання у спеціальній школі (школі-інтернаті) передбачає систему заходів, спрямованих на оволодіння вихованцями трудовими уміннями і навичками, що є основою для подальшої професійної підготовки;

по-п'яте, сприяє формуванню колективу зі спільними інтересами, проблемами, думками, що дає можливість спілкуватися, набувати життєвого досвіду, обмінюватися інформацією. В умовах колективу собі подібних дитина почуває себе більш комфортною, захищеною.

- Спеціальні загальноосвітні школи (школи-інтернати) мають стати ресурсними центрами інклюзивної освіти і цьому сприяє ряд позитивних моментів: багаторічне функціонування спеціальних закладів дозволило їм укомплектувати штати фахівцями відповідної кваліфікації, які знають особливості організації навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи з різними категоріями дітей з особливими потребами та готові реалізовувати увесь комплекс необхідних дітям послуг — освітніх, корекційно-розвивальних, медичних, соціально-побутових, професійно-трудових;

- з метою більш адекватної соціалізації в спеціальних школах запроваджена професійно-трудова підготовка, яка виступає, з одного боку, як корекційна складова (оскільки трудова діяльність вимагає сукупності знань, умінь та навичок з математики, малювання, біології, географії, фізики, хімії тощо), а з іншого — як можливість дітей після закінчення школи або продовжити навчання за вибраною спеціальністю, або відразу працевлаштуватись та інтегруватись в суспільне середовище [3, с.328].

Метою психолого-педагогічного супроводу в Золотоніському спеціальному навчально-виховному закладі є соціалізація дітей з особливими потребами, вивчення особистісного потенціалу, а саме: співвідношення рівня розумового розвитку дитини і вікової норми; рівня розвитку когнітивної сфери; особливості емоційно-вольової сфери; індивідуально-характерологічних особливостей; рівня сформованості мотивації до навчання; їх творчий та інтелектуальний розвиток через залучення всіх учасників навчально-виховного процесу (батьків, педагогів, дітей) до реалізації запланованих дій щодо особливостей розвитку, спілкування, навчання, професійної орієнтації, соціальної адаптації дитини.

Термін «діти з особливими освітніми потребами» передбачає розуміння дитини як суб'єкта, який потребує «обхідних шляхів» для досягнення результатів в освіті.

Діти з порушеннями розвитку мають спільні та специфічні труднощі, пов'язані з характером і вираженістю первинних порушень, особливостями вторинних. Первинні порушення обумовлені безпосередньо хворобою, вторинні виникають унаслідок первинних порушень, піддаються впливу ранньої корекційної допомоги. Специфічні труднощі, з якими стикаються хворі діти, обумовлені характером і мірою вираженості відхилень, умовами соціально-педагогічного оточення на ранніх етапах розвитку. Спільними проблемами цих дітей є соціальна дезадаптованість: низький рівень психічних процесів (уваги, сприймання, мислення, пам'яті); несформованість мотиваційної та емоційно-вольової сфер; знижена довільність психічних процесів, діяльності та поведінки; труднощі оволодіння мовою; відхилення у сприйманні, осмисленні та використанні інформації з навколишнього середовища.

Корекційна педагогіка вивчає особливості фізичного і психічного розвитку, закономірності організації корекційного навчально-виховного процесу, розробляє спеціальні засоби навчання і виховання дітей з особливими потребами. Актуальною проблемою виховання є їхня інтеграція в суспільство відповідно до визначених міжнародними законодавчими документами прав кожної дитини на життя, захист, освіту тощо [4, с.143].

Багато дітей із серйозними і стійкими патологіями розвитку перебувають під постійним наглядом і опікою лікарів, психологів, дефектологів у спеціальних дошкільних закладах компенсуючого або корекційного типу. Діти з нерізко вираженими відхиленнями у розвитку за бажанням батьків можуть виховуватися у дитячих садках загально-розвивального типу. Інтегроване виховання (спільне виховання з дітьми з нормальним розвитком) можливе в таких формах:

— комбінована інтеграція (виховання у масових групах одного-двох дітей з наближеним до вікової норми рівнем психофізичного і мовленнєвого розвитку, здатних до самообслуговування та психологічно готових до спільного зі здоровими ровесниками навчання);

— часткова інтеграція (діти, які не можуть разом зі здоровими ровесниками оволодіти передбаченим програмою навчальним і виховним матеріалом, перебувають у їхній групі лише частину дня);

— тимчасова інтеграція (дітей із проблемами розвитку об'єднують зі здоровими дітьми один-два рази на місяць).

Праця педагога-дефектолога виходить за межі традиційних видів роботи вчителя, оскільки охоплює: консультативну, діагностичну, соціально-педагогічну, реабілітаційну, психотерапевтичну та корекційну діяльність. Ця багатогранність підпорядкована меті професійної діяльності педагога-дефектолога: йдеться про соціальну адаптацію та інтеграцію дитини з особливими освітніми потребами в систему суспільних стосунків. Для реалізації цієї мети всі компоненти педагогічної діяльності дефектолога мають бути корекційно спрямованими, а власне корекційна робота – виділятися у специфічний вид діяльності. У роботі вчителя допоміжної (спеціальної) школи тісно пов'язані різноманітні види педагогічної діяльності: діагностична; орієнтаційно-прогностична; конструктивно-проектувальна; корекційна;

організаційна; інформаційно-пояснювальна; комунікативно-стимулююча; аналітико-оцінювальна; дослідницько-творча. Корекційна діяльність безпосередньо залежить від усіх інших. Адже саме так відбувається вивчення дитини з вадами інтелекту, прогнозування її розвитку. Водночас вона акумулює всі заходи корекції виявлених недоліків психофізичного розвитку дитини щодо запобігання вторинних та інших відхилень, формування особистості дитини, створення умов для її нормального розвитку [4, с. 5].

З метою подолання проявів порушень у фізичному та психічному розвитку учнів у спеціальній школі проводиться корекційно-розвивальна робота, яка передбачає вирішення специфічних завдань. Така робота потребує особистісно орієнтованих спеціальних програм навчання, розвитку та корекції, корекційно-спрямованого індивідуального та диференційованого навчання, навчально-методичних посібників, підручників і особливо певного матеріально-технічного забезпечення [1, с.10-20].

Для корекційно-відновлювальної роботи в Золотоніській спеціальній загальноосвітній школі створені відповідні умови. Працюють соціальна, психологічна служби, логопедична служба для занять із розвитку зв'язного мовлення. Важливе місце займає трудове навчання (швейна, столярна справи) та «Соціально-побутове орієнтування». Важливість цих предметів серед загальних дисциплін викликана тим, що такі діти зазнають великих труднощів у пристосуванні до навколишнього життя, вони погано орієнтуються в суспільстві, не мають навичок спілкування, у результаті чого, як правило, несамостійні, безпорадні в практичному житті. Важливою умовою успішності реабілітаційного процесу спеціальних навчальних закладів є професійно-трудове навчання учнів. На базі облаштованих навчальних майстерень відповідно до трудових профілів учні готуються до самостійного життя. Цьому сприяє більша ніж у загальноосвітній школі кількість годин навчального плану, які відведені на професійну підготовку. Корекційна робота в спеціальній школі проводиться за декількома напрямками: розвиток та корекція розвитку, корекція вад мовлення, ЛФК, ритміка. Мета цієї роботи – психосоціальний розвиток та корекція психофізичних порушень у дітей із розумовою відсталістю. У закладі створені передумови для соціальної реабілітації та інтеграції, розвитку самостійності та життєво важливих компетенцій дітей.

Доцільними є корекційні заняття – тренінги психолога школи казкотерапії, заняття з використанням комп'ютерних програм, кожна дитина має можливість індивідуально поспілкуватись із практичним психологом школи.

Роботу з корекції мовленнєвих недоліків у спеціальній школі здійснює вчитель-логопед, який планує та проводить роботу після обстеження та вивчення причин мовленнєвих недоліків, тісно співпрацюючи з учителями та батьками учнів. Основний склад дітей-логопатів у спеціальній школі – це дисграфіки, дислексики зі складною патологією, діти із системним недорозвитком мовлення. До 70% учнів школи мають відхилення у мовленнєвому розвитку.

Логопед працює над корекцією звуковимови у дітей з особливими потребами. Це і розвиток ручної моторики, різноманітні вправи на розвиток слухового сприймання і уваги, етапи постановки звуків, їх автоматизація та вживання у повсякденному мовленні.

Учитель-логопед у своїй роботі використовує різноманітні методи та прийоми для розвитку рухливості артикуляційного апарату, координації рухів та дрібної моторики. Застосовують спеціальні логопедичні методики, спрямовані на корекцію мовленнєвої вади і розвиток активної, свідомої мовленнєвої діяльності дітей.

Логопедичні кабінети оснащені різноманітним дидактичним матеріалом. Логопед має в наявності набори логопедичних зондів для постановки звуків та логопедичного масажу.

Логопедичні заняття проводяться в позаурочний час, а так, як всі учні знаходяться цілодобово в школі, то весь контингент дітей, який підлягає логопедичній корекції, охоплений логопедичною підтримкою, яка здійснюється 4 рази на тиждень у вигляді фронтальних занять. За потреби з дітьми з важкими розладами мовлення проводяться індивідуальні заняття. Також, для автоматизації та закріплення звуків у вимові, логопед веде спільну роботу з вчителями, вихователями, по можливості з батьками дітей, для досягнення кращого ефекту даної роботи.

Навчання – основний шлях корекції недорозвитку психіки розумово відсталих дітей, оскільки перебуває в нерозривній єдності з вихованням і розвитком, може спрямовуватися на формування новоутворень особистості дитини. Окрім цього, корекційне навчання потребує спеціальної організації навчального процесу, що відображається в умовах, засобах, методичних прийомах тощо [5, с. 57–65].

На наш погляд, корекційний процес – це мистецтво педагогічної підтримки. У корекційній роботі розрізняють спрямованість на виправлення дефектів, спільних для всіх дітей (загальна корекція) та спрямованість на виявлення дефектів, характерних для певної групи учнів (індивідуальна корекція).

Таким чином, суспільство має надати кожній людині право вибору освіти в залежності від її інтересів, потреб, можливостей. Повинна бути забезпечена широта пропозицій в галузі освіти [1, с.10-20].

Список використаної літератури

1. Баєва Т.Ф. Корекційна педагогіка як галузь педагогічної науки / Т.Ф. Баєва // Освіта Донбасу. – 2011. – № 2 (145). – С.45-57.
2. Волошина О.В. Основи корекційної педагогіки / Волошина О.В. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2012.– 168 с.
3. Давидюк М.О. Корекційна педагогіка: Хрестоматія / Давидюк М.О. – Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2010. – 475 с.
4. Синев В.Н. Коррекционно-воспитательная направленность учебно-воспитательного процесса вспомогательной школы / [под. ред. А.И. Капустина]. – Донецк: ТОВ «Либідь», 1996. – 258 с.

5. Синьов В.М. Основи дефектології: Навч. посібник / Синьов В.М., Коберник Г.М. – Київ, Вища школа, 1994.- 452 с.
6. Холковська І.Л. Корекційна педагогіка. / І.Л. Холковська. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. – 254 с.

Серета С.В.,
вчитель-дефектолог Золотоніська
спеціальна загальноосвітня школа-
інтернат Черкаської обласної ради

Анотація

У статті розкрито зміст роботи вчителя-дефектолога щодо корекції вад психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Визначено основні напрямки корекційної роботи як дітей дошкільного, так і шкільного віку.

ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

На сьогоднішній день саме корекційна спрямованість навчального – виховного процесу посідає особливе місце в сучасній дефектологічній науці і практиці. Так у чому ж полягає корекція вад розвитку таких дітей, що є її сутністю, як співвідносяться корекція і навчання, які ланки педагогічного процесу дають змогу виправляти недоліки розвитку, яким чином використовувати можливості навчального процесу для корекційної роботи з дітьми? Саме ці питання найбільше цікавлять педагогів.

Одним із спеціальних завдань освітнього закладу для дітей з обмеженими розумовими чи фізичними можливостями являється корекція вад психофізичного розвитку.

Поряд із первинними особливостями дитини (безпосереднім дефектом) існують вторинні, третинні та інші ускладнення, що впливають з первинних. Несформованість елементарних функцій вважається прямим наслідком дефекту. Недорозвиток вищих психічних функцій, на думку Л. Виготського, виникає, як додаткове, вторинне явище, що надбудовується над первинними особливостями. Тому мета навчання – озброєння учнів знаннями, вміннями та навичками, а мета корекції – виправлення вад психічної та фізичної сфер, розвиток дитини в цілому. Їх реалізації сприяють усі ланки педагогічного процесу. Однак від того, що саме має виправлятися і розвиватися, залежить специфіка організації педагогічного процесу, пошук відповідних методичних засобів і добір змісту навчання.

Цей процес передбачає створення умов, необхідних не лише для засвоєння учнями програмного матеріалу, а й для подолання недоліків розвитку відповідно до заздалегідь визначеної спеціальної мети заняття та предмету корекції (вад мовлення чи навчально – практичної діяльності, інтелекту чи

особистості тощо). Організація такої роботи має широкий діапазон: визначення оптимальної форми навчання (урок, екскурсія, практичне заняття – індивідуальне чи групове), типу і структури уроку.

Для того, щоб досягти корекційної мети, дефектологу слід визначити відповідні методичні засоби (прийоми) тощо. Для формування розумових дій педагоги застосовують спеціальні навчально – практичні завдання (для уяви – пояснення, супроводжувані певними уточненнями, набуттям чуттєвого досвіду тощо). А для перевірки результативності роботи потрібно визначити її показники. Так як про ефективність навчання свідчать засвоєні учнями знання і способи дій, то результативність корекції та її дієвість вимірюється за параметрами їх розвитку. Вчителі-дефектологи знають, що загальні ознаки розвитку особистості – це формування всіх структурних компонентів діяльності (ігрової, навчальної, практичної), їх усвідомленості вихованцем. Показником розвитку дитини є усвідомлення знань і способів дій, які вона опанувала в процесі навчання і може використовувати на практиці в позаурочний час. Як один із результатів успішного педагогічного супроводу – здатність дитини вербалізувати, словесно відтворити, пояснити й обґрунтувати сутність предмета та застосувати усвідомлене в практичній діяльності. Усвідомленість учіння можлива за умови виконання і засвоєння дитиною цієї діяльності: осмислюється лише те, що здійснюється безпосередньо тобою. Ці основні принципи роботи дефектологів мають ефективно реалізовуватись як в шкільній так і дошкільній освіті.

Дошкільна освіта має на меті зберегти самоцінність дошкільного дитинства і формувати особистісні якості дошкільника, що є успішною основою для навчання у школі. Проте дошкільний вік не є підготовчим етапом до навчання у школі; це період пізнання світу маленькою дитиною, неважливо, здорова вона чи має проблеми розвитку. А саме школа, як наступник дошкільної освіти повинна враховувати та розвивати потенціал дитини, розкрити його ще у дошкільному віці. Такий комплексний підхід дає можливість визначити освіту як єдину систему на всіх етапах навчання та має на меті забезпечити психологічні умови, які б максимально сприяли всебічному розвитку дитини, збереженню її індивідуальності та реалізації корекційно – розвивального навчання. Важливу роль у забезпеченні наступності дошкільної та шкільної освіти відіграє детальне вивчення уявлень батьків і педагогів один про одного, що приведе їх до взаємодії та розробки спільних рекомендацій. Під час визначення провідних ідей у ході реалізації наступності необхідно виділити пріоритети в змісті освіти на кожному етапі вікового розвитку дитини з особливими потребами з урахуванням сучасної ситуації, не допускати поспіху і дублювання.

Тому діяльність дошкільного закладу і школи для забезпечення наступності з корекційної роботи має бути реалізована за такими напрямками.

1. *Науково-теоретичний* – наукове обґрунтування, розроблення та реалізація концепції інклюзивної освіти, спрямованої на розвиток дитини.

2. *Освітній* – здійснення ступеневої освіти, забезпечення наступності програм і навчальних планів ДНЗ і школи, узгодження їх та оптимізація.

3. *Дослідницько-практичний* – апробація авторських розробок, нових форм і методів роботи з дітьми з особливими потребами в ДНЗ та школі.

4. *Організаційно-управлінський* – організація і планування навчально-корекційної роботи ДНЗ і школи, координація діяльності всіх корекційних служб та тісна співпраця з батьками дитини.

Саме від реалізації вказаних напрямків залежить результативність завдань корекційної освіти.

- Формування усвідомленого прийняття дітьми з особливими потребами цінностей здорового способу життя та регуляція своєї поведінки відповідно до них.

- Розвиток готовності дитини з особливими потребами до активної взаємодії з навколишнім світом (емоційної, інтелектуальної, комунікативної).

- Формування бажання і вміння вчитися, готовності до навчання в школі й самоосвіти.

- Розвиток ініціативності, самостійності, навичок співпраці і різних видах діяльності.

- Удосконалення досягнень дошкільного розвитку; спеціальна допомога з розвитку несформованих у дошкільному дитинстві якостей, індивідуалізація процесу навчання.

Таким чином, організацією роботи з наступності між педагогічним супроводом та батьківською співпрацею є наступне:

- створення системи безперервного навчання, що забезпечує ефективне поступальний розвиток дитини з особливими потребами, її успішне навчання і виховання на основі зв'язку та узгодженості компонентів освіти (мети, завдань, змісту, методів, засобів і форм корекційної освіти);

- створення умов, сприятливих для адаптації до шкільного навчання, емоційного благополуччя, розвитку індивідуальності кожної дитини з особливими потребами при безпосередній участі батьків;

- розроблення навчальних корекційних програм за нозологіями;

- створення комплексу навчально-методичної документації;

- створення нових проектів з реалізації наступності ДНЗ і школи з питань корекційної освіти.

Тільки маючи тісну взаємодію з батьками дитини можна досягти результатів. Саме, інколи, батьки стають на заваді успішної корекційної роботи, до кінця не усвідомлюючи всю складність ситуації. Тому дефектологи нашого навчального закладу під час спілкування з батьками вихованців дають поради, які забезпечать розвиток вихованців в домашній атмосфері та мають корекційну складову:

1. Завжди звертайте увагу на неправильне мовлення дитини, намагайтеся встановити причину (погане мовленнєве оточення, наявність патології ЛОР-органів тощо).

2. Пам'ятайте, що виявлені на початковому етапі порушення мовлення можна легко та швидко виправити.

3. Відсутність звуків у мовленні дитини завжди призводить до їх заміни іншими, у простих випадках – до спотворення вже існуючих, у складних – до міцного їх укорінення.

4. Не намагайтеся виправляти спотворені звуки самостійно. Якщо ви чуєте їх більше місяця – вони вже міцно закріпилися. Потрібна консультація логопеда з подальшим виправленням.

5. Якщо дитина розмовляє неясно і зрозуміти її можете тільки ви (а буває, що і ви не можете) неодмінно звертайтеся по консультацію.

6. Ніколи не сваріть дитину за вади у її мовленні – це породжує страх, невпевненість, а в подальшому призводить до неконтактності, недовіри та тривалої роботи з логопедом.

7. Стимулюйте дитину спілкуватися: під час прогулянки проговорюйте побачене, почуте, звертайте увагу малюка на спів пташок, завивання вітру взимку, плескіт води тощо. Обговорюйте прочитану казку, побачену телепередачу, мультфільм, різні життєві випадки. Загалом пояснюйте все, що цікавить допитливих малюків, і скоро ваша дитина здивує вас своїми можливостями. Вона зможе добре мислити, фантазувати, знаходити вихід зі складного для її віку становища, приймати рішення у різних ситуаціях, бути цікавим співрозмовником, уважним слухачем і комунікативною творчою особистістю, що неодмінно допоможе їй досягти успіхів!

8. Якомога більше спілкуйтеся з дітьми, розповідайте їм історії, читайте художню та пізнавальну літературу. Збагачайте їхній досвід позитивними враженнями під час прогулянок, екскурсій, цікавих спостережень у соціальному, культурному та природному середовищі. При цьому враховуйте пізнавальні інтереси та можливості своїх дітей. Детальніше зупиняйтеся на об'єктах і явищах, які найбільше привертають їхню увагу.

9. Розповідайте дітям про себе (своє навчання, роботу, захоплення), про родичів (де живуть, ким працюють, ким доводяться дитині, які мають чесноти тощо) та людей, які їх оточують. Частіше діліться з дітьми спогадами про минуле (ваше дитинство, улюблені ігри, друзів дитинства), цікаві чи складні життєві ситуації. Пропонуйте малюкам пограти в улюблені ігри зі свого дитинства, почитайте книжки, перегляньте фільми чи послухайте пісні, що їм найбільше до вподоби. Попросіть малюків описати власні ігри з друзями в дитсадку чи у дворі, знайти в них спільне з уподобаннями свого дитинства. Разом із дітьми вигадуйте нові варіанти старих ігор і забав.

10. Організуйте спеціальні ігри для всебічного розвитку усного мовлення, залучіть до них рідних, сусідів чи друзів. Так, для збагачення словника різними частинами мови корисно пограти в «Зимові слова», «Солодкі слова», «Скляні (дерев'яні, металеві, пластмасові тощо) слова», «Ввічливі слова», «Веселі/сумні слова», «Спортивні слова» тощо. Тут важливо дати правильну, чітку установку: *«Давай згадаємо всі слова, які нагадують нам про...»*. Повправляти дітей у вживанні дієслів буде цікаво в ігрових завданнях на кшталт *«Хто що вміє робити?»*, *«Зміни слово»* (утворення нових дієслів за допомогою префіксів), а змагальна вправа *«Хто назве більше?»* стимулюватиме пошук іменників – назв частин предметів, прикметників, прислівників та інших

частин мови. У повсякденні корисно розширювати запас слів-узагальнень, проводячи ігрові вправи, наприклад: «Назви одним словом», «Магазин меблів (одягу, взуття, іграшок, продуктової, молочний, овочевий тощо)», «Що зайве?».

11. Корисно разом із дітьми «маніпулювати» звуками, складами, наголосами в словах, переставляючи їх. Ігри типу «Так і не так» наочно продемонструють дітям значення порядку звуків, складів і місця наголосу в словах тощо.

Батьки повинні постійно поповнювати словник дитини новими поняттями, постійно уточнювати їхнє значення, активізувати пасивний словник. Завдання не з легких, але при тісній взаємодії вчитель-батько результат буде працювати на користь дитини.

Список використаної літератури

1. Заваденко Н.Н. Как понять ребенка: дети с дефицитом внимания / Заваденко Н.Н. – Москва: Школа –Пресс, 2000. – 307 с.
2. Селецкий А.И. Психология и психопатология слабоумия / Селецкий А.И. – Киев: Радянська школа, 1981. – 213 с.
3. Филичева Т.Б. Основы логопедии / Филичева Т.Б. – Москва: Просвещение, 1989. – 196 с.

Алексеев Ю. В.,
завідувач психолого-медико-педагогічною консультацією відділу освіти Уманської міської ради

Анотація

Дані матеріали знайомлять читача з проблемами музичної терапії, з поглядами на її предмет, історію розвитку, ефективністю впливу на психоемоційний стан людини. Значну увагу приділено використанню методики музичної терапії в роботі з дітьми які заїкаються.

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКОТКРАПІ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Заїкання характеризується порушенням ритму і темпу мовлення, його зазвичай супроводжують психічні й нейротичні розлади.

Заїкання належить до патологічних розладів, які впливають на особистість, його психіку і соматичну структуру, зумовлюючи помітні зміни в емоційній і вольовій сферах. Порушується ставлення і до соціального середовища. Для новітніх досліджень морфологічних структур центральної нервової системи властивий новий підхід до заїкання як системного порушення мови і орієнтації на регуляцію біологічних процесів при мовній діяльності. Біологічні регуляційні процеси з точки зору психічного і соматичного впливу на патологічні зміни в організмі значною мірою підпадають впливу емоцій і

афектів. Сильні емоції, за Рубінштейном, можуть викликати «шок» у людини, дезорієнтувати її діяльність і тримати певний час у слабкому і пригніченому стані, в якому не можна зробити нічого, що потребує певного напруження і зосередження. Це стосується і мови. У мові кожної людини підвищена емоційна збудливість має багато засобів вияву: в інтонації, темпі, паузах, у підвищенні й зниженні голосу. Важливо знайти підхід до емоційної сфери того, хто заїкається, і засоби впливу на неї. Одним із таких засобів є музикотерапія.

Термін «музикотерапія», який найчастіше використовується у літературі, має греко-латинське походження і в перекладі означає «зцілювання музикою». Музикотерапія є лікувально-виховним засобом із своїми специфічними формами, методами, якими вона впливає на осіб із соціальними, соматичними, психічними відхиленнями, виховуючи і перевиховуючи їх, готуючи до позитивної адаптації у нормальних життєвих умовах.

Музика, особливо улюблена, породжує у людини певні почуття, емоції, настрої, афекти, зміни у поведінці й водночас впливає на важливі вегетативні функції, моторику, а, отже, і на мову. Вплив музики на емоції, як і на інші психічні й соматичні процеси, можна зрозуміти і певним чином пояснити на основі дослідження морфологічних структур і фізіології біологічних регуляційних процесів у зв'язку з мовною функцією центральної нервової системи. При цьому виходимо з розуміння І.П. Павловим мовного акту, тобто мова виникає не лише на основі анатомічних і фізіологічних факторів, а й чинників, які впливають на вищу нервову діяльність і пов'язаних з психічною діяльністю людини, соціальними умовами середовища.

Порівнюючи музику і мову, ми повинні виходити з їх спільних рис. До таких належать їх звукова основа. І музика, і мова ґрунтуються на звукових сигналах, тому обидві вони в людських відносинах є акустичними засобами спілкування, засобами перенесення інформації.

Мова людини має багатий діапазон виразності, що відповідає динамічному характеру трьох складових елементів музики – ритму, мелодії, гармонії.

Із загальних властивостей музики і мови випливає, що музика дає широкі можливості впливу на процес створення мови.

Сприймання музики не потребує попередньої підготовки і є доступним для дітей, яким немає ще і року. Само собою розуміється, що музичні образи і музична мова повинні відповідати віку дитини. В.М. Бехтерев вважав, що за допомогою музичного ритму можна встановити рівновагу в діяльності нервової системи дитини, зробити помірним надто збуджений темперамент, розгальмувати загальмованих дітей, врегулювати неправильні зайві рухи. Для цього, вказував В.М. Бехтерев, треба виявити ритмічні рефлексії і пристосувати організм дитини до відповіді на певні подразники (слухові та зорові).

Г.П. Шипулін ще в 1928 році відмітив сприятливий вплив ритмічних вправ на дитячий колектив з підвищеною нервовою збудливістю.

Ритмічні завдання дають змогу залучати, активізувати і збуджувати інтерес до діяльності взагалі. «Конвейєрний» принцип окремих вправ є прийомом прилучення у загальну справу важких, негативно настроєних дітей. Роблячи

музичний ритм організатором руху, можна розвинути у дітей увагу, пам'ять, внутрішню єдність.

За допомогою рухливих ігор можливе зняття психоемоційного напруження у групі, виховання навичок адекватної групової поведінки, безумовного прийняття ролі (ситуативної) лідера або ведучого, тобто соціалізація дитини через гру. Гальмівні механізми виробляються під музику. Якщо можна вважати встановленим зв'язок між моторикою і психічним станом, то не слід забувати зворотної взаємодії, тобто впливу моторики, у даному випадку її розгальмування і регулювання, на психіку (В.А. Гриндер).

Слухання музики на психогімнастиці може передувати етюд, який допомагає дитині увійти у потрібний емоційний стан. Так, лірична музика (що відтворює найтонші нюанси настрою) дає загальний настрій заспокоєння, тихої радості й смутку, рівну зовнішню поведінку, а драматична музика (яка відображає концентровані емоції афекту в їх складності) створює настрій збудження, підвищеного життєвого тону, рухливу і неспокійну поведінку (Б.Г. Ананьєв).

У 70-80-ті роки було видано кілька монографій, які присвячені музичній терапії. У кожній з них є розділ з використанням музики в роботі з дітьми, що страждають неврозами, заїканням (К. Шваббе), раннім дитячим аутизмом (О.Р. Бенензон), органічними захворюваннями головного мозку (Едіта Коффер-Ульріх), а також дослідження з активізації впливу музики на дітей (У. Грюс, Г. Грюс, З. Мюллер). У 1982 році в Берліні вийшла книга Юти Брюкнер, Інгрід Медераке і Крістель Ульбріх «Музикотерапія для дітей», в якій детально розглядаються різні види дитячої музикотерапії, включаючи пантоміму і різні способи малювання під музику.

Кожна дитина, що заїкається, перед початком занять з групової музичної терапії крім педіатричного, неврологічного, логопедичного і психологічного обстеження проходить обстеження за допомогою спеціальних тестів з метою визначити:

- біоритм, комунікативні здібності й опір зовнішнім впливам;
- наявність музичного слуху, зокрема здібності до ритмічної імітації й репродукції, ритмотворчості й рухового, графічного, зображувального вираження ритму.

Після проведення відповідних занять обстеження за допомогою вказаних тестів повторюється, а результати дослідження порівнюються з вступними.

Початкова ситуація, як правило, є вступом до окремих музично-терапевтичних занять. Вона має форму короткої бесіди зі всією групою і з кожною дитиною індивідуально. Вступна бесіда використовується як спосіб встановлення взаємних контактів між дітьми.

Вступна бесіда на початку кожного заняття дає можливість кожній дитині розповісти дещо про себе, про своє життя, про це важливе і значуще, що відбувалося з нею в період від попередньої зустрічі. Вступна бесіда є джерелом поточної інформації про проблеми дітей, про стан їх мови перед заняттям, про зміну мови порівняно з попередньою зустріччю.

У галузі активної рецептивної діяльності в музикотерапії реалізуються такі методичні принципи:

- 1) Рухова релаксація і злиття з ритмом музики.
- 2) Музично-рухові ігри і вправи.
- 3) Психічна і соматична релаксація
- 4) Співи.
- 5) Гра на музичних інструментах і ритмічна декламація.
- 6) Рецептивне сприймання музики.
- 7) Музикомалювання.
- 8) Пантоміма.
- 9) Рухова драматизація під музику.
- 10) Музичні оповідання.
- 11) Гра з ляльками і бібао.
- 12) Дихальні вправи у супроводі з музикою.

Позитивні емоції, які викликаються гармонійним злиттям ритму рухів і ритмом музики, разом із поступовим поглибленням інтенсивності їх психічного і соматичного переживання безпосередньо позитивно впливають на дихання і процес створення мови. Рівномірність і внутрішнє переживання ритму без перешкод, стимульовані емоційним впливом ритму музики, створюючи специфічні умови для перенастроювання психіки дітей, які заїкаються. Почуття певного оптимізуючого полегшення і гармонійної узгодженості індивіда не лише з ритмом, а й настроєм усієї музики і атмосфери, що сугестивно впливає, можна підсилити використанням таких типів дихальних вправ, які дадуть стан релаксації регуляційним системам центральної нервової системи. Цей процес готує власне утворення мови, яка відбувається надалі під впливом регуляційних елементів, що пульсують узгоджено з ритмом музики.

Лише у цій фазі пережитого почуття правильного і надійного злиття власного руху з ритмом музики можна переходити до використання окремих мовних форм, структурно диференційованих за головними розмірами такту. Короткі ритмізовані мовні форми бажано з'єднувати фразами, які звільняють рухи. Кожна нова фаза цього руху, що виражається цілою музичною фразою, може бути поштовхом до використання нової мовної формули. Процес утворення мови можна підсилити висловлюючи вголос словесну формулу відповідно до ритму музики і рухів дітей. Сказане діти спочатку засвоюють як модель і поступово включають у процес ритмічного злиття музики як живе, стимулююче уявлення.

Після оволодіння технікою злиття ритму рухів з ритмом музики і ритмом мови окремі елементи дихання можуть модифікуватися збагачуватися використанням нових мовних формул і самостійно впливати на дітей. Після закінчення рухового закріплення і злиття з ритмом музики використовуються спонтанні, нічим не кориговані рухи дітей, що заїкаються, під захоплюючу ритмом, темпом і динамікою музику. У цій частині потрібно дати спонтанний вихід напруженню, який викликається зосередженістю дітей, котрі підстроювали свій темп під ритм музики в початковій фазі рухового

розкріпачення. Спонтанним виходом напруження активізуються потенційні творчі можливості дітей.

Музично-рухливі ігри і вправи займають значне місце у музично-терапевтичних заняттях для дітей з порушеннями мови. Музично-рухові ігри, які керуються звуковими сигналами, не лише поглинають адекватним шляхом руху енергію дітей, а й є джерелом нових приємних вражень і переживань, вони помітно стимулюють концентрують увагу, ідеально і гармонійно координують аудіовізуальну, моторну і тактильну перцепцію дітей - завжди в інших ситуативних зв'язках. Водночас у фазах динамічного спаду гри діти, що заїкаються, вчаться внутрішньо готуватися до несподіваних і непередбачених змін ситуації й примиряються таким чином з фактором певного внутрішнього напруження.

Психічна і соматична релаксація за допомогою музики (музична релаксація) є формою пасивного рецептивного сприймання музики, спрямованого на глибоку релаксацію індивіда з психічними, соматичними або іншими відхиленнями. Головним критерієм вибору музичних творів для релаксації є їх пом'якшувальна, заспокійлива, гармонізуюча дія. Музична релаксація провадиться у звукоізолюваному приміщенні при приглушеному світлі й стереофонічній музиці.

Процес психічної й психологічної релаксації передуює включення вибраного музичного твору. Через деякий час діти повинні заплющити очі і віддатися плину тихої музики. Процес психічного і соматичного розслаблення за допомогою музики може бути значною мірою підсилений використанням аутогенного тренування.

Чи мало авторів, використовували груповий спів як активний елемент музичної терапії при різних видах психічних, соматичних і соціальних відхилень, адже позитивний вплив співів спостерігався на дихання, серцеву діяльність, травлення. І.Алвин, використовуючи музикотерапію у роботі з дітьми, вказує на специфічний вплив співу, який допомагає з'єднати і активізувати групу. На його думку, виконання пісень голосом дитини, яка заїкається, надзвичайно важливе, оскільки спів це не лише фізіологічний процес, а й цілеспрямований вплив. При співах дитина не заїкається; власний вільний і успішний спів заспокоює і посилює впевненість у собі. Ритм дихання при співах сприяє поступовому розвитку ритму в мові. Співи відрізняються особливим емоційним впливом на дітей (за Шершньовою). Для дітей треба обирати найемоційніші пісні. Емоційність пісні є міцним зв'язком між педагогом і дітьми. При виборі пісень для дітей, що страждають від заїкання, необхідно турбуватись про те, щоб вони були емоційними і цікавими як з музичного погляду, так і за змістом. Вони повинні мати просту і приємну мелодію, відповідний тональний діапазон і тривалість музичних фраз. Слова пісні мають бути простими, щоб їх можна було легко вимовляти. В.А.Гренер вказує, що найнеобхіднішими є дитячі пісні. Вони беруть свій початок у народних піснях. Для тих і інших властиві спільні риси, наприклад, прості порядки тонів і ритмічні повторення. Гренер крім групових співів вважає, що велике значення має індивідуальний спів, оскільки при ньому можна стежити за

мовою дитини і коригувати її. Автор вважає також, що доцільним є використання пісень, які можна виконувати удвох у формі діалогу. Ці пісні мають бути простими, а їх тексти логічно поділеними на ударні долі. Необхідно звернути увагу, щоб дитина добре оволоділа ритмом, мелодією, текстом пісень. Співи для дітей, що заїкаються, мають бути джерелом оптимістичного настрою, впевненості у своїх силах, соматичної стабільності й гармонізації особистості. У цьому разі співи стають не лише засобом для поліпшення мови, а й естетичною цінністю, яка збагачує усе їхнє життя.

Гру на музичних інструментах з точки зору музикотерапії можна охарактеризувати як елемент, який доповнює вокальну музично-рухову і мовну форми музичної терапії. Інструментальний компонент, всебічно розроблений у методичній системі К.Орфа (1969), дає змогу включити дітей у процес створення елементарних форм музики. У музичній терапії інструментальна музика використовується не лише як засіб всебічної активізації, а й як один із елементів цілеспрямованого лікувально – виховного впливу на паталогічно змінений ритм людей з психічними і соматичними захворюваннями. Діяльність дітей за допомогою інструментів Орфа надає дитині, що заїкається, можливість брати участь у створенні елементарної музики. З інструментів Орфа використовуються дитячі барабани, тимпани, клавес, дерев'яні колотушки, пандейру, дзвіночки, тарілки, кастаньети, маракаси, тамбурини з тарілками і трикутники. Крім цих інструментів, використовуються джазовий барабан, дитячі металофони, кларнети і бубни. Усі ці інструменти ефективно використовуються у музикотерапії дітей, що заїкаються, а також дітей з іншими розладами.

У груповій терапії на музичних інструментах реалізуються творчі здібності кожної дитини незалежно від характеру його хвороби. Успіхи кожної дитини у сфері елементарної інструментальної імпровізації зумовлюють відповідним вибором інструментів з урахуванням його психічних і соматичних можливостей. Підкреслюється значення використання набору інструментів Орфа у музичній терапії, спрямованій на рухове розкріпачення. Простий спосіб інструментального вираження дає змогу варіювати музичні мотиви на основі захоплюючої ритмічної дії.

При проведенні занять з дітьми, які заїкаються, використовуються рецептивне сприймання музики з метою розслаблення і позитивної стимуляції особистості, цілеспрямованого впливу на виникнення і перебіг мовлення. Головною функцією рецептивного компоненту музикотерапії вважається цілеспрямований систематичний та інтенсивний вплив на психіку слухача при збереженні фізичного спокою. У процесі сприймання музики об'єкт стає активним учасником образної дії музики, збагачуючи його своїм внутрішнім світом переживань.

Пантоміма є необхідним засобом зняття психічного напруження у дітей, що заїкаються, які таким чином виявляють свої проблеми, конфлікти, переживання. Функція музики у пантомімі полягає в емоційній, виразній підтримці ритмічної динамізації переживань дії з його творчим руховим вираженням. Музика поглиблює процес зняття психічного напруження, що

опосередкований пантомімою, регулює діяльність індивідуального і штучного музичного ритму, чим безпосередньо впливає на переживання, вираження і якість пантоміми у дітей, що заїкаються.

Музичні розповіді є ефективним засобом цілеспрямованої психічної соматичної стимуляції дітей, що заїкаються, у них у різній формі беруть участь рух, драматизація і мова. Активне залучення дітей у динаміку дій музичного оповідання сприяє внутрішньому зіставленню особистості дитини з мотивами дій героїв, з якими він себе ототожнює рухами і мовою. Емоційне забарвлення таких музичних оповідань створює певні ритмічні, динамічні й виразні стимули, які діти жваво сприймають. Вираження імпульсів завдяки цьому стає внутрішньо пережитим, гармонійно вільним і плавним.

Гра з лялькою і бібао стимулює дитину, яка заїкається, не лише до тривалих самостійних мовних активних актів, а й до творчої роботи з виразними засобами мови і допомагає отримати почуття успіху. Музика у комплексі з грою із лялькою і бібао створюють органічну єдність, що значною мірою сприяє процесу гармонізації, стабілізації й позитивній самореалізації дітей, які заїкаються.

Список використаної літератури

1. Ассаджолі Р.П. Психосинтез / Ассаджолі Р.П. – Москва: Прометей, 1993. – С. 75-85.
2. Вязовец Н.В. Профилактическое применение функциональной музыки в стрессовых ситуациях / Н.В. Вязовец // Журнал неврологии и психиатрии им. Корсакова. – 1990.- Т.70, вып. 4.-С. 45-54.
3. Петрушин В.И. Теоретические основы музыкальной терапии / В.И.Петрушин // Журнал неврологии и психиатрии им. Корсакова. – 1991. - № 3. – С.26-30.
4. Леонова А.Б. Психопрофилактика стрессов / А.Б.Леонова, А.С. Кузнецова. – Москва, 1993. – 122 с.
5. Матейова З.И. Музыкотерапия при заикании / З.И.Матейова, С.П.Машура. – Киев: Халимон, 1984. – 364 с.
6. Чистякова М.И. Психогимнастика / Чистякова М.И. – Москва: Прометей, 1990. – 128 с.
7. Чопра Д.Т. Совершенное здоровье / Чопра Д.Т. – Москва: Восток, 1995. – С. 184, 187-192.

Козюра Л.П.,
практичний психолог Білозірської
загальноосвітньої школи I – III
ступенів Білозірської сільської ради
Черкаського району Черкаської
області

Анотація

Досвід роботи навчального закладу щодо роботи з дітьми, мають вади розвитку та навчаються за інклюзивною та індивідуальною формою навчання. Розкрито зміст співпраці і порозуміння спеціалістів психологічної служби з педагогами, учнями, які мають затримку психічного розвитку та батьками цих учнів.

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

За останнє десятиріччя спостерігається негативна тенденція зростання кількості дітей з вадами розвитку, що зумовлені біологічними, екологічними, соціально-психологічними та іншими чинниками, а також їх поєднанням. Значну частину серед цих дітей становлять діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР).

У якості причин затримки психічного розвитку можуть виступати:

1. Конституційно зумовлена форма затримки психічного розвитку. Вона зумовлена уповільненістю і нерівномірністю дозрівання різних систем дитячого організму. Дитина не хвора, але вона і фізично, і психічно розвивається повільніше, ніж інші діти, особливо ж відстає емоційно-вольова сфера.

У школі ці діти поведуться як типові дошкільники. Здебільшого затримка психічного розвитку цієї форми не буває дуже глибокою, дитину не можна вважати хворою і при належному індивідуальному підході з боку вчителя вона вирівнюється в умовах загальноосвітньої школи. Звичайно, є всі підстави починати навчання таких дітей на рік пізніше, впродовж якого малюка потрібно старанно готувати до школи в сім'ї чи в дитсадку. Батькам дитини слід підтримувати тісний зв'язок зі шкільним психологом, вихователем.

2. Соматично зумовлена затримка психічного розвитку, тобто така, що зумовлюється тілесним захворюванням (різні хронічні інфекції, алергічні стани, пороки серця та ін.). Центральна нервова система дитини не уражається прямо хворобою, але потерпає від виснаження дитячого організму в цілому. Хвороба знижує психічний тонус дитини, робить її млявою, несприйнятливою до різноманітних вражень. Постійний страх за здоров'я і саме життя малюка змушує батьків знижувати вимоги до нього, задовольняти всі його бажання, а це формує пасивність, безініціативність, егоїзм, відгороджує дитину від життя.

3. Психічно зумовлена затримка психічного розвитку виникає внаслідок дефіциту спілкування в ранньому дитинстві, відсутність материнської турботи, любові. Особливо часто це трапляється в дитбудинках, де дітям забезпечують певний рівень фізичного догляду, але живуть вони в ізоляції від навколишнього

світу і потерпають від нестачі індивідуальної теплої уваги близьких, дорослих. Звичайно, тяжкі психічні умови можуть бути для дитини і в сім'ї, де постійні конфлікти, сварки, пияцтво.

4. Церебрально-органічна форма затримки психічного розвитку. Це найпоширеніша і найтяжча форма затримки психічного розвитку, яка пов'язана з ураженням головного мозку.

Відхилення у функціонуванні нервової системи свідчать про шкідливий вплив на мозок плоду чи новонародженої дитини різних факторів, наприклад, хвороба матері, серцево-судинна недостатність, захворювання печінки, нирок, ендокринної системи), вірусні інфекції, токсичні речовини, наркотики, нікотин, алкоголь, деякі лікарські препарати).

Причини цієї форми порушення розвитку аналізувалися такими дослідниками, як М. Певзнер, К. Лебединська, М.Рейдібойм, Т. Власова. Всі вони констатують зв'язок між ЗПР і резидуальні (залишковими) станами після перенесених у внутрішньоутробному розвитку або під час пологів, або в ранньому дитинстві слабовиражених органічних ушкоджень центральної нервової системи, а також генетично зумовленої недостатністю головного мозку. Слабо виражена органічна недостатність мозку веде до значного уповільнення темпу розвитку, особливо позначаються на психічному розвитку дітей. У результаті до початку навчання в школі у таких дітей виявляється несформованою готовність до шкільного навчання. Останнє поняття включає фізичну, фізіологічну і психологічну готовність дітей до здійснення нової по відношенню до періоду дошкільного дитинства діяльності.

Основними складовими психічного розвитку дитини ЗПР (А.Семенович, К.Лебединська, О.Нікольська, Н.Семаго, М.Семаго) є довільність психічної активності, просторові і просторово-часові уявлення, базова афективна регуляція.

У своїй роботі хочемо поділитися досвідом роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку у Білозірській загальноосвітній школі I-III ступенів. У нашому закладі налічується семеро дітей, які мають вади розвитку та навчаються за інклюзивною чи індивідуальною формою навчання.

Затримка психічного розвитку - тимчасове відставання психомоторних функцій дитини, яке виражається у проблемах спілкування, відставання розумових процесів, уваги і пам'яті. Діти із затримкою психічного розвитку непосидючі та неуважні на заняттях, не можуть сконцентруватися на одному виді роботи, погано запам'ятовують матеріал. Найчастіше ці проблеми виявляються вже у школі. Батьки не схильні помічати таких проявів на ранніх етапах розвитку дитини, приписуючи їх дитячому віку та характеру. Важко це визнати батькам і під час навчання у початковій школі. Але потрібно усвідомити, що дитина хвора, тому відмовлятися від допомоги кваліфікованих працівників не варто, щоб не втратити дорогоцінний час. Інша частина батьків погоджується робити все можливе, щоб позбутися важкого діагнозу, але педагогічним працівникам та спеціалістам психологічної служби, працюючи з такою дитиною у загальноосвітньому закладі, доводиться вже надолужувати втрачене. Розпочинати діяти потрібно було ще з дошкільного періоду, оскільки

найсприятливіший вік для розвитку інтелектуальних та творчих здібностей людини — це 3 - 9 років. Саме в цьому віці, коли кора великих півкуль ще не повністю сформована, потрібно активно розвивати пам'ять, увагу, мислення, сприймання, творчість дитини. Часто батьки та педагоги змінюють психологічний розвиток дитини на інформаційний, спонукаючи її вивчати математику, іноземні мови і т.д. Передчасне навчання дитини недопустиме, так як у результаті може розвинутися мінімальна мозкова дизфункція (ММД), коли одна частина мозку розвивається швидше за іншу. У майбутньому це призводить до неуспішності у навчанні, поганої пам'яті, уваги, проблем в емоційній сфері.

Діти із затримкою психічного розвитку потребують спеціальної допомоги у процесі психологічної та соціально-трудової адаптації. Своєчасно проведена корекційно – розвивальна робота з цими учнями є водночас і розв'язанням у деякій мірі проблем їх шкільного невстигання та можливих правопорушень у майбутньому. Доведено, що більша частина неповнолітніх правопорушників має низькі показники інтелектуального розвитку. Причини такого взаємозв'язку досить очевидні: дитина (через труднощі у навчанні), не знаходить, як позитивно реалізувати себе у шкільному середовищі, стає на «легкий» для себе шлях самоствердження в асоціальной поведінці. Тому, допомога дітям із затримкою психічного розвитку важлива як для них самих, так і суспільства взагалі. Саме практичний психолог та соціальний педагог, здійснюючи фасилітативну діяльність з дитиною, батьками та педагогами, допомагає дитині успішно адаптуватися в соціумі та підвищити рівень розвитку її пізнавальних процесів, загальних інтелектуальних здібностей.

Інклюзивна освіта – це довгострокова стратегія, що бере старт сьогодні і представляє собою побудову такого освітнього середовища, яке дозволить кожній дитині, включаючи дітей, що мають серйозні відхилення в психофізичному або емоційному, соціальному і інших аспектах розвитку, навчатися разом з усіма у загальноосвітньому закладі, але на рівні своїх можливостей.

Робота спеціалістів психологічної служби загальноосвітнього навчального закладу тісно пов'язана з дітьми, які мають вади розвитку.

Соціальний педагог на кожну дитину заводить індивідуальну папку, де зберігається копія свідоцтва про народження, довідка ПМПК чи ЛКК, де вказано зашифрований діагноз, копія посвідчення про інвалідність, акти обстеження житлово-побутових умов проживання учня, тощо.

У практичного психолога заведена індивідуальна картка, яка містить діагностичні дані та результати корекційно-розвивальної роботи з неповнолітнім. Складаючи план корекційно - розвивальної роботи для цих учнів, практичний психолог ретельно підбирає цікаві та ефективні форми роботи, враховуючи той факт, що діти із вадами розвитку мають низький рівень пізнавальної активності, швидко стомлюються, стають неуважними, розсіяними, відмовляються виконувати запропоновані завдання.

Існує тісний взаємозв'язок і взаємозалежність мовленнєвого та інтелектуального розвитку від моторики пальців рук. Розум дитини

знаходиться на кінчиках її пальців (В.Сухомлинський). Саме тому основою занять практичного психолога з молодшими школярами з вадами розумового розвитку мають бути вправи для розвитку моторики пальців і рук, оскільки саме це являється стимулом до розвитку центральної нервової системи, всіх психічних процесів, зокрема і мовлення. Рівень розвитку мовлення залежить від рівня сформованості руху пальців і кистей рук, доки вони не стануть вільними, бажаних результатів у розвитку мовлення та інтелекту дітей не досягти.

На даний час існує багато вправ для пальчикової гімнастики, тренування мозку у віршованій формі, комплекси вправ для масажу, самомасажу пальців та рук, які дають позитивний результат при регулярному їх виконанні. Масаж та самомасаж рук і пальців являється хорошим засобом для розвитку моторики рук, як в дошкільному так і шкільному віці. Ці процедури бажано проводити індивідуально з кожною дитиною.

Самомасаж робиться з ціллю покращення координації довільних рухів, відновлення ослаблених м'язів, зняття напруги. Самомасаж рекомендовано робити 2 рази на день: вранці перед заняттями та в другій половині дня по 3-5 хвилин. Спочатку використовують 3-5 вправ, а потім - 5-7.

Для проведення масажу використовують різні пристосування та дрібні предмети: масажні щітки («їжачки»), маленький каучуковий чи тенісний м'ячик, волоський горіх, олівці, колочі кільця, каштани, шишки, тощо. Під час масажу руки дитини повинні бути чистими та непошкодженими. Між масажними вправами доцільно робити вправи на розслаблення м'яз рук (поглажування чи струшування рук).

До корекційно – розвивальних занять варто включати і різноманітні творчі завдання, які користуються особливою популярністю серед дітей.

Для стимуляції інтелектуального розвитку можливе застосування кінезіологічних вправ (гімнастика для мозку), що сприяють розвитку міжпівкульної взаємодії. Враховуючи функціональну спеціалізацію півкуль (права - гуманітарна, образна; ліва - математична, знакова), а також роль спільної діяльності в здійсненні вищих психічних функцій, можна вважати, що порушення міжпівкульної передачі інформації пригнічує пізнавальну діяльність дітей. Розвиток міжпівкульної взаємодії є основою розвитку інтелекту.

Співпраця і порозуміння спеціалістів психологічної служби з педагогами, учнями, які мають затримку психічного розвитку та батьками цих учнів обов'язково дадуть позитивний результат.

Список використаної літератури

1. Горбатко Л. М. Комплексна корекційна програма для роботи з першокласниками з вадами розумового розвитку / Горбатко Л. М. – Варварівська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат, 2010.
2. Жорняк Я.С. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів з особливими потребами (з використанням сенсорної кімнати) / [авт – уклад. Я.С.Жорняк.] . – Полтава, 2014.

3. Туріщева Л.В. Діти з особливостями розвитку в звичайній школі/ [авт.-уклад. Туріщева Л.В.]. - Харків: Основа, 2011.
4. Презентації з логопедії. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: (<http://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-33360421>)
5. Розвиваюче малювання. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: (<http://www.u-mama.ru/>)
6. Розвиток дрібної моторики. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: (<http://nsportal.ru/>), (<http://www.lesiki.com/>)
7. Розфарбовки. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://poradumo.pp.ua/>, <http://levko.info/>
8. Сиротюк А.Л. Коррекція розвитку інтелекту дошкільників. – Москва: ТЦ Сфера, 2001. - 48 с.

Галущенко С.С.,
соціальний педагог Білозірської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Білозірської сільської ради
Черкаського району, Черкаської
області

Анотація

У статті розроблено поради з впровадження інклюзивної освіти в сучасній школі. Задачі, які стоять перед соціальним педагогом: оновлення змісту, форм, методів, засобів і технологій навчання і виховання, створення сприятливих умов для гармонійного поєднання правил і специфіки функціонування звичайної школи і інклюзивної. Питання організації співпраці з різними суб'єктами інклюзивного процесу. Розроблені рекомендації педагогам та батькам в інклюзивній школі. Чинне законодавство, яке гарантує право на освіту дітям з обмеженими функціональними можливостями.

СОЦІАЛЬНИЙ ПЕДАГОГ ТА ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ДЛЯ ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Закон України «Про основи соціального захисту інвалідів» визначає основи соціального захисту інвалідів, дітей з особливими потребами, гарантує їм рівні з іншими громадянами можливості в усіх сферах життя суспільства.

Дитина - інвалід, дитина з особливими потребами – особа із розладом функцій організму, який є наслідком захворювання, або травми, що приводить до обмеження життєдіяльності та потреби в соціальній допомозі. Ця проблема багатогранна, пов'язана з рівнем політичного, соціального, економічного розвитку суспільства, його культурою, освітою, мораллю, релігією.

На сучасному етапі розвитку суспільства впроваджується система інклюзивної освіти, до якої кожному громадянину, незалежно від його соціального статусу, наявності фізичного або інтелектуального порушення, має забезпечуватися доступ.

Поняття «інклюзивна освіта» в педагогіці не існує. Слово запозичене з англійської мови, означає залучення або приєднання. Відомий учений України А. Колупаєва поняття інклюзивної освіти трактує так: «об'єднана освітня система з надання належної освіти всім учням; повне залучення дітей із відмінними здібностями в різні аспекти шкільної освіти, які є доступними для інших дітей» [2. с.308]. В Інтернет – виданні «Вікіпедія» поняття «інклюзивне навчання» трактується як «система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, яка передбачає навчання в мовах загальноосвітнього закладу». Яка ж діяльність соціального педагога в інклюзивній школі? Соціальний педагог підтримує життєдіяльність, спілкування всіх учнів школи. Діти з особливими потребами можуть отримувати соціальний досвід такий, як і інші учні школи. Завдяки тому, що діти перебувають у шкільному колективі, навчаються, спільно діють, у них покращується здоров'я, зростає позитивна оцінка, не розвивається поняття неповноцінності, інакшості, не формується синдром жертви.

В організації соціально-педагогічного супроводження в інклюзивній школі можна використовувати різні методи: роз'яснення, переконання, довірливе спілкування, включення у різноманітні види діяльності (навчальна, ігрова, спілкування), бесіди, тренінги; різноманітні форми роботи: уроки етики, уроки розвитку мовлення, ситуативні ігри, змагання, концерти.

До ефективних форм роботи соціально-педагогічного супроводження віднесемо: уроки етики, ввічливості, уроки соціалізації, ігри - драматизації, ситуативні ігри, групові заняття з корекції різних соціальних проявів, виховні години, тематичні вечори, культмасові заходи, фізкультурні свята, змагання, концерти. Так на уроках розвитку мовлення в 4 класі використовують різні форми і методи роботи. Мета: підвищити активність, ініціативу школяра, викликати почуття свободи і розкутості, зміцнити дружні стосунки в класі. Наприклад: гра «Домалюй». Педагог проводить просту лінію, потім домальовує кілька штрихів, щоб вийшло зображення певного предмета, птаха, звіра. Після цього пропонує учневі виконати подібне завдання. Причому намальований предмет має упізнати решта дітей.

Гра «Ланцюжок». Учні по черзі називають слова, що починається тим звуком, яким закінчується попереднє слово.

Каліграфічні хвилинки:

Урок продовжим без запинки,

З каліграфічної хвилинки.

Розкриваємо зошити. Звертаємо увагу на те, чи правильно лежить зошит на парті, як тримаємо ручку. Каліграфічно записуємо першу букву, з якої починається ім'я.

Усне складання розповіді. («В осінньому лісі»).

Користуємося графічними моделями речень.

Ми ходимо до осіннього лісу. - - - - -.

Листя на деревах різного кольору. - - - - -.

Дуб коричнево-жовтий. - -.

Це осінь так зачарувала ліс. - - - - -.

Засобами соціально-педагогічного супроводу визначено: волонтерський рух, інформаційно-просвітницька діяльність соціального педагога та людей, небайдужих до проблеми навчання дітей з обмеженими можливостями; міні – практикуми з формування соціально прийнятих форм поведінки учнів загальноосвітньої школи.

В умовах інклюзивної школи модель діяльності соціального педагога передбачає організацію співпраці з різними суб'єктами цього процесу: педагогічним колективом, спеціалістами різних служб, координаторами з виховної роботи ЗОШ, вихованцями, учнівським самоврядуванням, батьками та батьківським комітетом, обслуговуючим персоналом школи, небайдужими до долі дітей. Спільна робота сприяє успішному розвитку інклюзивного навчання. Координатором співпраці є соціальний педагог.

Загальні поради, застереження від помилок:

- кожна дитина неповторна. Батьки, переконавшись, що дитина в психічному розвитку відстає від своїх ровесників, розгублюються, впадають в безнадію, інші сповнюють рішучості швидко подолати відставання і досягнути якогось ідеального зразка. Така позиція хибна. Кожна дитина, і здорова, і хвороблива є неповторною, у кожного є свої індивідуальні особливості, свій темп діяльності, свої труднощі, свої можливості досягнень. Головне систематично і послідовно допомагати дитині розвиватися, навчати його. Батькам потрібно багато педагогічних знань. Соціальний педагог повинен індивідуально підходити до кожної дитини, сам орієнтується, що потрібно дитині, що дитина вміє, а що ще потрібно навчитися. Якщо завдання підібране вдало, дитина може його виконати, користуючись допомогою дорослого, а потім перейти і до самостійної роботи.

Перемагає оптимізм і терпіння. Діти потребують різноманітної допомоги. Такою допомогою є спільна дія дорослого і дитини, коли дорослий рукою дитини бере іграшку, кладе на відповідне місце і тільки поступово привчає дитину виконувати цю дію самостійно. Цілеспрямована робота з дитиною, що відстає в фізичному розвитку, часто ускладнюється не тільки через пасивність дитини, а і через те, що дитина відволікається. Тому, щоб не давати приводу для відволікання, треба сховати всі зайві речі, самому дорослому не займатися сторонніми справами, виявляти доброзичливість, терплячість, щоб не дратувати і не перезбуджувати.

Намагаючись розвивати дитину, батьки вважають серйозною роботою тільки такі заняття, які бувають у школі, на уроці. Дитину садять до столу і починається серйозна наука. До цього весела і життєрадісна дитина, раптом закапризувала, стала байдужою, сонною. Причина: дитина буде навчатися з задоволенням і для неї наука буде доброю тоді, якої вона не помічатиме, продовжуватиме в формі гри виконувати ту чи іншу вправу.

Рекомендації педагогам, батькам для успішної взаємодії з сім'ями, для соціально - педагогічного супроводу сімей, дітей з особливими потребами, які проживають в цих сім'ях:

- те як вчитель говорить про дитину, наголошує на цінності дитини під час спілкування з батьками впливає на розвиток стосунків з сім'ями цих дітей. Батьки цінують здатність вчителя бачити особистість дитини, а не лише її навчання, поведінку, ніколи не порівнювати з іншими дітьми, як взірць наслідування.

Завжди ставити себе на місце батьків. Батьки цінують зусилля вчителя, який розуміє, що таке мати дитину з особливими потребами. Адже впровадження, вдосконалення інклюзивної освіти йде повільним темпом.

У кожній дитині уміти бачити індивідуальність. Деякі батьки вважають, що педагог судить про дитину лише за фактом наявності відхилень у дитини. Виявляйте зацікавленість до мети, визначеної батьками до дитини. І перший крок на шляху до діалогу є необхідність встановити контакт з батьками. Створюється атмосфера, в якій батьки не почувають себе ніяково.

Використовуємо мову, якою спілкуємося в повсякденному житті. Батьки почувають себе вилученими з процесу виховання, якщо педагог використовує спеціальні терміни під час обговорення результатів тестування, визначення необхідних послуг.

Ведеться пошук ефективних форм планування і вирішення проблем.

Батькам дітей з особливими потребами корисно спілкуватися з родинами, в яких є такі діти. Багатьом із них потрібна інформація стосовно розладів їхніх дітей, шкільних методик, медичних, транспортних послуг. Це дає змогу отримувати потрібну інформацію, обмінюватися нею, надавати емоційну підтримку, працювати разом над подоланням проблем. Для створення групи «Батьки – батькам» має бути бажання самих батьків. Після обговорення організаційних питань можна призначити перші збори батьківської групи підтримки. Рекомендації щодо їх проведення:

- визначаємося, хто буде їх проводити. Обираємо лідера, який буде керувати діяльністю групи.

Складаємо порядок денний зборів. Пропонуємо батькам рекомендувати і розповісти про себе. Для обговорення специфічних проблем запрошуємо фахівців.

Визначаємо місце зборів. Приміщення має бути зручним, просторим, відповідати кількості людей у групі.

Заздалегідь попереджаємо про збори. Це можемо робити за допомогою запрошень, оголошень, телефонних дзвінків.

Організація таких груп пробуджує відчуття спільності. Коли батьки будуть зустрічатися разом, обговорювати свої проблеми, вони підтримають одне одного, обговорять свої проблеми, знайдуть оптимальне рішення задоволення соціальних та освітніх проблем дитини.

Які ж завдання соціального педагога щодо організації інклюзивного навчання у навчальному загальноосвітньому закладі? Соціальний педагог захищає, забезпечує права і свободи дитини з особливими потребами в умовах навчального закладу, виявляє дітей, у яких виникають труднощі в спілкуванні та взаємодії з оточуючими, або які опинились у складних життєвих ситуаціях. Визначає соціальні питання, які потребують негайного вирішення причин та

труднощів, при потребі звертається до відповідних фахівців з метою надання відповідної допомоги. Визначає статус дитини з особливими потребами, надає рекомендації класоводу, класному керівникові щодо шляхів ефективної інтеграції такої дитини в колектив однолітків, формує позитивний мікроклімат в дитячому колективі. Консультує, інформує про засади інклюзивного навчання серед педагогів, батьків, дітей з метою формування дружнього та неупередженого ставлення до дитини з особливими потребами. Складає розгорнуту психолого-педагогічну характеристику на дитину та її індивідуальний план розвитку, бере участь у роботі психолого-педагогічного консилиуму. Забезпечує дитину з особливими потребами та її батьків інформацією про інфраструктуру позашкільних навчальних закладів, сприяє щодо участі дитини в гуртках, секціях з урахуванням її можливостей. Представляє інтереси дитини з особливими потребами у відповідних органах і службах.

Таким чином, основним завданням педагогічного процесу в інклюзивній освіті має стати створення особливої емоційно - пізнавальної установки щодо «особливої дитини», а саме в освітньому закладі має домінувати не жаль до такої дитини, турбота, емпатійність, чуйність і тактовна взаємодія, з одного боку, а з іншого – ставлення до неї як до рівноправного члена колективу. Інклюзивна освіта стає доступною для дітей, які потребують підтримки. Рівний доступ до якісної освіти та навчання за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу – це право віх дітей.

Право на здобуття освіти дітьми з обмеженими функціональними можливостями, набуло важливого значення у чинному законодавстві, яке гарантує право на освіту на всіх рівнях навчання.

На допомогу соціальному педагогу при впровадженні інклюзивної освіти – нормативно – правове забезпечення прав дитини з особливими потребами.

Закони України та документи, прийняті Верховною радою України:

- Закон України «Про охорону дитинства» від 26 січня 2001 року № 2402 -3 [ст. ст.10, 32].

- Закон України «Про освіту» (введений в дію Постановою Верховної Ради України від 24 червня 1991 року № 1144-12 із змінами та доповненнями).

- Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 року № 875-ХІІ.

Укази Президента України:

- «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей та «Про проведення у 2006 році Року захисту прав дитини від 11 липня 2005 року №1068.

- «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» від 20.03.2008 № 244.

Постанови Кабінету Міністрів України:

- «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах від 15.08.2011 № 872.

- «Про затвердження плану заходів щодо створення безкоштовного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та

інших мобільних груп населення на 2009-2015 роки «Безбар'єрна Україна» від 29.07.2009 № 784.

Розпорядження Кабінету Міністрів України:

- «Про затвердження Плану заходів щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки» від 11.09.2009 № 855.

Накази Міністерства освіти і науки України:

- «Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки» від 11.09.2009 №855.

- «Про заходи МОН на виконання завдань, визначених розпорядженням КМУ від 3 грудня 2009 року № 1482-р «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період 2012 року від 21.12.2009 № 1153.

Список використаної літератури

1. Інклюзивне навчання (Електронний ресурс).- Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>.
2. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А.- Київ: «А.С.К.», 2012. – 308 с.
3. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 № 875-ХІІ (Електронний ресурс).- Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>.
4. Синьов В. Нова стратегія розвитку колекційної педагогіки в Україні / В. Синьов, А. Шевцов // Дефектологія.- 2004.- №2. - С. 6-11.

Кот В.П.,
практичний психолог,
Михайлова Л.О.,
соціальний педагог Хутірської
загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів Черкаської районної ради
Черкаської обласної ради

Анотація

У статті подається досвід корекційно-розвиткової роботи з дітьми психофізичними порушеннями. Структуровано матеріали щодо створення ситуації успіху у грі, трудовій діяльності, навчанні. Адже школярі з особливими освітніми потребами на всіх етапах навчання мають одержувати посилені завдання, які відповідають їхнім можливостям.

ПСИХОЛОГО-СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ СПЕЦІАЛІСТАМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ

Простежується тенденція до зростання кількості дітей, які потребують психологічного супроводу, соціальної адаптації та корекційно-реабілітаційної допомоги.

Традиційно в Україні діти із особливостями розвитку здобувають освіту в спеціальних навчальних закладах або закладах комбінованого типу – спеціальних садках (групах), школах-інтернатах та реабілітаційних центрах. Однак, прогресивний досвід освітніх систем Канади, США та європейських країн щодо залучення дітей із особливими потребами до навчання в найближчих за місцем проживання загальноосвітніх навчальних закладах передбачає вивчення та інтеграцію у вітчизняну систему освіти інклюзивного навчання.

Організація інклюзивного навчання вимагає пристосування до потреб дитини із особливими потребами не лише приміщення, відповідно облаштованого робочого місця для занять, а й програмно-методичного забезпечення.

Упродовж останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко та інші присвячують свої дослідження розробці проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм. Значний вплив на розвиток системи спеціальних навчальних закладів, удосконалення їх структури, розробку методик ранньої діагностики психічного розвитку дітей мали праці психологів Л. Виготського, О. Венгер, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В. Тарасун, М. Ярмаченка. У їх працях обґрунтовано принципові положення щодо особливостей розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до шкільного навчання, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності.

З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти та керуючись інструктивно-методичним листом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту про «Організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 18 травня 2012 року №1/9-384, розробленого з метою запровадження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 року № 872, 31 вересня 2016 року в Хутірській ЗОШ I-III ступенів було організовано інклюзивне навчання для чотирьох учнів з особливими освітніми потребами. Основним завданням, яке постав перед собою педагогічний колектив це - зробити так, аби ці діти почувалися комфортно у школі, щоб не викликали зайвого подиву, зневаги, щоб не

зневажали її однолітки, а їхні батьки не цуралися. Тобто, щоб адаптувалися у суспільстві, інтегрувалися у колектив здорових, повносправних.

Особливу значущість має створення ситуації успіху у грі, трудовій діяльності, навчанні. Школярі з особливими освітніми потребами на всіх етапах навчання мають одержувати посилені завдання, які відповідають їхнім можливостям, їм має надаватися допомога на основі спільної діяльності, детального пояснення. Ситуацію успіху у навчанні забезпечують не лише різноманітні форми діяльності, а й залучення до процесу навчання рухів, смакових, слухових, тактильних відчуттів, тобто забезпечення полісенсорної основи під час формування знань.

У першому класі інклюзивне навчання організоване для дитини з сенсоневральною тугоухістю, за програмою для дітей з порушенням слуху. Дівчинка має вади мовлення, їй важко висловлювати свою думку, спілкуватися, значень багатьох слів вона не розуміє, не може асоціювати їх з предметом чи явищем. В зв'язку з тим, що мовлення в дитини нечітке, інколи незрозуміле їй важко спілкуватися з однолітками. Тому корекційно-розвивальна робота спрямована на розвиток психічних процесів, збагачення активного словникового запасу, розуміння значень слів, розвиток зв'язного мовлення та фонематичного слуху. На заняттях використовуються такі вправи: «Назви предмети та знайди зайве», «Склади слова», «Знайди предмет за описом», «Опиши предмет», «Букви загубились», «Пори року», «Що змінилось?». Проводяться заняття з казкотерапії та арттерапії. Серед найбільш ефективних слід відзначити гру, в якій у кожному завданні використовуються немовленнєві звуки. Спочатку показують дитині предмет, що звучить, та демонструють те, як звучить предмет. Наприклад: показати барабан, потім постукати паличками по барабану та дати постукати дитині.

Потрібно звертати увагу дитини на обличчя дорослого, показати як під час промовляння рухаються губи, яке положення займає язик, вказати на відстань між зубами тощо. Промовляти потрібно чітко, голосом нормальної сили, без надто демонстративної артикуляції та голосного

Для набуття навичок міжособистісного спілкування учениця залучається до групових занять, гурткової роботи, позакласних заходів.

На інклюзивному навчанні перебуває також учень сьомого класу із затримкою психічних процесів, та фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення, навчається за програмою для дітей із затримкою психічного розвитку. Учень частково замкнутий, важко йде на контакт, має нестійкий емоційний стан, та слабку нервову систему. Йому важко сформулювати та висловити свою думку. Корекційно-розвивальна робота спрямована на збагачення активного словникового запасу, розвиток зв'язного мовлення, психічних процесів, стабілізацію емоційного стану, набуття комунікативних навичок. Ефективними на заняттях є такі види роботи як «Мозковий штурм», «Незакінчене речення». Для стабілізації емоційного стану позитивно впливає дихальна гімнастика. Учень приймає активну участь в позакласних заходах, із задоволенням виконує доручення дорослих.

У 8 класі навчається учениця із захворюванням ЦНС, ЗРПП, порушенням зору, за програмою для розумово відсталих дітей.

Основні види корекційно-розвивальної роботи направлені на розвиток психічних процесів, набуття навичок самообслуговування та соціалізацію.

Головним у навчанні школярки є формування у неї соціально-побутових компетенцій, тобто знань про навколишній світ, про себе, про правила взаємодії з цим світом. Увага акцентується не лише на формуванні умінь читати та писати, а й на тому чи знає вона про призначення тих чи інших предметів, чи вміє ними користуватися, чи вміє або намагається обслуговувати себе. З цією метою проводяться корекційні заняття із соціально-побутового орієнтування, на яких створюються ігрові та навчально-ігрові ситуації, які б стимулювали відтворення різноманітних дій, сприяли б пізнанню нового, викликали позитивні емоції у дитини. У більшості розділів соціально-побутового орієнтування передбачено виконання практичних робіт. Кожен учень повинен оволодіти основними способами догляду за одягом, приготування їжі, навчитися складати ділові папери, надавати першу медичну допомогу, прибирати житло тощо. Успішність виконання практичних завдань, як переконливо доведено наявними дослідженнями з методики навчання розумово відсталих школярів, залежить від того наскільки учні розуміють мету діяльності, зміст та засоби одержання результату. Тому, щоб навчити ученицю усвідомлено виконувати практичне завдання, необхідно формувати у неї уміння орієнтуватися в трудовій діяльності, планувати її, здійснювати в процесі роботи самоконтроль, застосовувати набуті теоретичні знання на практиці.

На уроках СПО основними методами є розповідь, бесіда, практичні вправи, наочні засоби та моделювання життєвих ситуацій та використання різноманітних карток.

Дитину із затримкою у розвитку потрібно вчити розповідати за малюнками. Для цього можна використати ілюстрації з художніх книжок, журналів. Під час розглядання малюнка дорослому слід скеровувати сприймання дитини, ставлячи запитання. Необхідно привертати увагу до деталей, які важко помітити, пояснювати їх значення, якщо вони малозрозумілі, активізувати висловлювання дитини. Для цього можна використовувати такі вправи: «Знайди зайве», «Вибери правильні відповіді», «Встав у речення пропущені слова», «Назви зображені предмети та їхнє призначення», «Для чого використовують», «Навіщо й чому?», «Послідовність дій», «Порівняй», гра «Вилучи зайве», «Правила користування», гра «Знайди помилку», «Валіза», «Щось тут не так» «Плутанка» та ін.

Зважаючи на обмежений рівень уявлень дитини про навколишню дійсність, взаємини між людьми, це їй зробити важко. Тому, коли вчитель пропонує дитині ознайомитися з темою «Торгівля. Різні види магазинів» погратися, наприклад, у «продуктовий магазин», то перед початком гри такий магазин обов'язково слід відвідати, звернути увагу дитини на те, що там робить продавець, касир, як поведуться покупці. Нехай дитина сама заплатить гроші й отримає покупку. Дорогою до школи потрібно ще раз поговорити про те, що відбувається у магазині, а прийшовши, почати гру. Домовляючись з дитиною,

хто яку роль виконуватиме, що буде «грошима» і «чеками», а що «продуктами», вчитель стимулює її активність, спонукає виявляти ініціативу. Такі ігри не лише збагачують знання та уявлення дитини про навколишній світ, а й готують до життя у суспільстві. До того ж, під час гри у дитини виробляється вміння дотримуватися певних правил – виконувати дії у заданій послідовності, утримуватися від зайвих дій.

Доречним є використання віртуальних відеоекскурсій, мультимедійних презентацій, якщо немає можливості відвідати ті чи інші заклади.

У 9 класі навчається учень із затримкою психічних процесів, порушенням письма та мовлення, за програмою для дітей із затримкою психічного розвитку. Корекційно-розвивальна робота направлена на розвиток пізнавальних інтересів, розвиток мовлення та письма, профорієнтацію.

Співпраця з батьками є важливою складовою інклюзивного навчання. Налагодження партнерських стосунків між батьками та всіма фахівцями, які працюють у навчальному закладі та надають допомогу дитині з порушенням психофізичного розвитку, є першочерговим завданням. Паритетними мають бути стосунки між батьками здорових дітей та дітей, які потребують особливої уваги, оскільки проведені дослідження засвідчують, що інклюзивне середовище надає можливості для особистісного самовдосконалення, насамперед, звичайним школярам. Вони починають краще розуміти людей, які чимось не схожі на інших, вони мають можливість завжди надати допомогу тим, хто цього потребує, вони вчаться співчувати та оцінювати речі з позицій гуманності.

Беручи активну участь у складанні корекційно-освітніх програм і в оцінці їх результативності, батьки спільно з педагогами визначають пріоритетні напрями у цих програмах. Зокрема, розвиток комунікативних умінь для всіх категорій дітей, які навчаються в інклюзивних умовах має непересічне значення, оскільки залучення до повноцінної комунікації є одним із важливих і складних завдань упродовж усього навчання. Тому, консультаційні семінари, тренінги, на яких обговорюються ці питання є одним із важливих і складних завдань упродовж усього навчання. Проведення таких заходів дасть змогу батькам усвідомити, що їхня дитина не є дитина з вадами, а є дитина зі своїми особливостями, відмінна від інших, зі своїм світосприйняттям, своїм засобом спілкування, своїм мисленням. З цією метою для батьків було проведено круглий стіл «Ефективні методи спілкування з дитиною». На якому фахівці психологічної служби, окрім практичних вправ презентували батькам пам'ятки «Спілкування з особливою дитиною». Акцент у ній робиться на правила спілкування, зокрема:

- хваліть завжди за конкретну дію, будьте красномовними:
- «Ти дуже добре зробив...»
- «Я бачу, що ти набагато краще вчишся, коли ...»
- «Я помітив покращення в ...»
- «Хочеш, попрацюємо разом над ...»
- «Я дуже ціную твою значну роботу та зусилля, витрачені на ...»
- «Чим я можу тобі допомогти...»

- «Дякую, що ти ретельно виконав завдання...»

Ефективність підтримки багато в чому залежить від активного залучення батьків у процес психологічної допомоги дитині, особливо батька. Саме чоловіки здатні більш конструктивно вирішувати проблеми дитини, і тому активне їх залучення до проблем дитини позитивно впливає не тільки на процес виховання, а й на психологічний клімат у сім'ї загалом.

Може бути корисним і використання таких групових форм роботи психолога як батьківські семінари та тренінгові заняття. Основною метою таких форм роботи є розширення знань батьків про психологічні особливості дітей з проблемами в розвитку, психології виховання та психології сімейних стосунків. Під час таких зустрічей підвищується не тільки поінформованість батьків про дитину, а й, що ще важливіше, відбуваються зміни в ставленні батьків до проблем дитини та до завдань її виховання.

Психологічна підтримка батьків здійснюється не тільки у формі групового спілкування, а й під час індивідуальних бесід щодо проблем дитини, сімейних проблем.

Отже, психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами, передбачає тісної співпраці спеціалістів психологічної служби з батьками та педагогами щодо успішної соціалізації даної категорії дітей.

Список використаної літератури

1. Колупаєва А. Вступ до інклюзивної освіти: Навчальний курс / А.Колупаєва, С. Єфімова. - Київ: Науковий світ, 2010. - 20 с.
2. Колупаєва А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: науково-методичний посібник / А. Колупаєва, А.Савчук. – Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 2010. - 196 с.
3. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. – Київ: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
4. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Електронний ресурс] : наказ від 01.10.2010 р. №912. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0922-99>

Пушкаренко В.П.,
практичний психолог Тальнівської
ЗОШ I-II ступенів №3 Тальнівської
районної ради Черкаської обласної
ради

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

З ДОСВІДУ РОБОТИ ТАЛЬНІВСЬКОЇ ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ №3 ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Дитина, розвиток якої ускладнений дефектом, не просто менш розвинена, ніж її нормальні однолітки, але розвинена інакше.

Л.С.Виготський

Діти з вадами розвитку – це діти, у яких унаслідок уродженої недостатності або набутого органічного ураження сенсорних органів, опорно-рухового апарату або центральної нервової системи є відхилення від нормального розвитку психічних функцій.

Усі ми хочемо бачити дитину розумною, сильною, здоровою. Та статистика стану здоров'я школярів сьогодні, на жаль, досить невтішна. Тому можливість спільного навчання в звичайній школі дітей з ООП з їхніми однолітками, що розвиваються нормально, підтримується психологами.

Одним з найважливіших чинників розвитку суспільства є гуманне, дбайливе та милосердне ставлення до дітей і молоді, позбавлених повноцінного життя внаслідок вад фізичного та психічного розвитку і тяжкої хвороби.

Дедалі частіше до нашого загальноосвітнього навчального закладу приходять «особливі діти», і питання їх супроводу – це підтримка багатьох спеціалістів, кожен із яких діє в межах своєї компетенції. Протягом останніх десяти років у навчальному закладі нагромаджено певний досвід роботи з дітьми, які здобували освіту за індивідуальною формою навчання. І лише з 1 вересня 2013 року організоване інклюзивне навчання у 1 класі з Ч. Софією, потім – К. Ярославом (розпочато з 3 класу). У цьому навчальному році воно також проводиться з Н. Мариною (1 клас). Беззаперечно, активним і незамінним учасником цього процесу є практичний психолог. Коли до школи приходить дитина з особливостями розвитку, перед психологом звичайно постає не тільки завдання створити сприятливий психологічний мікроклімат, подбати про найоптимальніші умови навчання як для цієї дитини, так і для дітей, з якими вона навчатиметься в одному класі. Це також – володіння навичками діагностичної та коригувальної роботи. Освітні послуги дітям з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах надають у класах з інклюзивним навчанням.

Поступово до всіх педагогів, які задіяні в процесі інклюзії, приходило розуміння, що такий вид навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з ООП шляхом організації їхнього навчання в ЗНЗ на основі особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. У всіх трьох дітей різні діагнози, вони не однаково пристосовані до життя, тому в процесі роботи з дітьми педагоги самі здобували досвід, навчалися тому, які форми та методи роботи найбільш оптимальні. Практика такого навчання в Тальнівській ЗОШ І-ІІ ступенів №3 ще раз доводить доцільність цієї форми навчання та його користь для соціального розвитку дітей, які мають відхилення в розвитку. У нашому закладі такі діти отримують

посилену увагу педагогів, що здійснюють навчання, виховання, соціальну підтримку цих дітей, яких природа позбавила можливості на достатньому рівні сприймати світ й відчувати свою належність до нього через хвороби, вади чи патологічний стан (1 дитина із ЗПР –в цьому році навчається на індивідуальній формі, двоє - з легкою розумовою відсталістю – в інклюзивних класах).

Такі діти мають гостру потребу в індивідуальній допомозі. У цьому році в навчальному закладі створено кабінет практичного психолога, що дало можливість ефективніше надавати психологічну допомогу учням. Тут вони можуть відчути себе комфортно і будувати свою самосвідомість і самооцінку, а значить і свою незалежність від дорослих.

Проблема ранньої корекції має величезне значення. Дитячий організм має велику пластичність, тому саме в цьому віці маємо найбільш реальну можливість ефективної корекції. Пізнавальний, емоційний, моторний і мовний розвиток дитини нерозривно пов'язані, тому що порушення однієї із цих сфер може привести до затримки формування іншої.

Психологічний супровід дітей від самого початку навчання в школі дає змогу здійснювати динамічне спостереження, моніторинг розвитку сфер пізнання, почуттів та емоцій учнів.

Основними завданнями практичного психолога щодо організації навчання дітей з особливими потребами в Тальнівській ЗОШ I –II ступенів №3 є:

1. Виявлення дітей, у яких виникають труднощі у навчанні, спілкуванні та взаємодії з оточуючими; визначення причин цих труднощів; при потребі, скерування до відповідних фахівців з метою встановлення причин та надання допомоги.

2. Виявлення причини соціального неблагополуччя або затримки у розумовому розвитку дитини шляхом спостережень, аналізу навчальної документації, проведення консилиумів із учителями.

3. Проведення спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб.

4. Участь, у межах своєї компетенції, у складанні розгорнутої психолого-педагогічної характеристики на дитину та її індивідуального плану розвитку.

5. Участь у підготовці документів для розгляду на засіданнях психолого-медико-педагогічних консультацій.

6. Ознайомлення з висновками і рекомендаціями психолого-медико-педагогічних консультацій щодо організації навчання дитини та надання їй додаткових послуг; розробка індивідуального плану корекційно-розвивальної роботи.

7. Участь у розробці необхідної адаптації навчальних матеріалів, підходів, а саме: надання рекомендацій педагогам щодо врахування особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини при визначенні форм і методів роботи з нею.

8. Сприяння створенню позитивного мікроклімату в колективі, у шкільному оточенні, формування дружнього та неупередженого ставлення до дитини з особливими освітніми потребами.

9. Надання у межах своєї компетенції консультативно-методичної допомоги педагогам у роботі з дитиною.

10. Налагодження співпраці з фахівцями, які безпосередньо працюють із дитиною з особливими освітніми потребами та беруть участь у розробленні індивідуальної програми розвитку

Психологічний супровід передбачає не лише роботу з дитиною та створення для неї відповідних умов навчання через розроблення програм розвитку та індивідуальних планів, а й взаємодію з батьками, іншими учнями та учителями. Особливо важливою беззаперечно є просвітницька робота з батьками, тісна співпраця, взаємодія та підтримка. Тож ми допомаємо діткам з особливими освітніми потребами налагодити взаємодію з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Можна сказати, що практичний психолог – це своєрідний ланцюжок в побудові довірчих стосунків між усіма суб'єктами, спеціалістами, що мають відношення до дитини. Цей досвід є цінним під час складання індивідуальної програми розвитку – письмового документу, який визначає конкретні навчальні стратегії і підходи до навчання дитини з ООП.

Тому, найголовніша умова для успішної реалізації інклюзивного навчання – це позитивне ставлення педагогічних працівників (учителів-класних керівників) до інклюзивної освіти в цілому як до закономірного та прогресивного етапу розвитку системи освіти. Адже від їхнього бажання працювати з особливими дітьми та розуміння важливості впровадження інклюзивного навчання залежить якість освітнього процесу.

Робота з дітьми в школі передбачає проведення діагностичних та корекційно-розвивальних занять. При цьому практичний психолог бере безпосередню участь у визначенні рівня сформованості знань, умінь і навичок дитини з ООП. Це здійснюється з метою:

- поінформувати дитину про її індивідуальні досягнення;
- сформуванню позитивну мотивацію дитини до навчання;
- визначити ефективність педагогічної діяльності вчителів при

наданні спеціальних та додаткових освітніх послуг, тобто у розробленні корекційно-розвивальної роботи з конкретною дитиною, з урахуванням її сенсорних та інших потреб та оцінюванні динаміки розвитку, а також при збиранні відомостей про її успіхи (учнівські роботи, результати спостережень, контрольні листки, результати тестів тощо)

Проведення корекційної роботи передбачає визначення ефективності проведеної роботи; обговорення з педагогом та батьками труднощів, що виникають у процесі навчання, накреслення шляхів їх вирішення.

Мета корекційно-розвивальних занять – підвищення рівня загального розвитку учнів, заповнення прогалин попереднього розвитку дітей, індивідуальна робота з формування недостатньо засвоєних навчальних умінь і навичок, коригування відхилень у розвитку пізнавальної сфери й мовлення, спрямована підготовка до сприйняття нового навчального матеріалу. Корекційні заняття проводяться з учнями в міру виявлення психологом прогалин у їхньому розвитку й навчанні.

Головні напрями корекційної роботи з дітьми :

1. Удосконалення рухів і сенсорно-моторного розвитку:
 - розвиток дрібної моторики кисті й пальців рук;
 - розвиток навичок каліграфії;
 - розвиток артикуляційної моторики.
2. Коригування окремих сфер психічної діяльності:
 - розвиток зорового сприйняття й упізнавання;
 - розвиток зорової пам'яті й уваги;
 - формування узагальнених уявлень про властивості предметів (колір, форма, величина);
 - розвиток просторових уявлень та орієнтація;
 - розвиток уявлень про час;
 - розвиток слухової уваги й пам'яті ;
 - розвиток фонетико-фонематичних уявлень, звукового аналізу.
3. Розвиток головних розумових операцій:
 - розвиток навичок групування та класифікації;
 - формування навичок співвідносного аналізу;
 - формування вміння працювати за усною та письмовою інструкцією, алгоритмом;
 - формування вміння планувати свою діяльність;
 - розвиток комбінаторних здібностей.
4. Розвиток різних видів мислення:
 - розвиток наочно-образного мислення;
 - розвиток словесно-логічного мислення (уміння бачити й установлювати словесно-логічні зв'язки між предметами, явищами й подіями).
5. Коригування розладів у розвитку емоційно-особистісної сфери (релаксаційні вправи для міміки обличчя, драматизації, читання за ролями та ін.).
6. Розвиток мовлення, оволодіння технікою мовлення.
7. Розширення уявлень про навколишній світ і збагачення словника.
8. Коригування індивідуальних прогалин у знаннях.

Прикладом коригування розумових операцій можуть бути наступні дидактичні ігри та вправи, що використовуються під час роботи з молодшими школярами з ООП в Тальнівській ЗОШ І-ІІ ступенів № 3.

Гра «Речення»

Мета: розвиток у дитини вміння швидко встановлювати різноманітні зв'язки між звичними предметами, творчо створювати нові цілісні образи з окремих розрізнених елементів.

Пропонуються три слова, не пов'язані за змістом, наприклад «річка», «собака», «олівець». Потрібно скласти якнайбільше речень, які обов'язково містили б ці три слова (можна змінювати відмінок і використовувати інші слова).

Гра «Виключення зайвого»

Мета: розвивати вміння переходити від одних зв'язків до інших і порівнювати їх між собою.

Беруть будь-які три слова, наприклад «ведмідь», «яблуко», «сонце». Потрібно залишити тільки ті слова, що позначають подібні чимось предмети, а одне слово – «зайве», яке не має цієї загальної ознаки, виключити. Бажано пошукати нестандартні й водночас дуже влучні рішення.

Гра «Способи застосування предметів»

Мета: розвиток здатності концентрувати мислення на одному предметі, уміння вводити його в найрізноманітніші ситуації та взаємозв'язки, відкривати у звичайному предметі несподівані можливості.

Називається який - небудь добре відомий предмет, наприклад «книга». Потрібно назвати якнайбільше різних способів його застосування: книгу можна використати як підставку, нею можна прикрити від сторонніх очей папірець на столі тощо.

Гра «Визначення послідовності подій»

Мета: виявити можливість установалення дитиною просторово-часових і причинно-наслідкових зв'язків за серією сюжетних картинок.

Практичний психолог показує дитині пачку перемішаних, задалегідь пронумерованих картинок: «Тут на картинках одна історія. Знайди, з чого все почалося, що сталося потім, чим завершилося. Поклади всі картинки по черзі одна за одною». Перед дитиною викладають безладно перемішані картинки: «Подивися картинки й починай викладати».

Оцінюючи виконання завдання, головну увагу слід приділити обсягу допомоги (кількості підказок), необхідної дитині для отримання правильного результату, тому, як вона приймає її.

Для того щоб проведена робота була ефективною необхідно її проводити з дітьми, батьками та учителями.

Практика показує, що батьки всіх категорій потребують *допомоги* практичного психолога у таких питаннях:

- вирішення конфліктних ситуацій, які виникають між батьками і педагогами;
- корекція ставлення всіх членів сім'ї до дитини з особливими потребами (консультування);
- підвищення психолого-педагогічної культури батьків, що вирішують шляхом виступу на батьківських зборах;
- сприяння в наданні матеріальної та побутової допомоги сім'ї, яка має дитину з особливими потребами.

Робота психолога з педагогами включає в себе консультування, надання рекомендацій, виступи на педагогічних радах, проведення тематичних семінарів-практикумів.

Отже, усі напрямки роботи з дитячим і педагогічним колективом, а також із батьками в умовах інклюзивного навчання дітей із особливими освітніми потребами в Тальнівській загальноосвітній школі № 3 ще потребують розширення знань і практичних навичок психолога та педагогів.

Список використаної літератури

1. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку взагальноосвітній простір / А.А. Колупаєва // Дефектологія. – 2003. - №4. – С.15-18.
2. Нікітін Б.П. Сходинки творчості або розвиваючі ігри / Нікітін Б.П. – Київ: Рад. школа, 1991. – 144 с.
3. Туріщева Л.В. Діти з особливостями розвитку в звичайній школі / [Автор-укладач Л.В.Туріщева]. – Харків: Вид.група «Основа», 2014. – 111 с. - (Серія «Психологічна служба школи»).

Битько Ю.А.,
практичний психолог Черкаського
навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа – ліцей
спортивного профілю № 34»
Черкаської міської ради

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

З ДОСВІДУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність питання про психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами полягає в тому, що в процесі здобуття дітьми освіти мають вирішуватися додаткові завдання корекції, послаблення дефектів розвитку, формування особистості дитини в цілому. Діти з особливими потребами, як правило, стикаються з певними труднощами під час освітнього процесу. Звичайні школи у більшості випадків не мають відповідного обладнання для перебування в них дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, слуху, зору, мовлення тощо. Дискомфорт на фізичному рівні може викликати негативне ставлення до школи в цілому, актуалізувати негативні емоції, знизити рівень навчальної мотивації.

Діти з особливими освітніми потребами зазвичай відчувають труднощі в мотиваційній та емоційно-вольових сферах. Тому психологічна підтримка для таких учнів має бути здебільшого реабілітаційного характеру. Майже усі діти з особливими потребами мають досвід емоційної травматизації, пов'язаний із переживаннями страху, тривожності, фізичного болю тощо. Такий стан негативно впливає на поведінку, обмежує можливості спілкування, патологічно впливає на розвиток особистості. Тому важливим фактором в роботі з такими дітьми є встановлення емоційного контакту та налагодження довірливих стосунків. Дитина має побачити в спеціалісті, який працює з нею, перш за все людину доброзичливу, привітну, яка цікавиться не тільки навчальними

досягненнями, а й особистими здобутками і перемогами учня. В цьому напрямку роботи важливо дотримуватися таких принципів: завдання для дитини мають бути посильними, але в той же час працювати на випереджувальний розвиток; робота з дитиною має бути безоціночною; досягнення дитини можна і потрібно порівнювати з її досягненнями в минулому. Як правило, діти з зацікавленістю сприймають інформацію про динаміку своїх здобутків.

За результатами соціометричних досліджень, які були проведені мною в класах, де навчаються діти на інклюзивній формі навчання, зокрема, виявилася певна закономірність: діти з особливими освітніми потребами в класних колективах є прийнятими, але непопулярними і мають малу кількість виборів та взаємних виборів. Тому вкрай важливим є завдання з налагодження позитивної комунікації між дитиною з особливими освітніми потребами та її однокласниками. Діти з особливими освітніми потребами також можуть стикатися з такою проблемою, як упереджене або негативне ставлення до себе. Їх можуть вважати «інвалідами», які потребують постійної посиленої уваги, нездатні повноцінно навчатися, самостійно обслуговувати себе тощо. Такі міфи швидко розвіюються за умови активної участі дитини в громадському житті школи і класу. Діти з особливими освітніми потребами із задоволенням і дуже відповідально ставляться до своєї участі в тематичних квестах, конкурсах, концертах, благодійних заходах. Це сприяє позитивній комунікації з іншими учнями, підвищенню самооцінки та навчальної мотивації. Звичайно, дуже важливою є робота з іншими учнями класу по формуванню толерантного відношення до людей з особливими потребами, вихованню милосердя, розуміння та сприйняття потреб оточуючих.

Проблемними та такими, що потребують психологічної допомоги, можуть бути дитячо-батьківські відносини в сім'ї дитини з особливими освітніми потребами. В своїй практиці іноді зустрічаюся з такими випадками, коли батьки, перебуваючи в стресовому стані, обумовленому порушеннями здоров'я дитини, формують в неї патологічні риси особистості: егоїзм, агресивність, аутоагресивність, підвищену тривожність тощо та підсвідомо сприяють соціальній дезадаптації. Батькам, які перебувають у гострій або хронічній кризі, яка викликана хворобою дитини, в ході консультації буває досить важко донести дуже важливу думку: їхнім завданням є не плутати власний життєвий простір із простором своєї дитини і не захочувати надлишкове взаємопроникнення цих просторів, не розчинятися повністю в дитячій хворобі. Створення затишної, емоційно теплої атмосфери навколо дитини, конструктивне і продуктивне ставлення до неї та до її вчинків, безоціночне сприйняття, відсутність соціальних та комунікативних кордонів сприяє розвитку дитячої ініціативи, творчості, особистості і врешті допомагає самим батькам позбавитися хронічного і глибокого почуття провини, реалізувати власні задуми, не бути заложниками хвороби. Звичайно, така робота з батьками потребує відповідного фахового рівня спеціаліста, який її проводить. У випадках, які потребують психотерапевтичного втручання, вважаю за потрібне направляти клієнтів до спеціалістів відповідного профілю.

Одним із важливих видів психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами є відвідування їх за місцем проживання. Під час відвідування з'ясовуються численні нюанси, подробиці життя дитини, які неможливо знати, спостерігаючи за поведінкою та навчанням дитини лише в умовах загальноосвітнього навчального закладу. Відвідування за місцем проживання надає вичерпну інформацію про умови проживання дитини в сім'ї, про її забезпеченість або незабезпеченість необхідними речами, а саме: їжею, ліками, меблями, одягом та взуттям, літературою, іграшками, реабілітаційним та розвиваючим обладнанням. Також під час відвідування стає зрозумілим, якими є санітарно-гігієнічні умови проживання дитини, чи є сприятливим морально-психологічний клімат в родині та інші важливі моменти, які стають складовими вивчення особистості дитини. Відвідування дитини за місцем проживання дозволяє правильно спланувати подальший комплексний супровід сім'ї (з боку практичного психолога, соціального педагога, класного керівника), чітко окреслити напрямки роботи кожного окремого спеціаліста. Тому доцільно планувати відвідування на початку навчального року, в рамках проведення громадського огляду умов проживання категорійних учнів.

Вважаю, що вкрай важливим є належне дидактичне та методичне забезпечення спеціалістів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема, з учнями, що навчаються на інклюзивній формі навчання. Так, відповідно до рекомендацій ПМПК, в 2016-2017 навчальному році я виконую психолого-педагогічний супровід 4-х учнів, що навчаються на інклюзивній формі навчання. Троє з них мають затримку розвитку основних психічних процесів. Такі діти переважно сприймають інформацію візуально та кінестетично. Для корекційно-розвивальних занять з ними спеціалісту необхідно мати відповідне обладнання: дидактичні матеріали (настільні ігри, пазли, різноманітні набори зображень тощо), кольорові олівці, фломастери, папір білий та кольоровий, картон білий та кольоровий, фарби тощо. На сайті learningapps.org (Профільна освіта. Черкаська область) розміщені різноманітні змістовні інтерактивні іграшки, які можна успішно використовувати в рамках проведення корекційно-розвивальних занять. Сайт www.childdevelop.com.ua (Розвиток дитини) містить професійно розроблений контент та дає можливість завантажити безліч яскравої наочності для проведення занять, в тому числі і похвальні грамоти за виконання певних завдань. Але за умови відсутності в робочому кабінеті психолога комп'ютера та Інтернету, недостатнього забезпечення дидактичними та витратними матеріалами ефективність корекційно-розвивальних занять, на жаль, значно знижується.

Александрова С.О.,
заступник директора з навчально-виховної роботи ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти»

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній

співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальним є питання загальнодоступності освіти для дітей з особливими потребами. Рівень підтримки, вияв толерантності у ставленні до дітей з особливими потребами, здатність надавати їм якісну та доступну освіту є показником розвитку суспільства. Зважаючи на те, що якість загальної та професійної освіти залежить від готовності навчального закладу, постає питання створення і розвитку інклюзивного освітнього середовища, у якому всі діти навчаються разом за навчальними програмами, розробленими згідно діючих державних стандартів професійної освіти.

Науковці (А. Артюхіна, Г. Беляєв, Н. Бордовська, Т. Бородкіна, О. Васильєва, О. Веряєв, О. Горчакова, В. Козирев, Ю. Кулюткін, А. Мастерова, В. Новіков, С. Тарасов, І. Шалаєв та ін.), вивчаючи освітнє середовище на різних рівнях, по-різному трактують зміст цього поняття, мають відмінні погляди на його структуру та функції. Автор ґрунтовного дослідження освітнього середовища у різних типах освітніх закладів Г. Беляєв приходиться до висновку, що освітнє середовище – це система умов, впливів і можливостей заохочення активності соціального індивіда у напрямі залежно-керованого переходу від діяльності в навчальній ситуації до діяльності в життєвій і професійній ситуації у запропонованих обставинах і відношеннях [1].

Розглядаючи структуру освітнього середовища Г. Ковальов, відносить до сфери «психологічного аналізу шкільного середовища» фізичне оточення (приміщення, його дизайн, розмір і просторова структура навчальних приміщень, умови для переміщення й розміщення учнів), людський чинник (добір учнів, наповнюваність класів і вплив цього на соціальну поведінку учнів, особливості й успішність учнів, етнічні особливості, якість підготовки вчителів, статево-вікові й національні особливості студентів та викладачів (учнів і вчителів) і т. ін.) та програму навчання (новаторський характер змісту програм навчання, технології, стиль і методи навчання, форми навчальної діяльності, характер контролю) [3].

Освітнє середовище, констатує І. Калініченко, тільки тоді буде інклюзивним, коли матиме низку таких ознак: спланований та організований фізичний простір, у якому б діти могли безпечно пересуватися під час групових та індивідуальних занять; наявність сприятливого соціального та емоційного клімату; створені умови для спільної роботи дітей, а також надання один одному допомоги в досягненні позитивного результату [2].

Користь перебування учнів в інклюзивному освітньому середовищі незаперечна. Навчання в інклюзивному освітньому середовищі допомагає дітям

з особливими потребами адаптуватися до життя в суспільстві, позбутися почуття ізоляції, сприяє зникненню соціальних бар'єрів та інтеграції в соціум, формує відчуття прийняття та визнання в учнівському колективі. Водночас, як слушно переконує І. Калініченко, решта дітей від перебування в інклюзивному освітньому середовищі отримують стільки ж користі, стільки й діти з особливими освітніми потребами. Присутність дітей з особливими потребами в групі ніяк не заважає успішності інших учнів, які не мають обмежень. Усі діти, перебуваючи в інклюзивному середовищі, можуть навчитися цінувати й поважати дітей з особливими потребами. Вони навчаються бачити передусім людину, а не її ваду чи обдарованість та не помічати пов'язаних із ними соціальних ярликів [2]. Таким чином, інклюзивне освітнє середовище, підсумовує вчена, – це середовище, де всі учні незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, удосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною загальної спільноти [2].

Питанням створення інклюзивного освітнього середовища переймаються й професійно-технічні навчальні заклади. Так, Державний навчальний заклад «Одеський центр професійно-технічної освіти» є ініціатором та активним учасником експерименту всеукраїнського рівня «Технологія забезпечення доступності освітнього простору професійно-технічного навчального закладу для учнів з порушенням слуху».

Зауважимо, що загальноосвітні навчальні заклади у своїй діяльності керуються Постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 року № 872 «Про порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», щодо професійно-технічних навчальних закладів, то законодавством України не передбачено нормативних актів, які б регулювали це питання.

Ураховуючи зазначене, у межах експерименту колектив ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» працює над розробкою положення про «Порядок організації інклюзивного навчання у професійно-технічних навчальних закладах». Педагогічний колектив навчального закладу розробляє навчальні матеріали, працює над удосконаленням методів викладання з урахуванням технологій забезпечення доступності освітнього середовища для дітей з особливими потребами (зокрема, для учнів з порушеннями слуху), які можуть значним чином сприяти успіху в навчанні для всіх учнів, а саме: врахування у навчальних програмах потреб різних категорій учнів забезпечить і підвищить їх доступність та подальшу адаптацію; можливість адаптувати матеріали та їх формати дозволить учням обирати такі формати, які найбільше відповідають їхнім навчальним потребам; використання мультимедійних засобів забезпечить різні шляхи презентації навчального матеріалу, а також дозволить учням сприймати його за допомогою різних органів чуття тощо.

Результати опитування педагогів Одеського центру професійно-технічної освіти засвідчили певні труднощі, які виникають під час роботи в групах, де навчаються діти з особливими освітніми потребами. Так, переважна більшість педагогів убачають труднощі в спілкуванні з дітьми з особливими освітніми

потребами (супровід учнів з порушенням слуху має здійснювати перекладач жестової мови) (71,42%); одні педагоги вбачають труднощі у викладанні, спричинені недостатнім рівнем, як власної підготовки до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, так і базової (шкільної) підготовки таких учнів (57,14%); інші педагоги мають труднощі у використанні інформаційно-комунікаційних технологій, які є дуже важливими на заняттях, де присутні діти з особливими потребами (7,14%); у деяких педагогів виникають труднощі під час забезпечення індивідуалізації та профілізації професійної освіти за допомогою сервісів G Suite для навчання (14,28%); і лише незначна частка педагогів відповіла, що не має труднощів під час роботи групах, де навчаються діти з особливими освітніми потребами (3,57%).

Під час опитування батьків учнів навчального закладу встановлено, що більшість з них (83,3%) толерантно ставляться до дітей з особливими освітніми потребами (зокрема до дітей з порушенням слуху), з якими навчаються їхні діти. Однак, все ж таки деякі батьки (16,7%) не схвалюють спільне навчання своїх дітей з дітьми з особливими потребами.

Для покращення засвоєння матеріалу дітьми з особливими освітніми потребами викладачами загальноосвітніх та спеціальних дисциплін розроблено опорні конспекти, робочі зошити, презентації з використанням субтитрів. Також розробляються спеціальні методичні матеріали, наприклад, інструкційно-технологічні карти, методичні посібники з прийомів перекладу завдань з змістовного рівня на абстрактний. Переважають візуальні (образні) форми подачі матеріалу (для дітей з порушенням слуху): учні добре сприймають блок-схеми алгоритмів, вивід на екран проміжних результатів роботи, таблиці, графіки, змістові малюнки.

Майстрами виробничого навчання з професії «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування» та викладачами інформаційних технологій розроблені відеоролики. На них майстер виробничого навчання демонструє використання новітнього обладнання та інструментів, а сурдоперекладач жестами передає цю інформацію.

Велике значення для навчання учнів з порушеннями слуху є їх повноцінне залучення до проведення різноманітних позаурочних та позакласних виховних заходів, які проводяться в навчальному закладі.

Створення інклюзивного освітнього середовища для учнів з порушеннями слуху полягає в забезпеченні ефективності процесу навчання учнів, які мають різні можливості, різні рівні розвитку, різні інтереси та потреби. Навчання базується на загальній навчальній програмі, яка викладається з певною гнучкістю – на рівні, прийнятному для учня, забезпечує прогрес і успішність для кожного учня в рамках загальних стандартів – замість того, щоб створювати окремі стандарти та спеціальні навчальні програми. Головним завданням педагогічного колективу є допомога учням з порушеннями слуху стати повноцінними учасниками навчально-виховного процесу. Такий підхід передбачає максимально високі результати успішності усіх учнів, сприяє удосконаленню професійних умінь майбутніх кваліфікованих робітників і спрямований на зростання економіки та конкурентоспроможності виробництва.

Таким чином, створення інклюзивного освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі потребує спільних зусиль як з боку учнів, батьків, громадськості, так і з боку педагогів, фахівців професійної освіти і загалом держави.

Список використаної літератури

1. Беляев Г. Ю. Педагогическая характеристика образовательной среды в различных типах образовательных учреждений : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Г. Ю. Беляев – Москва, 2000. – 157 с.

2. Калініченко І. О. Особливості формування інклюзивного освітнього середовища для забезпечення всебічного розвитку дитини / І. О. Калініченко // [Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами](#). – 2012. – № 9. – С. 120–126.

3. Ковалев Г. А. Психическое развитие ребенка и жизненная среда / Г. А. Ковалев // Вопросы психологии. – 1993. – № 1. – С. 13–23.

Шарапа Л.В.,
Директор Черкаської
загальноосвітньої санаторної школи-
інтернату I-II ступенів Черкаської
обласної ради

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

«ШКОЛА ГАРМОНІЇ, ДОБРА ТА ЗДОРОВ'Я» – ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЗДОРОВОЇ ДИТИНИ

*Школа-це майстерня, де формується
думка підростаючого покоління,
треба міцно тримати її в руках,
якщо не хочеш випустити з рук
майбутнє.*

А.Барбюс

Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Дитину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу.

В основу національної системи виховання покладено національну ідею, як консолідуєчий чинник розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й

методи виховання базуються на народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

Тенденції розвитку освітніх інститутів сучасного суспільства в цілому характеризується прагненням актуалізувати увагу населення на проблемі збереження здоров'я. У наш час погіршення здоров'я дітей шкільного віку стало не тільки медичною, але й серйозною педагогічною проблемою, тому що це ускладнює процес навчання, знижує якість знань, сповільнює психічний і фізичний розвиток дітей, викликає відхилення в їхній соціальній поведінці.

Черкаська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-II ступенів Черкаської обласної ради отримала статус санаторної в 1976 році. Довгий час школа-інтернат була лікувальною базою Київського інституту ортопедії та травматології. На сьогоднішній день у школі навчається 530 дітей, працює 92 педагогічних працівників та 28 медичних. Кращі педагогічні традиції, високий рівень вихованості учнів, творчо обдаровані діти, гармонізація відносин в учнівському та педагогічному колективах, лікування дітей на високому рівні стали справжніми візитками закладу.

Ідея спрямувати зусилля педагогічного, медичного, учнівського та батьківського колективів на впровадження в зміст роботи закладу основних ідей моделі «Школи гармонії, добра і здоров'я», підтримана завдяки цілісній системі лікувальних, профілактичних, реабілітаційних та оздоровчих заходів, спрямованих на лікування сколіотичної хвороби та збереження здоров'я. Уся система заходів є складовою частиною оздоровчого режиму, дотримання якого є обов'язковим для всіх учасників навчально-виховного та лікувально-реабілітаційного процесу.

Оздоровчий режим санаторної школи-інтернату має такі функції:

- * відновлювальну (зниження навантаження у розпорядку діяльності дитини до рівня її психосоматичних можливостей);
- * дозувальну (передбачає вибір режиму або окремих її компонентів як однієї з умов відновлення стану здоров'я дитини);
- * тренувальну (дає змогу сформуванню і закріпленню навички здорового способу життя протягом певного періоду перебування дитини у санаторній школі-інтернаті).

Провідною ідеєю Школи гармонії, добра і здоров'я є створення сприятливого освітньо-виховуючого, здоров'язберігаючого середовища на основі гуманізації, добротворення, родинності, співробітництва, спрямованого на зміцнення здоров'я дітей та формування здорового способу життя.

Метою функціонування Школи гармонії, добра і здоров'я є побудова навчально-виховного процесу на основі ідеї формування цілісної гармонійно розвиненої особистості, збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді, формування у підростаючого покоління позитивної мотивації до здорового способу життя, а також залучення державних організацій та установ, батьківської громадськості до вирішення завдань збереження здоров'я дітей, формування культури здоров'я учнів та здійснення профілактичної роботи негативних проявів у молодіжному середовищі.

Реалізація цієї мети може бути досягнена шляхом вирішення головних завдань:

- удосконалення методів лікування сколіотичної хвороби;
- орієнтація на повноцінне життя і здоров'я, гуманістична спрямованість навчально-виховного та лікувального процесу;
- свідоме визначення здорового способу життя як власного життєвого шляху;
- забезпечення гармонійного розвитку фізичного і психічного(духовного) здоров'я дитини;
- створення сприятливих умов для розвитку власного потенціалу кожної дитини, стимулювання її творчого зростання;
- залучення батьків і учнів до програми зміцнення здоров'я дітей і благополуччя у школі;
- постійне забезпечення охорони праці всіх учасників навчально-виховного та лікувального процесів в школі;
- дотримання вимог державних органів санітарно-епідеміологічного контролю відповідно до чинного законодавства;
- організація раціонального режиму навчально-виховного та лікувального процесів (однотимний робочий тиждень, стабільний руховий режим учнів: ранкова зарядка, фізпаузи під час уроків, уроки ЛФК та лікувального плавання, щоденні прогулянки на свіжому повітрі, ВЛФК), профілактика та діагностика захворювання сколіозу, проведення щеплень;
- здійснення моніторингу здоров'я та підготовки учнів до само оцінювання свого здоров'я;
- продовження роботи педагогічного колективу в здоров'язберігаючому режимі на всіх рівнях педагогічної взаємодії;
- впровадження інтерактивних педагогічних технологій, які б дозволяли створювати здорове середовище та формувати необхідні життєві навички та компетенції школярів (у тому числі компетенцію здоров'язбереження), превентивних програм;
- створення сприятливого педагогічного середовища, з метою збереження та зміцнення здоров'я педагогічних працівників.

Напрямки роботи школи

Структура Школи гармонії, добра і здоров'я складається із семи модулів: модуль «Гармонія особистості», «Гармонія здоров'я», «Гармонія родини», «Гармонія світу», «Гармонія природи», «Гармонія таланту», «Гармонія праці».

Мета та завдання основних модулів «Школи гармонії, добра та здоров'я»:

* Забезпечення умов для індивідуального розвитку, урахування особистих досягнень учнів.

* Стимулювання творчої активності учнів, найбільш повної самореалізації в різних вилах виховної діяльності, реалізація їхніх нахилів та інтересів через насичене виховне середовище закладу.

* Створення в закладі цілісної системи формування позитивної мотивації на зоровий спосіб життя.

* Формування в учнів пізнавальних і ціннісних основ особистісного і професійного самовизначення.

* Забезпечення умов для морального, інтелектуального, фізичного, художньо-естетичного розвитку.

* Формування свідомого громадянина, якому притаманні високі моральні ідеали суспільства, любов до Батьківщини, відповідальність за виконання громадянського обов'язку, виховання громадянина свого співтовариства, української нації, розуміння загальнолюдських цінностей крізь призму національної культури.

* Формування особистості, готової до самовизначення свого місця в творчому перетворенні навколишнього світу, саморозвитку, само оцінювання та самовдосконалення.

* Формування в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я як найвищої цінності, формування навичок здорового способу життя, збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я.

* Розвиток творчого потенціалу, підтримка обдарованих дітей. Формування почуття відповідальності перед суспільством за природну обдарованість, виховання власної гідності, готовності до трудової діяльності.

* Системний підхід до управління навчально-виховним процесом школи, постійне оновлення його змісту, якісна реалізація патріотичного виховання особистості.

* Досягнення ефективності роботи школи щодо координації діагностико-профілактичної роботи школи, сім'ї, громадськості, правоохоронних органів щодо попередження правопорушень, бездоглядності та інших негативних проявів.

* Забезпечення духовної єдності поколінь, збереження родинних традицій, вивчення родоводу, залучення дітей до вивчення народних звичаїв, обрядів, виховання національної свідомості, самосвідомості.

* Виховання особистості з високим рівнем культури здоров'я на основі морально-духовних цінностей, притаманних українському народу та людству в цілому.

* Створення виховного середовища для формування життєвого досвіду учнів на основі духовно-моральних національних та загальнолюдських цінностей.

* Організація життєдіяльності учнівського колективу з позиції здорового способу життя.

* Підтримка авторитету органів учнівського самоврядування, допомога активу вихованців.

Основний зміст модулів.

Модуль «Гармонія особистості»

Мета: виховувати почуття поваги до себе та оточуючих, розвивати моральні риси, такі як: ввічливість, правдивість, чемність, толерантність, духовність особистості; залучати учнів до активної діяльності, сприяти розвитку творчих здібностей, виховувати різнобічну та гармонійно розвинуту особистість, здатну до саморозвитку і самовдосконалення, готову до життя і

праці в сучасному суспільстві, до самостійного життя; надання допомоги учням у свідомому виборі професії.

Модуль «Гармонія родини»

Мета: стимулювати інтерес до історії свого роду, сім'ї, формувати почуття духовної єдності поколінь та обов'язків перед ними. Виховувати любов і повагу до старшого покоління, рідної землі, традицій народу. Досліджувати та вивчати рідний край, його історію, природу, мистецтво; виховувати любов до своєї Батьківщини, гордість за неї, відповідальність за її долю.

Модуль «Гармонія природи»

Мета: виховувати в учнів почуття єдності з природою, відповідальності за її стан та збереження, створювати умови для розвитку екологічної спрямованості у формуванні особистості, залучати учнів до активної суспільної діяльності, спрямованої на захист оточуючого середовища. Виховувати в учнів почуття краси природи. Формувати в школярів повагу до природи як пріоритетної загальнолюдської цінності.

Модуль «Гармонія світу»

Мета: виховувати почуття справедливості, великодушності, доброти. Вчити дружити, інформувати про важливість самовдосконалення як одного із засобів наближення до морального ідеалу, про цінність людського життя, про прояви людської краси та вчинки людей. Сформувати особистість, як притаманне усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю, готовністю до компетентної участі в житті суспільства; сприяти визнанню й забезпеченню у реальному житті прав людини як найвищої гуманістичної цінності; підвищувати правову культуру та знання неповнолітніх; створити систему попередження правопорушень і злочинності серед неповнолітніх, запобігання дитячої бездоглядності.

Модуль «Гармонія таланту»

Мета: залучати школярів до активної діяльності, створювати умови для самореалізації учнів, виховувати прагнення до саморозвитку. Створювати умови для актуалізації потенціалу та посилення особистості учнів, надавати різнобічну психологічну допомогу.

Модуль «Гармонія здоров'я»

Мета: проводити профілактичну роботу щодо вживання алкоголю, тютюну, наркотиків, порушення режиму дня та харчування, сприяти залученню до здорового способу життя всіх учнів школи. Формувати у школярів потреби духовного, психічного та фізичного самовдосконалення, виховати у них дбайливе та бережливе ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих.

Звичайно, вирішення проблеми збереження здоров'я дітей та підлітків потребує щільної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості. Однак особливе місце та відповідальність з оздоровчої діяльності відводиться освітній системі, яка повинна і має всі можливості для того, щоб зробити освітній процес здоров'язберігаючим, і в цьому випадку мова йде вже не просто про стан здоров'я сучасних школярів, а про майбутнє України.

Список використаної літератури

1. Міхеєва Л.В. Особливості формування здорового способу життя у молодого покоління / Л.В. Міхеєва // Освіта регіону. – 2011. - № 3. – с.14.
2. Солопчук Д.М. Формування мотивації школярів до здорового способу життя // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – Тернопіль: Видавничий відділ ТНПУ, 1999. – С.49-52.
3. 3. Ефименко Н. Н. Методика физического воспитания (Електронний ресурс).- Режим доступу: http://podsnezhniksad.ucoz.com/index/metodika_fizicheskogo_vospitaniya_n_n_efimenko/0-480

РОЗДІЛ 2. СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ФАХІВЦІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

Григоренко В. Г.,
вчитель Тальнівського навчально-виховного комплексу «загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 - гімназія» Тальнівської районної ради

Анотація

У даній статті висвітлено особливості співпраці батьків дитини з порушенням психофізичного розвитку та фахівців навчально-виховного закладу, психолого-педагогічної підтримки дитини з тяжким порушенням слухової функції. На конкретному прикладі стисло проаналізовано, як індивідуальне навчання дозволяє адаптувати зміст, методи і темпи учбової діяльності дитини до її особливостей, а співпраця фахівців і батьків позитивно впливає на розвиток дитини з особливими потребами.

СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ ДИТИНИ, ЯКА МАЄ ПОРУШЕННЯ СЛУХОВОЇ ФУНКЦІЇ ІЗ ПЕДАГОГАМИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

Чи є в житті людини більше щастя, ніж народження дитини? Сім'я живе в очікуванні першого зубчика, першого кроку, першого слова... Малеча росте, розвивається та, на жаль, починає хворіти. Лікарня, крапельниця... Ніби вже все нормально, та чомусь не чути дитячого лепетання. Перші підозри, обстеження і невтішний діагноз - тяжке порушення слухової функції.

Спочатку - розпач, потім - надія на помилку, зрештою - нове складне життя, наповнене боротьбою, розчаруваннями, вірою на краще. Цей шлях, ось

уже одинадцятий рік, торує маленька дівчинка, учениця нашого навчально-виховного комплексу.

Глухота неодмінно обумовлює німоту. Дитина з тяжкими порушеннями слуху не в змозі самостійно оволодіти звуковою мовою. Не володіючи ж таким засобом спілкування, вона не може бути повноцінним членом соціальної групи чи колективу. Навіть мала дитина в дворі серед дітей не може гратися з ними - оскільки цьому заважає відсутність спільного засобу спілкування, який був би між цією дитиною і іншими дітьми. В кінцевому рахунку це обумовлює значне її відставання як в психічному, так і в інтелектуальному розвитку. Спеціально організоване навчання глухих дітей звуковій словесній мові є визначальним фактором в компенсації її недоліків. Це те, про що говорив у свій час Л.С.Виготський. Він вважав, що компенсувати недолік глухої людини медико-біологічними засобами неможливо. Це можна зробити тільки використовуючи соціальні фактори, а саме, спеціально організоване навчання, зокрема, навчання звукової словесної мови. В процесі оволодіння глухими дітьми звуковою словесною мовою як засобом спілкування відбуваються істотні зміни в усій їх психічній діяльності, особливо в розвитку процесів мислення, пам'яті, уяви тощо.

Тішить, що характерною особливістю сьогодення є реконструювання системи спеціальної освіти на демократичних, гуманістичних засадах, створення в країні альтернативних моделей психолого-педагогічної підтримки, механізмів для вільного вибору форм навчання дітей, рівня і діапазону освітніх потреб.

В основу цього підходу покладено два принципи:

- не відривати дитину від сім'ї й суспільства, коли це можливо, і сприяти природному процесу її соціалізації;
- розробити та апробувати додаткові моделі спеціальної освіти та надати можливість батькам дітей з особливостями психофізичного розвитку вибору форм і видів майбутньої освіти.

Вимоги програм зорієнтовані перш за все не на стан слуху, а на можливість конкретної дитини, зумовлені дією низки соціально-педагогічних, медико-технічних та фізичних чинників [1].

Зрозуміло, що розкриття потенційних можливостей дітей з психофізичними порушеннями залежить від гнучкості системи масової освіти, рівня та діапазону наданих послуг, які задовольняють їхні потреби (раннє виявлення порушень, єдність діагностики і корекції розвитку, наступність дошкільного, шкільного і післяшкільного змісту освіти тощо).

Наша дівчинка знаходиться на індивідуальній формі навчання. Це - одна із форм організації навчально-виховного процесу при якій:

- учитель взаємодіє лише з одним учнем;
- один учень взаємодіє з засобами навчання (книжки, комп'ютер і т.д.).

Індивідуальне навчання впроваджується для забезпечення права громадян на здобуття повної загальної середньої освіти з урахуванням індивідуальних здібностей та обдарувань, стану здоров'я, демографічної ситуації, організації їх

навчання. А першочерговим завданням освітньої сфери у роботі з дітьми з особливими потребами - створити всі умови для їх максимальної незалежності, самостійності [2].

Головною перевагою індивідуального навчання, підкреслюють учені, є те, що воно дозволяє повністю адаптувати зміст, методи і темпи учбової діяльності дитини до її особливостей, контролювати кожну її дію і операцію при вирішенні конкретних задач; стежити за її пересуванням від незнання до знань; вносити своєчасно необхідні корективи в діяльність як учня, так і вчителя, пристосовувати їх до ситуацій, що постійно змінюються, але виконуються під контролем вчителя та учня.

У нашому випадку дитині допомогли почути світ через слухопротезування - кохлеарний імплант. Цей електронний пристрій дає змогу всім пацієнтам чути навіть тихі звуки у всьому частотному діапазоні (пороги слуху з КІ становлять 30-40 дБ). Але мовленнєві сигнали, які передає КІ, спотворені. Операція була проведена дещо запізно - у восьмирічному віці, до того ж дівчинка втратила слух до оволодіння мовленням (долінгвальна глухота), тому слухомовленнєва реабілітація може тривати 3-5 років і більше [3, с. 9]. До цієї роботи залучені логопед, психолог, батьки, учителі.

Навчання базується на комбінуванні жестової і словесної мови, тому що дитина росте в сім'ї чуючих батьків. Вони активно займаються вихованням дитини, розвитком її мовлення, вивчають спеціальну педагогічну літературу, що в багатьох випадках визначає якість і результат навчання. Освітні матеріали впливають у свою чергу і на поведінку батьків, змінюють їхні сподівання щодо майбутнього своєї доньки на краще.

Любов рідних у поєднанні з високою вимогливістю та кваліфікованим навчанням – це ті умови, які дають змогу реалізувати всі можливості розвитку глухого дитини. Тому в основу педагогічного процесу батьки покладають наочне навчання, продепевтичну роботу, вправи та ігри, які зближують донечку з ними, дають їм радість від спільності інтересів, зміцнення фізичного та психічного стану дитини і є складовою навчального процесу [4, с. 40].

Мама і тато дівчинки часто виконують домашні завдання не сидячи за столиком, а присідаючи, стрибаючи, танцюючи, співаючи, лежачи на килимку, тобто уникаючи статичності, нерухомості. Для кращого засвоєння матеріалу з природознавства, за порадою вчителя, інколи виконують уроки на природі (відповідно темі): на території власного помешкання, у місцевому парку, в лісі. Ось тут і стає в пригоді, хоч і дуже бідний, але досвід, одержаний дівчинкою під час занять.

Вимоги батьків мають бути виваженими, обдуманими. Вони розуміють, що душевна теплота і ласка – необхідні умови доброго настрою та успішної роботи з дитиною. А тому намагаються постійно бути зрозумілими для їх донечки, залучаючи її до різних форм спілкування: живої розмовної мови, «читання з губ» та, частково, жестами.

Іноді, вдаючись до хитрощів, недослухають, недозрозуміють ситуацію, щоб у дитини виникла природна необхідність говорити словами, словосполученнями. При цьому збільшуються і збагачується активний

словниковий запас, формується правильна звукова вимова, і це суттєво стримує розвиток міміко-жестикуляційної мови.

В основу змісту виховної роботи батьки покладають формування міжособистісних і внутрішньокolleктивних відносин, подолання замкненості дитини. Тому мама часто відвідує уроки, контролює дитину, вчиться не знижувати вимогливості до навчання, щоб у дочки не вироблялося легковажне ставлення до праці. Решту часу, вільного від індивідуального навчання, учениця перебуває з однокласниками на уроках, перервах тощо. Цей аспект є надзвичайно важливим для соціалізації дитини, а для ровесників - чудовою практичною школою у формуванні толерантності, дієвої доброти і небайдужості.

Для педагогів практика, орієнтована на сім'ю, означає визначення цілей і шляхів їх досягнення, погоджених із родиною. Ми допомагаємо батькам повірити у себе, у власні сили, аби вони змогли долати важку роботу. Запорукою добрих стосунків між учителями і батьками учениці є повага, некритичне ставлення і співчуття. Делікатно, без будь-якого тиску вчителі заохочують родину до спільної роботи, і ймовірність позитивного результату збільшується.

Батьки дівчинки проводять більше часу з нею і, звичайно, краще її знають, тому вони – експерти з питань, що стосуються їхньої дитини. А ми, вчителі – експерти з питань розвитку й освіти дитини загалом. Таким чином, актуальним залишається питання об'єднання зусиль і створення умов для узгодження дій усіх фахівців школи, готових до активної міждисциплінарної взаємодії. Корекційну роботу з розвитку мовлення здійснює логопед школи. Ми активно співпрацюємо, і наші знання та ресурси подвоюються. Це справляє загальний позитивний вплив на розвиток дитини.

Батьки цінують уміння вчителів – предметників, логопеда, психолога бачити різні аспекти особистості дитини, а не лише її академічну успішність, брати до уваги її індивідуальність. Вони підтримують педагогічних працівників, які намагаються зрозуміти, що означає мати дитину з особливими потребами. Це скорочує психологічну відстань між батьками і педагогами. Контакти зі школою, обмін інформацією здійснюється через телефон, зустрічі, відвідування помешкання родини, і вчителі бачать виховання і здібності дитини, яких вона не виявляє в школі. Це – кроки на шляху постійного налагоджування довірливих, партнерських, емоційних стосунків з родиною, орієнтованих на інтереси сім'ї.

Педагоги, які працюють зі школяркою, вважають, що робота батьків організована правильно. Їх непохитне бажання навчити свою дитину такої звичної для нас всіх і такої нелегкої для глухої дитини розмовної мови вселяє віру в те, що вона обов'язково говоритиме.

Протягом чотирьох років працюємо з ученицею за Програмою спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку, використовуючи в своїй роботі такі методи:

- Здоров'язберігаюча розминка
- Тілесна взаємодія

- Контроль за поставою
- Гімнастика для очей
- Пальчикова гімнастика
- Валеологічні паузи
- Фізкультхвилинка з предметами та словесним супроводом

Безпосередньо на уроках використовую такі форми і методи:

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

- Читання з олівцем (учениця читає з олівцем, підкреслюючи знайомі слова у початковій формі і деякі словоформи).
- Словникова робота з картками (на кожному уроці вивчаємо кілька нових слів, які стосуються різних тем).
- Робота зі словосполученням (з використанням малюнків).
- Ігрові хвилинки.

УКРАЇНСЬКА МОВА

- Диктанти (малюнкові, зорові, слухові...).
- Фонетичні вправи (поділ на склади, звуко-буквений аналіз слів...).
- Морфологія (визначення частин мови, морфологічні ознаки...).
- Розвиток мовлення (на основі спостережень, за допомогою дидактичних матеріалів, за темами...).

МАТЕМАТИКА

Математичні терміни, письмові дії (в межах 1000):

- усні обчислення (в межах 10 – 20).
- Геометричний матеріал.
- Прості задачі, складені - з допомогою вчителя.

Навчальний процес з такими дітьми неможливий без гуманізації, позитивних емоцій, толерантності, тактильних відчуттів.

Кожний урок проводжу із використанням здоров'язберігаючих технологій. Для запобігання сколіозу та покращення зору і слуху користуємося мішечком з сіллю на голівці. Фізхвилинки проводяться зі скакалкою, м'ячиком та словесним супроводом учителя.

Починається урок із вправ по регулюванню правильного дихання, яке заспокоює нервову систему, прискорює вентиляцію легень, посилює кровообіг.

Потім - особливі привітання, а саме: «Повернімося одна до одної», «Посміхнімося», «Підморгнимо», «Поклонімося» та інші.

Постійно на уроках присутня дотикова взаємодія: за правильну відповідь - потискання рук, дотик до плечей, погладження по голівці.

На письмових уроках - валеологічні паузи:

- ліпимо варенички.
- Перевіримо годинник.
- Дитячі забавлянки та ін.

Для стимуляції психічних процесів незамінною є пальчикова гімнастика:

- загострювання олівців.
- Закручування шурупів.
- Дуємо кульку.
- Задуваємо свічку та ін.

Для зняття втоми очей використовуємо вправи:

- угору-вниз.
- Ходики.
- Діагоналі.
- Прямокутник.
- Циферблат.
- Змійка.

Це спонукає її висловити вдячність вигуками: «Дякую», «Ура», «Я - молодець», «Добре». Хоча голос фальцетний, але вимова стає все більш наближеною до норми.

Дякуючи спільній праці спеціалістів, дитини та батьків, маємо позитивні результати у навчанні і вихованні учениці. На сьогоднішній день можна відмітити збільшення обсягу знань і умінь дівчинки. Значно зріс словниковий запас (як у побуті, так і в навчанні). Недоліком є те, що дівчинці складно говорити ціле слово і вона спрощує вимову слів до першого – другого складу. Наприклад: дзвінок – «дзь», до побачення – «До поба».

Попереду ще багато праці, але користуючись принципом І.В.Дубровіної: «Не дитину підганяти, коригуючи під ту чи іншу освітню систему, а саму цю освітню систему коригувати в тому напрямку, щоб вона забезпечила достатньо високий рівень розвитку, навчання та виховання дітей» [5] маємо надію на позитивний результат.

Адже дитинство – найважливіший період в житті людини. Тож інвестиції (увага, час, терпіння), вкладені в дитину сьогодні, обов'язково повернуться сторицею. Історія має чимало прикладів, коли люди з особливими потребами мали високий соціальний статус, значні досягнення в різних галузях. Найяскравішим прикладом сьогодення є Параолімпійські ігри в Ріо-де-Жанейро, де українська команда посіла третє місце в медальному заліку. Та це не тільки спортсмени.

Леонід Пономаренко - український Бетховен, понад 30 років пише пісні, створив два музичні альбоми, його пісні йому сняться. У найбільшій кімнаті свого приватного будинку влаштував студію.

Божена Сусь - інвалід по слуху, художниця, майстерно шиє іграшки, ліпить з пластиліну, займається бісероплетінням, в основному, зображує релігійну тематику, а також українську та японські культури.

Марина Хухрій - перша віце-місс світу серед глухонімих 2006 році.

Олександр Саєнко - народний художник України, заслужений діяч мистецтв Української РСР, створив тканини в техніці вибійки для показу за межами України, з групою колег займається розписом керамічного посуду, бере участь у мультиплікації дитячих казок, працював з соломною, а також над декоративними панно та творами інтер'єрного призначення: килимами, тарелями, тканинами-вибійками, глухонімих [6].

Наша дівчинка має високохудожній смак, чудово малює, вишиває, в'яже, створює різноманітні авторські роботи з дроту, ниток, паперу, природних матеріалів самостійно і з допомогою мами - майстрині.

Як бачимо, порушення слуху - не привід для розпачу, а глухота - не вирок, винесений дитині природою. Адже тисячі нечуючих людей живуть повноцінним життям, отримують освіту, обирають професію, влаштовують особисте життя і є щасливими!

Це – своєрідний виклик долі, який слід сприймати мужньо і виховувати самотню своєрідну особистість.

Список використаної літератури

1. Дубровіна І.В. Про індивідуальні особливості школярів / Дубровіна І.В. // Педагогіка і психологія. - 1975. - № 6. - С. 3-63.
2. Кагал А. Роль сім'ї в навчанні глухої дитини / А. Кагал, Т.Кагал // Дефектолог. - 2005. - №2. - С.40-41.
3. Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://solnechnaya.sumno.com/article/schob-sertse-ne-bulo-bajduzhym-abo-dorogugeniyam/>
4. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Дитина з порушенням слуху : [навч.-метод. посібник / за заг. ред. Колупаєвої А.А. – Київ: Грані-Т, 2010. - 363 с.

Петрова Т.К.,
вчитель початкових класів
Тальнівська загальноосвітня школа І
– ІІІ ступенів №2 Тальнівської
районної ради Черкаської області

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

ВАЖЛИВА РОЛЬ СІМ'Ї В ЖИТТІ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Останнім часом у нашому суспільстві помітні зміни у ставленні до навчання, виховання й адаптації дітей з особливими потребами. Цьому великою мірою сприяє активність громадських об'єднань, батьків, які добре усвідомлюють проблеми своїх дітей, ставлять перед державою та допомагають розв'язувати конкретні завдання. Але на сьогоднішній день приділяється недостатньо уваги психологічному стану батьків, який безпосередньо впливає на стан дитини, і є досить важливим у її загальному розвитку. Отже, ця проблема є дуже актуальною для нашого суспільства.

Традиційно проблеми сімей, які виховують дітей із особливими потребами, розглядають винятково через призму проблем малюка. У

більшості випадків допомога обмежується консультаціями з питань навчання та виховання, але при цьому випускається з поля зору дуже серйозний аспект - емоційний стан самих батьків. Для того щоб допомогти їм, важливо зрозуміти, що відбувається з людиною, коли її дитині встановлюють інвалідність, як це загалом впливає на життя.

За останні десятиліття в Україні збільшилась кількість дітей-інвалідів, які потребують посиленої уваги з боку родини і держави. Завдання загальноосвітньої школи – створення умов для одержання цими дітьми освіти, формування життєвих навичок, адаптування до реалій життя. Педагогічна спадщина Сухомлинського привертає все пильнішу увагу вчених і практиків з проблеми її використання у навчанні й вихованні дітей з особливими потребами.

Важливим показником розвитку суспільства є гуманне, толерантне, турботливе й милосердне ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, які не мають змоги вести повноцінне життя.

Сім'я відіграє важливу роль в житті дитини. Батьки, у яких народився малюк з особливими потребами, переживають кризу, перебувають у ситуації морально-духовної травми, пов'язаної з невизначеністю соціального статусу дитини, відчуттям дисгармонії власного особистісного стану й водночас педагогічної бездіяльності за відсутності чіткої програми реабілітації стану дитини, цілеспрямованих дій, скерованих на забезпечення її подальшого життя. Тривалий час у суспільстві вважалося, що учням з особливими потребами немає місця в колективі здорових однолітків. Такі діти знаходились вдома, під наглядом батьків, лікарів та педагогів з індивідуального навчання. Вибір форми навчання дитини з особливостями психофізичного розвитку є правом батьків. Втім, це рішення варто приймати спільно з фахівцями — медиками, педагогами, які допоможуть зважити всі «за» і «проти», керуючись гаслом «не зашкодь». Кожен батько щиро бажає своїй дитині всього найкращого. На першому місці в цьому списку побажань завжди варто здоров'я. Але, на жаль, як не сумно, але все ж народжуються діти з фізіологічними або психічними дефектами. Затримка психічного розвитку є одним з них, але помітним стає не відразу. Однак і занадто лякатися цього не варто. Цей діагноз не суттєво позначається на фізичному стані дитини - у нього може не бути відчутних порушень слуху, зору, опорно-рухового апарату та іншого. Він так само ні в якому разі не буде розумово відсталим! Це лише деякі слабо виражені відхилення від норми. Позначається це в інших напрямках. У таких, як низька працездатність, труднощі в концентрації, проблеми з пам'яттю, відмінність в поведінці, проблеми в спілкуванні та адаптації в суспільстві.

Можливі причини виникнення ЗПР (затримки психологічного розвитку) можуть бути різні. До них відносяться проблеми в ході вагітності (до яких відноситься цілий ряд можливих причин), небережність під час прийняття пологів або недоношеність дитини. Так само не виключається і генетична схильність. На жаль, ми не завжди можемо повністю контролювати всі ці фактори.

Хоча при ранньому виявленні проблеми (коли дитина розвивається швидше всього) велика ймовірність успішного результату. Але за лікування необхідно братися негайно, як тільки зверніть увагу, що поведінку і сприйняття

дитини відрізняється від його однолітків! У цьому допоможе розвиток дрібної моторики (ліплення з пластиліну), читання книг, розвиток мовлення, обов'язкове звернення до фахівця і головне, постійні заняття! Не варто думати «пройде», «наздожене», «переросте», адже тут на рахунок кожна тиждень.

Однак крім цього, ситуація виглядає так, що в зв'язку з збільшенням чисельності дітей, що страждають ЗПР, лікарі, вважаючи це вже «звичайною справою», можуть помилково поставити цей діагноз. До цього теж треба бути готовими і не впадати у відчай тут же, почувши цю страшну аббревіатуру. Пам'ятайте, що діти сприйнятливі до психічного та емоційного стану людей, оточуючих його. Особливо до материнського. Дитина повинна відчувати лише позитивну енергетику, відчувати любов і бачити посмішки близьких. Але навіть якщо діагноз, на щастя, виявиться помилковим - робота з малюком все одно ніколи не буде зайвою.

Сім'ї, які мають дітей із обмеженими можливостями, мають подібні проблеми та труднощі. Нерідко їм бракує фізичних і моральних сил, вони потребують психологічної підтримки, прагнуть поділитися з іншими людьми своїми сумнівами та труднощами. Характер спілкування батьків багато в чому визначається їхніми індивідуальними особливостями. Так, члени гармонійних сімей здебільшого не замикаються у рамках відносин між собою, а мають друзів, у них є свої інтереси, улюблені заняття. Ці зв'язки із зовнішнім світом є стійким джерелом психологічної підтримки у разі виникнення тих чи інших сімейних проблем. Батьки завжди можуть поговорити з друзями про свої переживання і труднощі, що виникли в сім'ї, особливо якщо ті вже стикалися з аналогічними ситуаціями. На жаль, у багатьох батьків існує тенденція звуження кола знайомств, вони часто замикаються в собі, не хочуть зустрічатися зі своїми приятелями, у них можуть виникнути підозрілість, недовіра до інших людей. З цієї причини батьки не можуть «піти» від своїх проблем, постійно відчувають внутрішнє психічне напруження, що виявляється нерідко у виникненні почуття безвиході.

Завдання вчителя – дати дітям елементарні поняття моральності, людяності любові, доброти і чуйності, прищепити трудові навички, пояснити деякі питання статі. Але як би серйозно учителі не продумували форми виховання учнів у школі, вони не зможуть діяти без постійної підтримки батьків. Найперше завдання, яке ставить кожен учитель перед собою – зробити батьків співучасниками всього навчально-виховного процесу. Це потрібно для того, щоб з перших днів дитина з радістю йшла до школи, а ввечері, зустрічаючись з батьками, дарувала їм хвилини, що осявали б їхні очі душевним спокоєм, щастям.

Морально – етичні цінності сім'ї, її соціальні установи і життєві погляди, уклад життя впливають на потреби й поведінку дітей, формують їх світогляд і систему ціннісних орієнтацій. На жаль, не завжди сім'я є для дітей сприятливим виховним середовищем. Діти приходять до школи з різних сімей, у яких не однаковий стиль виховання.

Проте взаємодія батьків і вчителя буває однобічною. Робота із сім'ями учнів зазвичай обмежується викликами батьків до школи і вимогою до них

«вжити заходів». А батьки, часто не знають жодних дієвих засобів впливу, крім фізичного покарання. Тому кожний такий виклик виводить їх з рівноваги.

На початку своєї діяльності як вчителя індивідуального навчання я поставила такі завдання:

- вивчити домашній уклад сім'ї учнів;
- ціннісні орієнтири батьків;
- їхні погляди на мету і методи виховання;
- визначити виховний потенціал сім'ї.

У своїй педагогічній практиці застосовую методи і форми роботи з сім'єю:

- спостереження;
- регулярне проведення індивідуальних бесід за шкільною програмою;
- консультації з певних питань з виховної роботи;
- анкетування;
- тестування;
- аналіз дитячих малюнків;
- відвідування відкритих заходів;
- участь у батьківських зборах.

Сім'я – це мікросоціум, в якому формуються моральні якості дитини, її відношення до людей, уявлення про характер міжособистісних взаємин. І цей факт не можна упускати як в діагностичній, так і в подальшій корекційній роботі із дитиною з проблемами в розвитку. Слід зазначити, що досі розробці цієї проблеми в спеціальній педагогіці не приділялось належної уваги. А вплив сім'ї на формування особистості дитини з особливими потребами в умовах школи - інтернату зовсім не вивчався. Не завжди умови виховання в сучасній сім'ї, на жаль, є сприятливими для розвитку і виховання неповносправних дітей. Окрім того, виховання неповноцінної дитини особливо складне і відповідальне. Цю відповідальність батьки зобов'язані нести перед своєю дитиною та суспільством. Якщо дитина з особливими потребами позбавлена правильного виховання, то її особистісний недорозвиток поглиблюється, а самі діти можуть стати тягарем для родини і суспільства.

Сім'я дитини з відхиленнями в розвитку є її першим соціалізуючим інститутом. Процес дорослішання дітей такої категорії проходить з великими труднощами та у дещо сповільненому темпі, його також можна розділити на етапи:

Сім'ї, в яких виховуються діти з відхиленнями в розвитку живуть під вантажем багаточисельних проблем, не кожен батько чи мати виявляються здатними прийняти недугу дитини, адекватно реагувати на постійно виникаючі проблеми. Відомо, що пролонгована психотравмуюча ситуація здійснює негативний вплив на психіку батьків та ускладнює їхнє відношення до дитини. Декого з батьків трагічність ситуації надламує. А власне особистісні якості батьків визначають можливості соціалізації дітей та адаптації до життя, тобто

їхнє майбутнє. Важливою є наявність у батьків такої важливої якості як стресостійкість, саме вона необхідна для підтримки дитини. Відсутність же цієї якості вказує на нездатність батьків здійснювати виховання та соціальний супровід власної дитини протягом всього життя, взаємодіяти з фахівцями різного рівня чи навпаки, свідчить про схильність до аутизації по відношенню до дитини чи соціуму.

Психологічна допомога батькам має полягати у руйнуванні непотрібної стіни, на якій зранена психіка батьків викарбувала слова: «Моя дитина не така як усі, вона гірша». Ця гіркота та розчарування зникнуть тоді, коли з'являться перші успіхи у дитини.

Народження дитини з порушеннями в розвитку завжди є стресом для сім'ї. Дитина-інвалід обмежена в свободі і соціальній значимості. У неї дуже високий рівень залежності від сім'ї, обмежені навички взаємодії в соціумі. Проблема виховання і розвитку «особливої» дитини стає складною для сім'ї, батьки опиняються в психологічно непростій ситуації: вони відчують біль, горе, відчуття провини, часто впадають у відчай. Таким сім'ям необхідна комплексна психолого-педагогічна допомога. До роботи з сім'єю, що має дитину з особливими потребами, слід підходити з гуманістичних позицій, орієнтувати батьків на випереджаючу підготовку дитини до життя, виробляти у уміння мислити категоріями майбутнього, формувати позитивні перспективи її розвитку. До порушень адаптації таких дітей, що найчастіше зустрічаються, відносять «комплекс жертви», що виражається в апатії, відмові від відповідальності за себе і інших, безпорадності, зниженні самооцінки, і «комплекс знедоленості», для якого характерна звичка розраховувати лише на самого себе. Подібне емоційне самопочуття здійснює негативний вплив на душевне благополуччя як батьків, так і їх дітей, на їх стосунки з тими, що оточують, і підсилює соціально-психологічні та особистісні конфлікти, спричиняє серйозні проблеми у навчанні і засвоєнні соціальних норм поведінки школяра.

Рекомендації батькам, що виховують розумово відсталу дитину.

Якщо з розумово відсталою дитиною виникають виховні проблеми, то причиною цього є не низький рівень її розумового розвитку, а помилкові методи поводження з нею, якщо батьки соромляться диватств своєї дитини, їм, можливо, буде важко любити її тією мірою, щоб вона почувалася спокійно і безпечно.

Розумово відсталій дитині слід дозволити розвиватися по-своєму. Їй потрібно дати можливість копати, будувати, вигадувати в ті періоди розвитку, коли вона готова до цих видів діяльності. Їй потрібні іграшки, які їй подобаються, товариство інших людей, із якими вона почуватиметься нарівні (навіть якщо вони молодші за неї). Її слід віддати до такого класу, де вона відчуватиме, що чогось досягає, і де зможе знайти своє місце. Дитині необхідно, щоб її любили й цінували за її гарні якості. Дитина з незначним або середнім відставанням розумового розвитку зазвичай виховується в родині, звідки вона так само, як і звичайна дитина, бере відчуття безпеки.

Дитину не можна віддавати до того класу, який не відповідає її розумовому рівню. Така дитина відчуватиме, що відстає, і дуже переживатиме, якщо її залишать на другий рік або переведуть у молодший клас. Якщо рівень розумового розвитку дитини лише незначною мірою нижчий за середній і заняття в школі ведуться за гнучкою програмою, коли кожен може розвиватися відповідно до своїх здібностей, тоді вона, імовірно, зможе навчатися разом зі своїми однолітками. Якщо ж відставання розумового розвитку дитини досить значне або шкільна програма для всіх одна, то їй не слід іти до школи доти, доки вона не буде до цього готова. Імовірно, їй доведеться чекати рік або більше.

Співпраця з батьками: сприятлива атмосфера, коли педагогічний колектив дружньо налаштований і допомагає в усьому;

постійне двостороннє спілкування між родиною і школою;
сприйняття батьків як колег.

Батьки беруть участь в освіті своїх дітей, коли переконані, що повинні бути залученими до спільної роботи, коли відчувають, що можуть бути корисними для своєї дитини, коли усвідомлюють, що школа спонукає їх до залучення сім'ю необхідно вважати основним одержувачем послуг, враховувати потреби всіх членів родини. Необхідно підтримувати та шанувати рішення, які приймаються родиною та намагатися надавати широкий спектр послуг, покликаний поліпшити функціонування дитини та родини.

Одне з найважливіших завдань – допомогти батькам повірити в себе, у власні сили, аби вони могли подолати всі проблеми. Запорукою плідної співпраці є порозуміння, повага, некритичне ставлення і приховане співчуття. Головне – ставитись до дитини, як до рівноправної особистості!

Налагодження партнерських стосунків між батьками та всіма фахівцями. Які працюють у навчальному закладі та надають допомогу дитині з порушенням психофізичного розвитку, є першочерговим завданням. Паритетними мають бути стосунки між батьками здорових дітей та дітей, які потребують особливої уваги, оскільки проведені дослідження засвідчують, що інклюзивне середовище надає можливості для особистісного самовдосконалення, насамперед, звичайним школярам. Вони починають розуміти людей, які чимось не схожі на інших, мають змогу завжди надати допомогу тим, хто цього потребує, вчаться співчувати та оцінювати речі з позиції гуманності.

Діти з особливостями психофізичного розвитку у звичайному шкільному середовищі безперечно потребують уваги, піклування з боку оточуючих, однак, варто зважати на те, що надмірне піклування може бути згубним. У сім'ях, де є бабусі й дідусі, які безпосередньо займаються вихованням дитини з обмеженими можливостями здоров'я, часто панує культ, який призводить до усунення будь-яких труднощів на шляху такої дитини, зокрема побутових. Дитину обмежують у виконанні соціальних функцій, відтак формуючи у неї споживацькі установки, зменшуючи можливості особистісного і пізнавального розвитку.

ВИСНОВКИ. У деяких сім'ях при появі дитини з певними вадами батьки у стані емоційного стресу можуть поводитися досить «холодно» із самою дитиною. Інші батьки бажають позбутися дитини. Але згодом, коли емоційний стан батьків стає більш стабільним, вони починають відчувати провину перед дитиною за свої думки, а інколи й дії. У цьому контексті почуття провини відіграє негативну роль. Воно порушує емоційну стабільність та призводить до виникнення внутрішнього конфлікту. Але, якщо сім'я гармонійна, то це почуття сприятиме створенню найбільш позитивної атмосфери для дитини. Отже, дуже важливою є саме своєчасна психологічна підтримка батьків на перших етапах виховання та лікування дитини, яка здатна відчувати внутрішні переживання та емоції батьків.

Таким чином, проблеми сімейного виховання дітей з обмеженими можливостями значною мірою залежать від часу появи та особливостей протікання того чи іншого захворювання, характером сім'ї (повна або неповна), традицій сімейного виховання, рівня освіти батьків і таке інше.

Список використаної літератури

1. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі. Путівник для педагогів / А.А.Колупаєва, О.М.Таранченко. – Київ: Прецедент, 2010. – 254 с.
2. Найда Ю.М. Школа та сім'я: точки дотику / Найда Ю.М. – Київ: Плеяди, 2008. – 197 с.
3. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради батькам / [авт. Тексту Ю.Мушка]. – Київ: Наук. світ, 2005. – 219 с.
4. Софій Н.З. Посібник для батьків і педагогів з обстоювання та захисту прав дітей з особливими освітніми потребами та громадської діяльності / Н. З.Софій, Ю.П. Кавун. – Київ: Прометей, 2006. – 285 с.
5. Северенчук Н.І. Психокорекційна робота з матерями дітей з особливими потребами / Н.І. Северенчук // Дефектолог.— 2007.— № 3.— С.14–15.
6. Туріщева Л.В. Діти з особливостями розвитку у звичайній школі. Психологічний супровід і допомога / Туріщева Л.В. .-Харків: Основа, 2014. – 421 с.

Голоднюк У. М.,
вчитель початкових класів
Золотоніської спеціальної
загальноосвітньої школи-інтернату
Черкаської обласної ради

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід

роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Сім'я – перший та головний інструмент соціалізації дитини. Саме батьки відіграють провідну роль у вихованні дитини. Від якості знань та вмінь батьків взаємодіяти зі своєю особливою дитиною залежить успіх її інтеграції в соціумі [2, с.4].

У роботі навчально-виховного закладу дуже важливо як спілкуються, живуть, відпочивають діти, які взаємини складаються між різними віковими групами. Мета корекційних педагогів – так влаштувати життя цієї великої шкільної сім'ї, щоб як і в звичайній міцній, хорошій родині і старші, і менші діти жили дружно допомагали один одному у складних життєвих ситуаціях, раділи досягненням один одного. А ми, вчителі, як досвідчені батьки, маємо вміння керувати життям нашої шкільної родини.

У спеціальній школі-інтернаті важливе місце посідає робота з батьками, це колективна та індивідуальна форми.

Колективні форми роботи – це батьківські збори (класні та загальні), на яких обговорюються проблеми життєдіяльності класу і школи; зустрічі з батьками; дні відкритих дверей; кожен класний керівник проводить один раз на чверть батьківські збори, на яких виступає з лекціями про окремі проблеми розумового, морального, трудового, естетичного, фізичного виховання дітей та з інших проблем сімейного виховання. На мою думку, усі форми роботи повинні бути забезпечені програмами і методичними рекомендаціями, бути змістовними, корисними для батьків. Чим раніше дитина дістане необхідну допомогу, тим легшою буде структура її дефекту, тим краще вона розвиватиметься [2, с.3].

Індивідуальні форми роботи дозволяють встановити особистий контакт вчителя з усіма батьками, з'ясувати сутність педагогічної позиції сім'ї, тактовно допомогти батькам зрозуміти і виправити помилки, якщо вони є, або використати, зробити надбанням усіх кращий досвід сімейного виховання. Дана форма роботи охоплює індивідуальні бесіди і консультації, відвідування дітей вдома. Найбільш поширеними є бесіди з батьками і консультації в школі або при відвідуванні учителем сім'ї учня. Класний керівник проводить і групову роботу. До групи підбираються батьки зі схожих родин. Зокрема, це можуть бути неповні сім'ї, сім'ї, де батькам бракує певних педагогічних знань, сім'ї, в яких немає єдиних вимог з боку батька й матері, тощо. Очікувану ефективність забезпечує раціональне поєднання різних форм роботи. Як свідчить досвід, у роботі з батьками особливих дітей слід уникати готових оцінних суджень про виховання, допомагати їм у виробленні вміння особисто спостерігати за власною дитиною, відкривати в ній нові якості й риси.

Доцільно залучати до роботи не окремих, а всіх представників сім'ї, інших родичів, які мають стосунок до виховання дитини з психофізичними вадами розвитку.

Ефективні програми виховання батьків запропонували американські вчені. Засновані вони на наданні психотерапевтичної допомоги різним типам сімей. Наприклад, концепція психотерапевта Хайма Жіно спрямована на «деневротизацію» емоційної сфери батьків завдяки усвідомленню ними своїх «почуттів, цінностей і очікувань» у процесі відкритого діалогу з дитиною. Цю роботу він рекомендує здійснювати у тренінгових групах батьків, поділяючи її на такі етапи:

1. Створення комфортності, усвідомлення значущості спільних проблем учасників занять, виокремлення толерантного лідера.

2. Робота над подоланням стереотипів батьківського мислення, виявлення реальних причинно-наслідкових зв'язків між почуттями і вчинками їх та їхніх дітей.

3. Формування конкретних навичок самоаналізу й аналізу поведінки дітей на основі усвідомлення амбівалентності (подвійності) людських стосунків. Через аналіз власних реакцій батьки доходять висновку про те, що емоційний досвід не є ні логічним, ні обґрунтованим, а існування на перший погляд суперечливих почуттів є більше нормою, ніж небажаним фактом у житті людини.

4. Формування навичок психологічної адаптації, відкриття нових педагогічних підходів до нормування поведінки, успіхів у навчанні дітей та інших проблем сімейного виховання на основі індивідуального підходу до кожної сім'ї, дитини, батька, матері.

Із сім'ями педагогічно-пасивними рекомендую працювати переважно індивідуально, домагаючись розуміння батьками хибності своєї поведінки, пробудження почуття відповідальності за виховання особливих дітей, усвідомлення потреби перебудувати систему стосунків у сім'ї, своєї вини, помилок, бажання докорінно змінити сімейний уклад.

У роботі з антипедагогічними сім'ями раджу спиратися на те, що вони також хочуть бачити власних дітей чесними, культурними, здоровими, щасливими. З ними обговорювати упущення у вихованні дітей, накреслюють шляхи усунення їх, зміни сімейних стосунків. З батьками цієї групи працювати дуже важко, і не слід сподіватися на швидкі наслідки, але важливо посіяти в них сумніви у правильності їхньої системи виховання, пробудити в них бажання замислитися над її результатами.

Батькам, яких поглинула бізнесова діяльність, необхідно довести, що такий стиль виховання особливої дитини в сім'ї робить її самотньою, емоційно-нестійкою. Таким дітям і в дорослому житті, буде непросто. Тому батькам варто подумати про адаптацію їх до реального життя, про недоцільність перекладання відповідальності за виховання дітей на корекційних педагогів. Дитині з вадами інтелекту більше потрібен емоційний зв'язок саме з батьками, їхня безпосередня участь у житті дитини важливіша, ніж матеріальні цінності. Діти з порушенням психофізичного

розвитку мають відчувати, що для батька і матері вони не менш важливі, ніж робота.

З метою профілактики поширення серед учнів спеціальної школи наркогенних речовин, батькам доцільні будуть такі поради:

- встановлення і дотримання загальноприйнятих норм поведінки, чіткого режиму життя (розподіл часу для праці, навчання, дозвілля, відпочинку);
- постійно тримати в полі зору шкільне життя своєї дитини, цікавитись її успіхами, проблемами, труднощами, інтересами, запитамі;
- знати товаришів своєї дитини, коло її спілкування;
- виховання у дітей відповідального, ціннісного ставлення до свого здоров'я, культивувати розуміння обов'язку допомагати в майбутньому своїм літнім батькам і родичам, дітям, нужденним, утримувати свою сім'ю;
- компетентно й педагогічно грамотно (без повчань, моралізування, надокучливості, залякування, з урахуванням індивідуальних і вікових характеристик) обговорювати з дітьми проблеми асоціального змісту життя окремих людей (наркоманів, токсикоманів, алкоголіків), стежити і намагатися, щоб перша інформація про наркотичне лихо надійшла до дітей саме від батьків, родини, а не від компанії з вулиці;
- обмежувати доступ дітей до інформації, що популяризує наркоманію, зваблює їх насолодою від уживання наркотичних і токсичних речовин;
- розвивати й заохочувати у дітей самостійність, уміння обстоювати власну позицію, переконання; навчати їх протистояти агітації прихильників сучасного способу життя, прикрашеного наркотичними і токсичними речовинами, алкоголем тощо;
- підтримувати постійний зв'язок із спеціальною школою, іншими виховними закладами, допомагати їм у пропаганді й утвердженні здорового способу життя людей;
- знати і вміти пояснити основні прикмети чи зовнішні ознаки вживання дітьми токсичних речовин, алкоголю (зміна фізичного стану, поведінки, активності тощо);
- бути готовими і рішучими до консультацій з корекційними педагогами, психологами, медиками; до відвертої, спокійної розмови з дитиною.

Отже, виховання батьків спрямоване на визнання ними рівноцінності особливої дитини і дорослого як особистостей, спільне особистісне зростання, розвиток співпереживання і співчуття, формування навичок саморегуляції поведінки.

У роботі спеціальної школи-інтернату з батьками дітей з порушенням психофізичного розвитку істотне значення має спрямування педагогічної самоосвіти батьків, стимулювання прагнення і вміння поповнювати свої педагогічні знання. У своїй практиці я запрошуюю батьків на консультації психолога (здебільшого індивідуальні), соціального педагога, логопеда. Психологічні обстеження з окремих питань здійснюються як з батьками так і з дітьми. Під час одного з них виявлено, що особливі діти й дорослі бачать себе у своїх сім'ях по-різному: батьки вважають, що приділяють власній дитині належну увагу, а дитина виявила, що, на її погляд недостатню. А результат

анкети на класифікацію сімейної орієнтації показали, що тільки в двох сім'ях із десяти є орієнтація на самоствердження дитини з порушенням психофізичного розвитку. Це й дає поштовх до подальшої роботи, надію на спільне подолання причин дисгармонії внутрішнього світу особливої дитини. Переконались, що виникає необхідність урахування психологічних особливостей дітей, суперечностей в його розвитку. Важливо, щоб і в сім'ях, і в спеціальній школі-інтернаті була створена творча атмосфера. І першим кроком на шляху її створення є розвиток почуття психологічного захисту особливих дітей. До думок, які висловлюються дітьми з порушенням психофізичного розвитку, потрібно ставитися з повагою, якнайширше давати дитинці можливість запитувати про все, що її цікавить. Творча атмосфера це і особистий приклад корекційних педагогів, батьків у творчому підході до розв'язання проблем, глибоке знання психологічної сутності процесу виховання. Саме спільна праця психолога, дефектолога, батьків забезпечує розуміння того, що шкільний вік – це той етап, на якому найактивніше розвиваються соціально важливі якості особистості, період підвищеної емоційності, чутливості, сприйнятливості.

Пропоную вправи для роботи корекційного педагога з батьками.

Необхідною умовою ефективності залучення батьків до навчально-виховної роботи, створення позитивно-конструктивної атмосфери взаємодії є знайомство. Звичайно, знайомство дорослих може відбуватися без спеціального спонукання, але цей процес можуть прискорити такі вправи.

Вербечка імен. Дати завдання по черзі назвати своє ім'я та імена тих, хто вже представився. Наприклад, відрекомендується перша особа, називаючи тільки своє ім'я. Наступний має назвати і своє ім'я, й ім'я попереднього. Так на «вербечку» нанизуються все більше імен, водночас окремі імена будуть повторені кілька разів.

Можна утворювати *ланцюжок*, запропонувавши кожному додати до свого імені якийсь прикметник, який починається з тієї самої літери, що й ім'я — «Легідна Людмила» або «Весела Валентина».

Можна запропонувати учасникам назвати своє ім'я, водночас виконуючи певну фізичну дію, *рух, жест*, що також допомагає запам'ятовувати імена.

Отже, спеціальна школа-інтернат, корекційні педагоги відіграють провідну роль у системі виховання дітей з порушенням психофізичного розвитку, вони покликані координувати діяльність сім'ї і громадськості з виховання учнів, педагогізувати всіх учасників навчально-виховного процесу. Як стверджував В. О. Сухомлинський «Ми маємо справу з найскладнішим, безцінним, найдорожчим, що є в житті – з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадське та інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя...» [2, с.2].

Список використаної літератури

1. Сухомлинський В. Батьківська педагогіка / Сухомлинський В. – Київ: Радянська школа, 1986.- 654с. – (Вибрані твори в 5-ти томах).

2. Кравець В. Психолого-педагогічні основи підготовки школярів до сімейного життя / Кравець В. – Тернопіль: Колосок, 1977.- 180 с.
3. Шама О. Залучення батьків до навчально-виховного процесу / О.Шама // Початкова освіта.- 2004.- № 7. – С. 14-21.

Черниченко Н.І.,
завідувач, вихователь логопедичної
групи
Миколенко Т.В.,
вихователь – методист, вихователь
логопедичної групи,
Макрушина Н.В.,
вихователь логопедичної групи,
Пустова В.В.,
вихователь логопедичної групи
дошкільний навчальний заклад ясла -
садок комбінованого типу № 31
«Чебурашка» міста Умані Черкаської
області

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ

Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. В умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства [1, с.5]. У сучасних соціально - економічних умовах значно загострилися питання соціальної адаптації та реабілітації осіб з особливими потребами. Попри різноманітність форм навчання і виховання дітей з відхиленням в розвитку, родині, яка виховує таку дитину, доводиться стикатися з неабиякими труднощами у розв'язанні педагогічних і соціально - психологічних завдань, відповідно вона потребує підтримки та допомоги. Адже співдружність з сім'єю – одне з першочергових завдань навчальних закладів, особливо у тих класах, групах, де перебувають діти з особливими потребами. Це спонукає нас, педагогів, до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи з батьками, пильного вивчення запитів,

потреб і вимог сім'ї. До матусь і татусів, як і до дітей, потрібен особливий підхід. Як перетворити батьків із наглядців на союзників? Ініціативність і крапля терпіння - ось і весь нехитрий секрет успішного виховання. Тож ми, педагоги компенсуючої групи дошкільного навчального закладу №31 міста Умані, хочемо поділитися своїм досвідом роботи співпраці з батьками дітей з особливими потребами.

Природа і виховання посприяли тому, що всі люди різні: немає однакових дітей, як немає й однакових батьків. Кожен із нас - неповторна особистість. Саме цим пояснюється відсутність єдиного універсального рецепту виховання дитини в сім'ї та дошкільному закладі. Проте є об'єктивні дані, пов'язані із закономірностями психофізичного розвитку особистості в цілому і в кожному віковий період зокрема. Знання цих даних дозволяє не тільки забезпечити своєчасність і повноцінність її розвитку, але й створити для навчання і виховання найсприятливіші умови. Нашу компенсуючу групу відвідують діти з різними порушеннями: затримка психічного розвитку, загальний недорозвиток мови, заїкання, фонетико - фонематичний недорозвиток мовлення, порушення емоційної сфери та поведінки. Всі вихованці унікальні і в хорошому значенні цього слова особливі. Ми створюємо їм розвивальне середовище, яке враховує їх потреби, можливості, сприяє розвитку та поліпшенню самопочуття.

Організовуємо освітню діяльність з дітьми відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, реалізуємо завдання Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина» та програм розвитку для дітей дошкільного віку із ЗНМ, ФФНР та ЗПР відповідно до інструктивно-методичних листів МОН України від 29.06.2016 № 1/9-332 «Про Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2016/2017 навчальному році» та від 12.07.2016 № 1/9-364 «Про організаційно-методичні засади забезпечення навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2016/2017 навчальному році».[7, 8] Навчально-виховний процес з дітьми з особливими потребами організовуємо у комплексному поєднанні з корекційно-розвитковою роботою відповідно до особливостей психофізичного розвитку дітей. Обов'язковою умовою при складанні індивідуального навчального плану та індивідуальної навчальної програми є врахування висновків та рекомендацій ПМПК щодо вибору для дитини навчальної програми.

Важливу роль у процесі корекційно - педагогічного впливу на дошкільників, які мають мовленнєві порушення, надаємо родині. Вважаємо за необхідність підвищувати психолого - педагогічну культуру батьків. Нам вдалося створити систему комплексного психолого - педагогічного супроводу сімей, яка забезпечує взаємозв'язок між батьками і нами, вихователями, в питаннях корекції, розвитку, виховання та навчання дошкільнят.

Залучення батьків до спільного корекційного процесу передбачає: єдність вимог до дитини з боку вихователя (вчителя-логопеда, практичного психолога)

та батьків; відповідальність за виконання домашніх завдань запропонованих вчителем-логопедом; активна участь у всіх заходах, що проводяться в дошкільному навчальному закладі.

Лише за умови активної та свідомої батьківської допомоги, логопедичний вплив на дошкільника буде повнішим, ефективнішим. Співробітництво родини і вихователів логопедичної групи стає більш затребуваним, це змушує нас шукати нових шляхів взаємодії, форм та методів пропаганди логопедичних знань. Вибір можливих форм та видів спільної роботи залежить від багатьох чинників: життєвої компетенції батьків; їхнього соціального та освітнього рівня; бажання співпрацювати.

Отож, перевага нових форм і методів взаємодії педагогів з батьками незаперечна. *По – перше*, це позитивне емоційне налаштування батьків і педагогів на спільну роботу щодо виховання та навчання дітей. Батьки завжди впевнені в тому, що педагоги неодмінно допоможуть у розв'язанні педагогічних проблем і в той же час не нашкодять, оскільки будуть враховувати думку сім'ї і пропозиції щодо взаємодії з дитиною. А в найбільшому вииграші знаходяться діти, заради яких здійснюється така взаємодія. *По – друге*, облік індивідуальних рис дитини. Педагог знає та враховує у роботі особливості кожної дитини, що у свою чергу веде до підвищення ефективності педагогічного процесу. *По – третє*, це зміцнення сімейних зв'язків, що також, на жаль, є проблемним питанням у педагогіці та психології на сьогоднішній день. *По – четверте*, це можливість реалізації єдиної програми виховання і розвитку дитини в ДНЗ і родині.

Ми педагоги у своїй роботі дотримуємось таких принципів:

- 1) розуміємо, що батьки потребують підтримки, допомоги, доброї поради;
- 2) не проводимо бесіду поспіхом, якщо сьогодні бракує часу, варто домовитись про зустріч іншим разом;
- 3) розмовляємо спокійно, не намагаємось повчати;
- 4) даємо батькам змогу висловитися, вміємо вислухати;
- 5) кожну зустріч з родиною закінчуємо конструктивними рекомендаціями.

Відвідування батьками ДНЗ з метою спільного вирішення складних питань навчання та виховання дає нам змогу наочно продемонструвати конкретний зміст та методи корекційно - розвивальної роботи з дітьми, форми раціональної організації їх побутової, ігрової та навчальної діяльності. Навіть запрошення вихователя: *«Хай кожен із батьків сяде там, де сидить його дитина»* сприяє зближенню батьків, спонукає до активної співпраці. Доброзичлива, довірлива атмосфера спілкування у групі, гарний емоційний настрій, середовище спільної творчості дає змогу створити єдине освітнє товариство для нормального повноцінного особистісного розвитку дитини. Слід пам'ятати: дитина, яка має (певні проблеми розвитку) або проблеми з психікою чи розвитком мовлення, як ніхто потребує емоційної підтримки і кваліфікованої допомоги. Пояснюємо батькам, що вчинки дітей та низькі здібності ненавмисні та неруйнівні; через такі свої особливості дошкільники не в змозі самотійно розв'язувати складні ситуації. Важливо також розповісти,

що поліпшення поведінки залежить не лише від спеціально призначеного лікування, а здебільшого від доброї та спокійної атмосфери в родині. У вихованні таких дітей батькам необхідно уникати двох крайнощів: надмірно жаліти, потурати, що призводить до всездозволеності та встановлювати завищені вимоги до дітей, які вони не в змозі виконати (зокрема вимога до пунктуальності), у поєднанні з жорстокістю та покаранням [3, с.32].

Ось чому ми рекомендуємо батькам дотримуватись таких принципів:

- 1) не вважайте свою дитину хворою, гіршою за її однолітків;
- 2) не карайте її, не насміхайтесь й не дозволяйте іншим принижувати її;
- 3) не порівнюйте її з іншими дітьми, які добре розмовляють, читають, пишуть; уселяйте в неї віру, надію, що все буде гаразд;
- 4) намагайтеся якомога раніше помітити та зрозуміти проблеми своєї дитини;
- 5) своєчасно звертайтеся до спеціалістів (логопеда, психолога, вихователя, дефектолога);
- 6) якомога частіше кажіть дитині, що ви її любите та зробіти все, щоб ліквідувати недоліки;
- 7) не падайте духом, якщо швидких змін ви не помітите, вірте в свої сили і можливості дитини;
- 8) не гайте часу і ваші зусилля будуть нагороджені! [2, с. 46]

Відповідно до Освітньої програми «Дитина» ми пропонуємо у родинному колі: спонукати дитину ставити запитання, заохочувати прислухатись до того, про що її запитують і що відповідають; створити повноцінне мовленнєве середовище, намагатися говорити правильно і чітко. З метою розвитку зв'язного мовлення спонукати дитину розповідати про побачене на прогулянці, на вулиці, в лісі, на річці; систематично розглядати вдома з дитиною сюжетні малюнки, вчити дитину розкривати причинно-наслідкові, цільові, часові, просторові зв'язки між зображеними подіями; під час розглядання малюнка з дитиною слід керувати її сприйманням, привертати увагу до деталей, які важко помітити, пояснювати їх значення, якщо вони малозрозумілі, стимулювати висловлювання дитини; організовувати ігри дітей з природним матеріалом, оскільки це сприяє розвитку відчуттів і уявлень, пізнавальної діяльності дошкільнят. Наполегливо й терпляче сприяти тому, щоб дитина сумлінно й до кінця доводила розпочату справу: прибирала іграшки, одяг, тощо [4, с.142].

Залучаємо сім'ї вихованців не тільки до навчально-корекційної роботи, а і до обговорення та розв'язання спільних проблем і конкретних питань та завдань духовно – морального, трудового, художньо-естетичного виховання, поширення педагогічних, психологічних, духовних знань. У своїй роботі ми використовуємо такі основні форми роботи з батьками щодо духовно - морального виховання дошкільника:

Індивідуальні: бесіди, вступне анкетування, консультації, попередній візит у дошкільний навчальний заклад, співбесіда, складання угоди щодо роботи ДНЗ, телефонний зв'язок, залучення батьків до дитячої групи та інші.

Наочні: батьківські куточки, тематичні стенди, інформаційні листки, дошка оголошень.

Письмові: анкетування, скринька ідей, порад і пропозицій, індивідуальні зошити, реклама книжок та журналів щодо проблем сімейного виховання, педагогічна бібліотека, вітання, відео- та фото-фрагменти щодо організацій різних видів діяльності, режимних процесів, родинний альбом тощо.

Групові: консультації, практикуми, збори, зустріч з цікавими людьми, вечори запитань і відповідей, засідання батьківського комітету, опитування, клуб спілкування та взаємодопомоги, створення групи батьківських порадників.

Колективні: батьківські конференції, дні відкритих дверей, вечори запитань і відповідей, батьківські тренінги, перегляд ранків, спортивних змагань.

Творчі: розваги, свята, спортивні змагання, майстер-класи, дні відкритих дверей, тематичні групові зустрічі за круглим столом, дебати, обмін думками та інші.

Інноваційні: висвітлення інформації на блозі групи, спілкування батьки - вихователі, батьки - вчитель-логопед онлайн.

Основною формою взаємодії педагогів дошкільного закладу з батьками, тобто надання їм інформації, знань, формування й у них педагогічних умінь, навичок, є батьківські збори. Перші групові батьківські збори в цьому навчальному році ми провели наприкінці вересня, розглядаючи такі питання: ознайомлення з внутрішнім розкладом роботи логопедичної групи, загальними навчально-виховними завданнями закладу; ознайомлення із плануванням та організацією корекційно-розвивальної роботи на навчальний рік; розширення знань батьків про затримку психічного розвитку у дітей (ЗПР), порушення мовлення (ФФНМ, ЗНМ), порушення емоційної сфери та поведінки, його прояви та можливості подолання вихованцями; надання інформації щодо змісту логопедичних занять в перший період навчання.

Другі групові батьківські збори плануємо провести у середині навчального року, на яких: підіб'ємо підсумки роботи за перше півріччя; простежимо динаміку розвитку дітей нашої групи та оцінимо роль (насамперед позитивну) кожної родини в системі комплексного корекційно - розвивального впливу. Треті групові батьківські збори проведемо у кінці навчального року на яких: підіб'ємо підсумки проведеної роботи та надамо рекомендації щодо особливостей подальшого корекційного навчання, розглянемо питання про важливість мовленнєвих занять у літній період вдома. Досвід роботи доводить, що найпопулярнішою і найпродуктивнішою формою роботи педагогів з батьками та родиною є індивідуальна (співбесіда). Спілкування тет-а-тет сприяє та мотивує інтерес батьків до навчального процесу в цілому і корекційної роботи з дітьми зокрема. До співбесід близькі консультації (групові та індивідуальні). Вони дають нам можливість глибоко висвітлити більш вузькі питання. Вибір теми для консультацій визначається спостереженням за дітьми або завданнями виховання («Про що читати і розповідати дітям», «Як виявити і розвивати здібності дитини»). До консультації педагоги готуються напередодні, підбираючи потрібну літературу, наочний матеріал, повідомляють батьків про день і час проведення, вона може бути організована і онлайн. Така комунікація формує повагу до особистості педагога та його праці, допомагає встановлювати

позитивну атмосферу співпраці. За цих обставин батьки виступають не в ролі експертів чи наглядачів, а стають рівноправними партнерами і союзниками.

Залучаючи батьків до участі в психолого-педагогічному процесі, до навчально-виховної та корекційно-розвивальної діяльності особливий акцент робимо на необхідності проведення роботи з активізації та збагачення словника дитини, формування навичок правильної побудови речень і вміння послідовно, логічно і правильно висловлювати свої думки, розповідати про події та враження. Батьків знайомимо з вправами удосконалення лексико-граматичної сторони мовлення, заснованих на дотриманні тематичного принципу угруповання матеріалу. Одночасне вивчення лексичної або граматичної теми на корекційних заняттях і закріплення матеріалу цієї теми вдома сприяють більш швидкому засвоєнню його дітьми. Батьки активно відвідують блог групи, відповідно вивчену тему та лексичні вправи, завдання ми висвітлюємо в рубриці «Пропаганда логопедичних знань серед батьків дітей з порушеннями мовлення» [5].

Сучасною та цікавою формою набуття батьками досвіду навчання дітей є їх участь у майстер-класах. Майстер-класи надають змогу мамам і татам практично апробувати артикуляційні вправи, ігри та завдання, які проводяться з дітьми, на власному досвіді впевнитися наскільки результативно можна використовувати щоденні ситуації спілкування, спільну діяльність з дитиною для збагачення її знань і уявлень про навколишній світ, розширення чуттєвого досвіду, активізації розумової та мовленнєвої діяльності.

Клуб спілкування та взаємодопомоги «Батьківська довіра» є на сьогодні затребуваною формою роботи, яка передбачає обмін думками, почуттями, переживаннями. Вона спрямована не тільки на підвищення педагогічної культури батьків, а і на їх співдружність, взаємодопомогу у вирішенні проблемних питань. У куточку для батьків поряд з різною пізнавальною інформацією та порадами розміщуємо комплекси вправ для дрібної моторики, комплекси масажів (масаж та самомасаж обличчя, п'ясті та пальців руки; плантарний масаж; артикуляційний масаж тощо).

Один раз у квартал організуємо виставку художньої та навчальної літератури для дітей, яка спонукає до висловлювань та сприяє формуванню світогляду дітей. Використання різних форм і методів, залучення батьків до співпраці, творчість педагогів, дипломатичність – це наша запорука успішної взаємодії дошкільного закладу і родини.

Під час реалізації нової філософії взаємодії з сім'єю вдається уникнути тих недоліків, які притаманні старим формам роботи з сім'єю. Розгляд результатів своєї праці радує дітей та їх батьків. Батьки починають цікавитися успіхами своїх дітей, пропонують допомогу, контролюють й націлюють на красиву, правильну мову. Завдяки встановленню довірливо-партнерських відносин між всіма учасниками колекційного процесу усуваються не тільки порушення мови, уваги, пам'яті, мислення, моторики, поведінки дитини, алей вирішується багато внутрішньоособистісних конфліктів і проблем батьків, створюється сприятливий психоемоційний клімат у родині та групі, формуються дитячо - батьківські відносини. Здійснення цієї роботи, досягнення

в ній справжнього успіху можливі лише при індивідуальному підході до кожної сім'ї. Тільки тоді батьки йтимуть до дитячого садка зі своїми радощами і сумнівами, стануть єдиним колективом, завжди допоможуть і підтримають педагога.

Слід пам'ятати: позитивні зміни залежать тільки від вас, ваших зусиль, терпіння й бажання!

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий кер: А.М. Богущ. Авт. кол-в: Богущ А.М., Беленька Г.В., Гавриш Н.В. та ін. // Вихователь-методист дошкільного закладу. Спецвипуск.- Київ: Грані-Т, 2012. – 64 с.

2. Байбара Т.В. Навіщо батькам ходити до школи. Методичні рекомендації логопеда в роботі з батьками / Т.В. Байбара // Логопед. - 2013. - №5 (29).-С.44-47.

3. Білопола В.Т. Психолого – педагогічний супровід дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності в дошкільному закладі / В.Т. Білопола // Практичний психолог. - 2016. - №9. - С.31-35.

4. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / [наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт.кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І.Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук.ред.: Г.В.Беленька, М.А.Машовець]. – Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. - 304 с.

5. Лапко Н.П. Пропаганда логопедичних знань серед батьків дітей з порушеннями мовлення / Н.П. Лапко // Логопед.-2013.-№2 (26).- С.41-46.

6. Лист Міністерства освіти і науки України від 29.06.2016 № 1/9-332. Інструктивно-методичний лист МОН України від 29.06.2016 № 1/9-332 «Про Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2016/2017 навчальному році». - Режим доступу: aware-armed.blogspot.com

7. Лист Міністерства освіти і науки України від 12.07.2016 № 1/9-364. Інструктивно-методичний лист МОН України від 12.07.2016 № 1/9-364. «Про організаційно-методичні засади забезпечення навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2016/2017 навчальному році». - Режим доступу: aware-armed.blogspot.com

Дзірун З.В.,
соціальний педагог
Монастирищенської
загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів № 2 Монастирищенської
районної ради Черкаської області

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У СПРИЯННІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СІМ'Ї, В ЯКІЙ ВИХОВУЮТЬСЯ ДІТИ З ПРОБЛЕМАМИ РОЗВИТКУ

«Важливим показником розвитку суспільства є гуманне, турботливе й милосердне ставлення до дітей з особливими потребами, що не мають змоги вести повноцінне життя. Їхні проблеми завжди актуальні попри те, що держава намагається розв'язувати їх через адаптацію таких дітей у суспільстві. Стосунки, що базуються на доброті й повазі, постійне співпереживання, співчуття, готовність до вирішення проблем, з якими стикається дитина, - усе це може створити психологічний комфорт у сім'ї та школі. Не слід забувати, що такі діти особливо чутливі до слова, похвали. Якщо стан їхнього фізичного здоров'я мало залежить від педагогів, то емоційне самопочуття – у руках психологів, соціальних педагогів, учителів. Терпіння, помножене на спокій, має стати властивістю людей, які працюють із дітьми з особливими потребами. Важливо визначити співвідношення опіки, самостійності й самопомоги, бути уважними до кожної дитини» [1, с. 197].

Однією з найбільш тривожних тенденцій кінця ХХ століття стало неухильне збільшення кількості дітей з проблемами здоров'я, в тому числі дітей з обмеженими можливостями.

У нашій мові ще до кінця ХVІІІ ст. людина з вадами розвитку тлумачилась як каліка, на початку ХІХ ст. починає вживатися слово «інвалід». До сьогодні в Україні немає єдиного терміну стосовно осіб, які мають фізичні та психічні вади. Але у засобах масової інформації в спеціальній літературі вживаються поняття:

- інвалід;
- особи з обмеженими функціональними можливостями;
- люди з обмеженою дієздатністю;
- люди з особливими потребами;
- особи з вадами розвитку.

У законодавчих документах, як правило, домінує термін «інвалід». До інвалідів, окрім дітей з фізичними порушеннями, належать діти з розумовою відсталістю, з порушеннями слуху, зору, недорозвиненим мовленням, з дитячим аутизмом, з комбінованими порушеннями розвитку. Остаточний медичний діагноз про порушення психолого-фізичних функцій організму встановлять лікарі-спеціалісти, спеціалісти обласних і регіональних центрів реабілітації.

Мій педагогічний стаж складає 40 років. Зі свого боку можу зазначити, що дітей, які мали відхилення від норм життєдіяльності можна було зустріти 20 років тому по школі 1-2 випадки, а тепер мало не в кожній паралелі. Ця

тенденція спостерігається по всій країні. Міжнародний досвід з надання традиційної допомоги у спеціалізованих закладах свідчить, що це призводить до поступового ізолювання дітей з обмеженими можливостями в суспільстві, так як вони в основному проживають поза сім'єю, яка практично не бере участі в їхньому вихованні і розвитку. Цією проблемою стурбована світова педагогічна спільнота. А тому Всесвітня програма дій по відношенню до інвалідів ООН закликає до «створення таких саме умов життя, що і для всього населення, і рівної частки в покращенні умов життя в результаті економічного розвитку» [2, с. 3].

Соціально-педагогічна підтримка є процесом спільного з дитиною визначення її власних інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод, що заважають їй нормально функціонувати в суспільстві, зберігати свою людську гідність і самостійно досягати бажаних результатів у навчанні, способі життя. Сьогодні все частіше в наш словник входить слово «інтеграція» щодо підходів до людей з обмеженими можливостями.

«В Україні також намітилися певні тенденції до змін даної ситуації. Це виявляється шляхом створення у великих містах спеціалізованих реабілітаційних центрів для роботи з різними категоріями дітей, де їм надають комплексну медичну, соціальну, психологічну і педагогічну допомогу» [3, с.416]. А ще краще коли є такі регіональні центри, як наприклад в місті Умань. Цей центр поки що дошкільний, але було б дуже добре, якби тут була іще і початкова школа. Це неоціненна допомога сім'ї, в якій є діти з особливими освітніми потребами, адже у вихідні дитина має можливість бути в своїй сім'ї, а батьки закріплять знання і навички, отримані в центрі.

Дуже важливим завданням в роботі з сім'єю, де є діти з проблемним розвитком, є надання м'якої, делікатної, розумної допомоги у «сприйнятті ситуації», - є проблема, і вона вирішується. Здебільшого сім'я або ж боїться, або ж не хоче це сприйняти.

Щоб насіння дало якісний плід, ми його підготовляємо: замочуємо, гартуємо, готуємо гарний ґрунт, слідкуємо за появою росту, підживлюємо і т. д. А людина?! Де і хто готує материнство? Так, можливо, у великих містах при пологових центрах це є, а на периферії? На мою думку, ще у школі має бути факультатив (який, до речі, зник з програми), або окремі теми у медико-санітарній підготовці, але наша молодь має знати про важливість материнського молока в розвитку дитини, особливості «зачаття», а не «залітання», уважність і відповідальність обох батьків у розвитку і долі дитини. Особливі підходи у виявленні дітей з вадами розвитку мають належати дошкільній установі, адже рання корекція проходить легше і краще. З власного досвіду хочу зазначити, нам також важко було прийняти ситуацію з внуком, коли поступали до Уманського навчально-реабілітаційного центру (було дві проблеми, а там виявилась третя), але за другий рік перебування ми лише тільки радіємо результатам. У звичайному дитсадку дитина таких результатів не отримала б.

Дуже добре, якщо сім'я має можливість потрапити на медико-психологічне й соціально-педагогічне дослідження і виявити первинне

порушення в розвитку. В школі ми вже в першому класі разом з психологом проводимо соціально-педагогічну діагностику, а при можливості варто це робити ще з дитсадка. На сьогодні наступність в роботі школи й дитсадка з питання роботи з дітьми з особливими освітніми проблемами не на належному рівні. В нашому навчальному закладі на сьогодні перебуває троє дітей на індивідуальному навчанні: 2-7 клас; 1-2 клас. П'ять учнів-інвалідів навчаються з однокласниками за звичайною програмою: 8 кл. – порушення слуху, мови; 5 кл. – цукровий діабет; 2 - 2 кл. – порушення м'язової активності, зору; 1 кл. – порушення м'язової активності.

Окрім цього є ще учні, які мають легку затримку розумового розвитку.

Щорічна робота соціального педагога з сім'єю, де є діти з проблемним розвитком розпочинається з відвідування дитини на дому, складання акту обстеження. Дуже добре, якщо на такій зустрічі присутні тато і мама, адже у вихованні такої дитини вони займають важливе місце. Якимось зустрічаючись з вченим- біофізиком О. Куцелом, я запитала про особливості підходу до дітей з проблемним розвитком, на що він відповів: «До 7-9 років Дитина і Мама - єдине ціле. Дуже важливо мамі бути спокійною, врівноваженою, малювати і втілювати ті образи, які вона хоче бачити в дитині, прописувати їх, проказувати: «Ти мій особливий, хороший, добрий, найкращий...», і це згодом дасть свої плоди. Це працює, і я маю вже результати.

Наступним етапом моєї роботи є складання індивідуального плану роботи з такою дитиною, в який я включаю різні форми і види роботи.

Черговим етапом є співпраця соціального педагога і вчителів.

Кожна людина відчуває потребу в оцінці своїх дій, вчинків оточуючими. Особливо до цього чутливі діти вразливих категорій. Будь-яке невдало сказане слово класовода, класного керівника чи вчителя боляче лягає на серце дитини, тому важливо бачити в дитині позитив. Серед методів в роботі з даними дітьми можна виділити: нагорода, заохочення (гарне слово, невеликий сувенір чи малюнок). Це піднімає дитину в її власних очах і в очах колективу. Важче бути з покараннями, адже воно має бути справедливим. Це не підвищений тон, не крик. Воно має стати переконанням, що дитина робить щось не так: невдоволений погляд, переконливе слово: мені прикро, мені сумно, ти можеш краще і це робити потрібно індивідуально, не на колектив. Цієї методики варто вчити і батьків, аби дитина не замкнулась.

Ефективно використовувати в молодшому шкільному віці практично-дійові методи: переконливі бесіди, малюнки, приклади художньої літератури, музичні твори. Соціальний педагог має допомогти дитині стимулювати самостійні дії аби згодом дитина могла себе реалізувати в соціумі. Для цього я створила в себе у кабінеті «Адаптаційний розвиваючий куточок», куди помістила цікаві розвиваючі іграшки, книжки, матеріали для творчих занять. Запрошуючи школяра на індивідуальне заняття, пропоную самостійно вибрати завдання, яке подобається, обіграю його з різних сторін. Якщо цифра, пропоную викласти, написати, намалювати, закріпити склад числа, кольори, вивчити віршик. Особливо важливо похвалити дитину, запросити ще, запропонувати показати написане в його зошиті. Особливо люблять слухати

діти казки, я їх придумую сама, якщо дитина має вади в поведінці, вживаю багато слів поведінкового характеру, пропоную придумати кінець. Добираючи методи для роботи з дітьми з різними відхиленнями в розвитку, особливо слід уважно спиратися не тільки на їх можливості, а також і на їхні порушені функції, психологічний стан, настрій, але ніколи не нав'язувати.

Особисто мені подобається лікувальна педагогіка А. Дубровського в роботі з дітьми-інвалідами. Я практикую різні прийоми, а саме:

- відволікання дитини від занурення в хворобу: «вчись показати свій талант». Разом з однокласниками відвідуємо дитину влаштовуємо вироблення поробок тощо, але похвала іде дитині-інваліду;
- використання лікувального впливу дерев та рослин. Дитина знає своє дерево, квітку, ставимо букети, виготовляємо сувеніри, підкреслюю ефективність енергетики рослини і дерева на здоров'я дитини;
- внесення гри, романтики в життя хворих дітей. Однокласники періодично по черзі приходять до дитини, влаштовують ігротеки;
- заняття з музико-терапії. Використовуємо слухання улюбленої музики, а тоді малюємо під музику;
- проведення сімейних вечорів: казки, музики, поезії, спогадів дитинства, виготовлення родинного дерева;
- «наповни серце добротою». У велике намальоване серце пишемо слова, клеїмо колажі із ситуаціями добрих вчинків. Такі заходи об'єднують родину, клас, а головне – дитина стає осередком любові, чуйності, турботи і милосердя.

Наші діти є нашими учителями. Вони, як ніхто, чують своїми тонкими нервовими волосинками добре - недобре слово. Необачний різкий рух чи ніжне поглажування. В житті буває і таке, коли хтось із батьків веде себе егоїстично і тікає від проблем в сім'ї, залишаючи її, а важкі обставини, з якими зустрілись батьки, – це можливість проявити себе найкращим чином. «У китайців є афоризм: «Дорогоцінний камінь вдосконалюють шліфуванням, а людину – випробуваннями» [4, с.13]. Я сама особисто і моя дочка, і родина зіткнулися з такими випробуваннями: сім'я була на межі розвалу, відсіялися деякі друзі, багато прийшло нових. Я навчилася жити по-новому, на позитиві, вчила цьому дочку - жити заради цілі, а головне - ми пишаємося кожним успіхом нашої дитини, він вчить нас усіх. Випробування вчать концентрувати всі наші життєві ресурси і діяти рішуче та сміло. Повернути життєву перешкоду в свою користь – значить зробити перший крок до перемоги. ««Кінцева цінність людини не втому, яка вона є в час благополуччя, а в тому, яка вона є у часи випробувань і скорботи», - писав Мартін Лютер Кінг-молодший» [4, с.68]. Ці прописані істини важливо проговорити і пережити з кожною сім'єю, сприйняття ситуації – ось важливий крок виходу з них. Це і є соціально-рольова адаптації сім'ї.

Дуже добре, коли проводиться комплексне спостереження психологом, соціальним педагогом: тестування, дослідження творчих нахилів дитини, влаштовування виставок тощо. Дитина-інвалід виростає в очах батьків, вірить в свої можливості. «Важливо не впустити соціальну активність сім'ї у її власному

пошуку виходу із даної ситуації, ставити їх у приклад. Не допускати, щоб сім'я ставала в роль «жертви», адже в такому випадку процес реабілітації проходить край повільно, сім'я чекає, що хтось, а не вони самі мають вирішувати їх проблеми» [6, с. 39]. Такі сім'ї ми буквально примушуємо їхати на обстеження до обласного центру.

І, на кінець, *реабілітаційна культура* – це питання знаходиться в стадії вивчення. Адже багато хвороб дітей з проблемами розвитку ще не вивчені, наприклад «аутизм», не всі батьки знають, що це таке, що діти мають отримувати статус дитини-інваліда, пенсію. До того ж бракує медико-біологічних знань, гігієнічних про особливості того чи іншого захворювання, бракує і навичок мовленнєвої і педагогічної корекції. Підвищуючи свою реабілітаційну культуру і позитивну активність сім'ї, соціальний педагог сприяє вирішенню кризових проблем дитини і водночас сім'ї.

Не секрет в тому, що сьогодні у нас низька кількість звернень сімей, що виховують дітей з особливими потребами, за допомогою. Не всі школи мають посаду соціального педагога, а якщо він має навантаження 0,25 чи 0,5 ставки, то чи вистачить у нього часу на соціально-педагогічний супровід таких сімей? В системі соціального обслуговування розвинених країн нині широкого значення набуває «патронажне обслуговування». Патронаж дає можливість спостерігати сім'ю у звичних для неї умовах, а це дає можливість виявити більше інформації про особу. Я працюю в тісній співпраці з районною організацією Товариства Червоного Хреста, маю вищу державну нагороду «Почесна відзнака». З волонтерами школи ми відвідуємо такі сім'ї дорослих і дітей-інвалідів. Донедавна це проходило за участю патронажних медсестер Товариства. А тепер їх вже, виявляється, скорочують. Прикро, але факт. У нас росте дитяча інвалідність з кожним роком. Вони не винні, що народжуються в складний екологічний час.

Історія нашого життя пишається не пером, а нашими вчинками. Тема інтернет-конференції зачепила за живе. Сподіваюсь, що мої колеги-однодумці висловлять чимало ідей і рекомендацій з даної проблеми. Нам варто поєднувати в собі властивості поштового голуба і дятла: не тільки нести послання, потрібно також стукати в двері, щоб вони відкрилися для тих, хто їх так хоче відкрити.

Список використаної літератури

1. Волканова В.В. Абетка соціального педагога / Волканова В.В. – Харків: Вид. група «Основа», 2012. – 197 с.
2. Всесвітня програма дій по співвідношенню до інвалідів ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menor.ru/materials/>
3. Зверєва І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика: монографія/ І.Д. Зверєва. – Київ: Логос, 1998. – 416с.
4. Мэйсон Джон «Верь, ты можешь!» / Мэйсон Джон. – Київ: БРАЙТ СТАР ПАБЛИШИНГ, 2011. – 13 с.
5. Наказ МОНУ 28.12.2006 № 846 «Про планування діяльності, та ведення документації соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами

системи Міністерства освіти і науки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/mail>.

6. Харченко С.Я. Робота соціального педагога з сім'ями / Харченко С.Я. – Харків: Вид. група «Основа», 2012. – 39 с.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВАГИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ЧИ СПЕЦІАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

Літвяк І. І.,
учитель-логопед Дошкільний
навчальний заклад № 1 «Дружба»
м.Сміла Черкаської області

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ З ДІТЬМИ, ЩО МАЮТЬ МОВЛЕННЄВІ ПОРУШЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

«Я не боюся ще і ще раз повторити: турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили.»

В.О.Сухомлинський

Сьогодні в системі дошкільної освіти велика увага приділяється здоров'язбережувальній та здоров'яформувальній спрямованості освітнього процесу, стає очевидною потреба зміни ставлення до здоров'я дитини, як до вищої людської цінності.

Здоров'язберігаючі технології в умовах інклюзивної освіти, з одного боку, мають сформувані у дітей спеціальні знання, уміння, навички збереження і зміцнення свого здоров'я, створення здорового способу життя, а з іншого – передбачати в педагогічних технологіях можливості здійснення самостійних спроб удосконалення себе, свого тіла, психіки, емоцій, працювати над розвитком своїх комунікативних здібностей, виховувати гуманне ставлення до світу, до оточення, до самого себе.

Отже, формування навчально-оздоровчого простору дитини з особливими освітніми потребами є обов'язковою складовою якісного корекційно-відновлювального процесу.

Пропоную вашій увазі конспект заняття із застосуванням здоров'язберігаючих технологій для дітей старшого дошкільного віку, що мають мовленнєві порушення.

Логопедичне заняття із використанням здоров'язберігаючих технологій на тему: «ОСІННЯ ПРОГУЛЯНКА»

Мета: забезпечити психологічний комфорт дітей, сприяти зняттю емоційної напруги і втоми. Формувати почуття єдності, спільності; закріпити знання про осінь та осінні явища в природі, про диких тварин. Продовжувати працювати над загадками, використовуючи метод «ПРЕС». Розвивати зв'язне мовлення, уяву, зосередженість, пам'ять, пластичність, гнучкість тіла, розумову діяльність; стимулювати до дій, сприяти відтворенню образів у свідомості дітей, як перцептивній складовій мовленнєвої діяльності. Створювати сприятливі умови для розширення запасу слів. Вправляти у звуконаслідуванні. Виховувати дружні стосунки, повагу, доброзичливість.

Матеріал: ваза із льодом, миска для висипання льоду, пелерини, картинки із намальованими хвостиками, вушками, лапками звірят, картина із зображенням осені, вітру, «сухий дощ», ваза з прозорою водою, три прозорі склянки із жовтою, червоною, зеленою фарбами, зелена галявина, корзинки із жолудями та каштанами, схеми емоцій до гри «маски», ноутбук, звукові файли, презентація «Гімнастика для очей» (проектор та великий екран).

Використані здоров'язберігаючі технології: кольоротерапія, звукотерапія, психоемоційні вправи, казкотерапія, розвиток дрібної та загальної моторики, кріотерапія, сміхотерапія, дихальна гімнастика.

Хід заняття:

1. Організаційний момент.

а) Привітання-милування:

Добрий день, мої малята

Які в вас гарні оченята:

Карі, сині та сіренькі

Ви для мене всі любенькі!

(логопед пригортає дітей, спонукає посміхнутися, помилуватися одне одним, сказати комплімент товаришу).

Б) Гра «Друг»

(Діти стають у коло, повторюють за логопедом слова і рухи).

Я – твій друг! (Показують на себе).

І ти – мій друг! (Показують на дитину, що стоїть поруч).

І друзі навколо. (Розводять руки в сторони).

В мене ніс. (Торкаються до своїх носиків).

І в тебе ніс. (Злегка торкаються до носика товариша).

В нас носи чудові! (Плескають в долоні).

В мене щічки. (Погладжують свої щічки).

Й в тебе щічки. (Злегка гладять щічки товариша).

Гарні та гладенькі.

Я – твій друг! (Показують на себе).

І ти – мій друг! (Показують на дитину, що стоїть поруч).

Ми – друзі рідненькі! (Обіймають одне одного).

2. Основна частина. Повідомлення теми заняття

2 а) Загадка (відгадування методом ПРЕС – формування аргументів у стислій формі)

- Ходить пані в золотім жупані,

Куди гляне – трава в'яне... (Це – ОСІНЬ, тому що.... .. Отже, це дійсно – ОСІНЬ)

- Краплі з неба, Дахів, стріх,

Дощ холодний, Перший сніг,

Почорнів без листя сад. Що за місяць? (Листопад, тому що... Отже, це ...)

- Діти, сьогодні я отримала незвичайного листа . Написаний він на кленовому листочку. Як ви гадаєте, хто міг нам відправити цього листа? (Осінь).

- Так, цей лист дійсно прийшов від Пані Осені і вона запрошує нас з вами на прогулянку. Сподіваюсь, що прогулянка буде дуже цікавою, веселою та корисною.

б) Але перш, ніж ми вирушимо в подорож, давайте пограємо в гру «Осіннє слово» (ЛАНЦЮЖОК)

Осіннє слово називай, в ланцюжок до нас ставай! (діти називають осінні слова – (осінь, дощ, хмара, вітер, листопад, вересень, жовтень, прохолода, листочок...) та стають в ланцюжок).

- Коли осінь ходить по садочку і торкається до листочків на деревах, якими вони стають? (жовтими, червоними, оранжевими, багряними, коричневими, золотавими).

- Що відбувається з травичкою, коли на неї ступає осінь? (на ній залишаються білі кришталіки льоду. А люди кажуть: **ПАМОРОЗЬ** (введення в словник).

ПАМОРОЗЬ – це кришталіки льоду, що з'являються на поверхні землі, листі дерев та кущів, різних рослинах внаслідок низької температури повітря, тобто, внаслідок слабого морозу. Повторіть це слово.

- Ой, як холодно стало в нашій кімнаті. Невже до нас в гості завітала перша паморозь? А де вона? Пошукаємо... (Діти знаходять прозору скляну миску із льодом (кубики льоду).

3. Кріотерапія (гра з льодом)

- Знайшли! Які ж ви молодці! Погляньте, погляньте, яка ж благодать: перші крижинки вам в руки летять. Ловіть їх мерщій! (Діти підставляють долоньки і на них логопед висипає кубики льоду, над умовним озерцем-мискою. Логопед пропонує в долоні взяти по дві крижинки і побриніти ними біля вуха).

- Чуєте, як вмюють дзвінко співати наші крижинки? Що роблять крижинки? (дзвенять, бринять, співають).

- Ой, а що це? Чому у нас на долоньках вода? (бо крижинки тануть).

- Чому крижинки тануть? (тому що у нас теплі долоньки).
- Давайте покладемо їх, хай відпочивають. (руки витерти серветкою)
- А рученята ваші не замерзли? Давайте зігріємо їх. (тнуть долонька об долоньку).
- А ще як можна зігрітися? (хукають із ротика).
- Погляньте, діти, нам білочка залишила частинку своїх припасів. Що це? (горіхи та жолуді). Ви знаєте, що можна зігріти руки ще й за допомогою цих припасів?

4. Розвиток дрібної моторики

а) Горіховий масаж (прокочування 2 горіхів між долоньками по колу повільно, а потім швидше).

б) Жолудевий масаж (утримувати жолуді між пальцями руки).

5. – Зігрілися? Подорожуємо далі. Погляньте, діти, попереду в лісі чарівна галявина. Давайте послухаємо звуки осіннього лісу. (запис)

А зараз давайте відтворимо те, що почули. (**ЗВУКОВИЙ ЛІСОВИЙ ОРКЕСТР** – діти кожен вимовляє різні звуки природи – із звукової гімнастики). Їжак – пих-пих, птах – шух-шух, вітер – в-в-в-, вовк – у-у-у-у, вуж – с-с-сс, птах співає – цвірінь-цвірінь, цвіркун – ц-ц-ц-ц-ц, ч-ч-ч-ч, кабан -рох-ро-рох). Скажіть одним словом, хто живе в лісі? (ЗВІРІ)

Логопед: - Давайте сядемо на нашу галявинку, що ще нас там чекає? (розглядають малюнків, на яких зображені вушка та хвостики, лапки різних звірів: зайця, ведмедя, лисиці,білки).

Гра «Чия частина тіла?»(присвійні прикметники)

Чия лапа? (ведмежа лапа), Чий хвіст? (заячий хвіст, лисячий хвіст, вовчий хвіст)), Чий роги? (оленячі роги), Чий вуха? (заячі вуха), Чий носик? (їжачий носик).

6. Дидактична гра «Уяви тваринку» (Сміхотерапія)

Діти, а якщо я скажу, що по лісу ходив ведмідь ось з такими рогами. Так чи ні?

- А в кого роги?
- А у ведмедя?
- У лісі бігав зайчик ось із таким хвостом. (показує довгий хвіст). Так чи ні?

- А в кого такий хвіст?

- У полі гуляла мишка ось із такими вушками. Так чи ні?

7. а) Психологічний етюд «Схованки»(під веселу музику)

- Діти, а ви хочете уявити себе звірятами? Ходімо зі мною, я вам допоможу. (Під музичний і словесний супровід діти виконують відповідні дії: діти ховаються під прозорими пелеринками).

ЛОГОПЕД: - За літо лісові тваринки вирости, зміцніли. Спритно бігають по осінньому лісу у пошуках їжі, щоб до настання холодів стати товстенькими. Ретельно готуються звірі до зими. Риють глибокі нірки, носять в них сухі листочки, мох. От і готова тепленька зимова постіль. Подув сердитий вітер, пішов перший сніг. Поховались лісові тваринки в свої нірки (діти ховаються під різнокольорові пелеринки). Не спиться їм там. Вовтузяться тваринки, з боку на

бік перевертаються... Визирнуло сонечко. Обережно висунули лапки зі своїх нірок лісові тваринки, подивилися на сонечко, роззирнулися довкола, прислухаються. Гарно в осінньому лісі, спокійно. Вилізли з нірок звірята, бігають, стрибають, граються, радіють останньому теплу.

б) Гімнастика для стоп

- А зараз я вам пропоную походити, як звірята :

- На носочках
- На п'яточках
- На внутрішній частині стопи
- Піднявши пальці вгору

8. Дихальна гімнастика

а) «Рости великим»

Стати прямо, ноги разом. Підняти руки вгору, добре потягнутися, піднятися на носки – вдих! Опустити руки вниз, опуститися на всю стопу-видих! Видихаючи, вимовляти « у – х –х-х-« (4-5 разів).

б) «Вітерець» - на видох вимовляти « у-у-у-у».

Який гарний вітерець з'явився у нас в кімнаті, та ще й не один, а з великою дощовою хмаркою.

9. Психоемоційна вправа «Сухий дощик» (під музику).

(Обруч діаметром 0,8 см., на обручі пришита стрічки сірого, білого, блакитного, синього, бузкового кольорів, довжиною 1,5 м лагідно торкається кожної дитинки, веселить її, заспокоює. Діти по одному пробігають під стрічечками.

- Поливає дощова хмара наших діточок чистою водичкою. Лагідно торкається кожної дитинки, веселить її, заспокоює. Стихає дощик, останні краплинки водички спокійно падають на землю: крап-крап, крап-крап, крап-крап-крап...(Діти по одному заходять в середину обруча зі стрічками). Закінчився осінній дощ.

Логопед: - Ось і закінчився осінній дощик. Цікаво наші лісові звірята теж потрапили під дощик? Як вони почуваються? Так хочеться зробити їм щось приємне. *А що приємного ми можемо зробити звірятам (припущення дітей)?* А давайте складемо для них казку. Я почну, а ви закінчите .

10. Казка для звіряток. (казкотерапія) - діти продовжують по 1 реченню.

В одному великому лісі жила ведмедиця. Ціле літо вона гуляла по лісу, їла ягоди, гриби, коріння рослин , навіть рибу ловила, залазила на дерева і у дуплах у бджілок ласувала солодким медком. Тай незчулася, як прийшла осінь. Холодно стало ведмедиці. І почала вона шукати місце для барлога...Знайшла барліг, щоб було де перезимувати, бо ПАМОРОЗЬ вже торкнулася землі, дерев та кущів. А барліг був великий, світлий, теплий, просторий. Взимку народилися у неї ведмежата. Вони були ще дуже маленькі і тільки те й робили, що їли молочко і спали. Вони разом з мамою-ведмедицею чекали весни).

Логопед: А ще їм снилися кольорові, солодкі сни. Давайте подивимось.

11. Вправа «Кольорові сни».

(Велика прозора ємність з водою, три склянки з червоною, жовтою, зеленою фарбою).

Взимку ведмежатам сняться солодкі, соковиті ягоди – малини, суниці, полуниці (вливають червону фарбу); духмяний солодкий мед (вливають жовту фарбу); зелена травичка (вливають зелену фарбу). Ось такі кольорові сни сняться ведмежатам. А ми з вами люди, але нам також сняться кольорові, яскраві сни.

12. Комп'ютерна презентація «Гімнастика для очей»

- Наші оченята з самого ранку багато працювали, а зараз я пропоную виконати гімнастику для очей, щоб мати гарний зір. (презентація)

13. Здається, діти, це ще не всі сюрпризи від Пані Осені. Погляньте, що це??

Це **МАСКИ**. Ми з вами пограємо **в гру «Маски»**. Під музику ви повинні показати міміку з картинки та передати її сусіду. Передали свої маски та знову стали самі собою.

- Чи змінювався у вас настрій, коли ви передавали різні маски? Яку маску передавати товаришу вам було найприємніше? Чому?

Я вам бажаю, щоб посмішка і радість ніколи не сходили з ваших облич.

13. Заключна частина. Підсумок.

- Діти, то що ж ми сьогодні робили на занятті? (Нас Пані Осінь запросила на осінню прогулянку). У які ми грали ігри? Що найбільше сподобалось? А що для вас було важко? З яким новим словом ми сьогодні познайомились? (**Паморозь**)

Давайте віддячимо Пані Осені за цікаву прогулянку. У вільний час ви намалюєте для неї подарунок – з'єднаєте крапочки і розфарбуєте картину (роздати дітям).

На цьому наша прогулянка закінчилася. Дякую вам, що гарно працювали. До побачення.

Список використаних джерел

1. Колупаєва, А. А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання / Колупаєва, А. А., Савчук Л.О. – Київ: ІСОА, 2011. – 256 с. - Видання доповнене та перероблене. Серія «Інклюзивна освіта».

2. Особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах

інклюзивного навчання / [упоряд.: Л.О. Савчук, І.В. Юхимець]. – Рівне: РОІШПО, 2013. – 53 с.

3. Развивающие технологии в логопедии / В. М. Акименко. — Ростов на Дону: Феникс, 2011. – 98 с.

Марченко Л.М.,
вихователь Золотоніської спеціальної
загальноосвітньої школи - інтернат
Черкаської обласної ради

Анотація

У статті розкрито проблему формування сприятливих умов для всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах сегрегаційного навчання. Автор порівнює інклюзивне та спеціальне навчання для дітей з інтелектуальною недостатністю.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Одним із основних завдань педагогічної науки є створення універсального середовища в закладах освіти, вільний вибір школи дітьми і їх батьками. Щоб дитина, розвиток якої ускладнено дефектом, могла досягти того самого, що і нормальна, але іншим способом, іншими засобами. Для цього необхідно створити відповідні умови, в яких реалізувалися б специфічні завдання навчання та виховання цієї категорії дітей. Потрібна система навчання та виховання, яка б забезпечила їм можливість жити і працювати в широкому соціальному середовищі, яка б формувала культуру здоров'я, як найвищу суспільну й індивідуальну цінність.

У сучасному суспільстві відбулися зміни, пов'язані з новим ставленням до дітей з порушеннями психофізичного розвитку, новим розумінням їхнього особистісного становлення, а також продуктивним вирішенням питань соціалізації та інтеграції таких дітей у суспільство. Головне завдання педагогів спеціальних шкіл є створення оптимальних умов для розвитку і реалізації освітніх потреб дітей цієї категорії на основі врахування можливостей конкретної особистості. «Державний стандарт спеціальної освіти дітей з обмеженими розумовими можливостями» говорить про те, що сучасна спеціальна школа повинна створити передумови для формування соціальної, комунікативної та інших видів компетентності учнів. Особливо важливим є формування життєво важливої соціальної компетентності, яка в сукупності з пізнавальною, особистісною та самоосвітньою забезпечують самовдосконалення та корекцію особистості дитини з психофізичними вадами, допоможуть самореалізуватися в системі соціальних відносин, підготують до самостійної життєдіяльності [2, с.8].

Сегрегаційне навчання має право на існування так як і інтеграційне. Основний акцент повинен ставитися на тому, щоб були створені сприятливі умови для всебічного розвитку дітей, молоді з особливими потребами без примусу чи ізоляції. Так як сегрегація сама по собі є наслідок прояви фізіології людини, тому є більш природним процесом. Вона відбувається постійно, це біологічний процес, викликаний фізіологічними і культурними відмінностями. Так від природи кожна дитина має різні задатки, таланти, інтереси, вподобання, погляди. І в цьому контексті перевагою сегрегаційного навчання є те, що діти мають право вибирати предмети за своїми інтересами, вибирати школу чи клас, де більше уваги приділяють природничим наукам чи гуманітарним,

математичним чи музичним; вибрати клас, де буде більше приділено уваги на виправлення дефектів, вад у розвитку дитини, де більше умов для розвитку слуху, мови чи зору, де більше умов для залучення дитини в соціум, опанування професії. А також навчатися у тій школі, у тому класі, де буде почувати себе комфортно, тобто дитина має право вільного вибору. Такий вибір дає можливість знайти і розвинути природні здібності, задатки. Сегрегаційне навчання є фундаментом культури, так як культура враховує відмінності між людьми.

До недоліків сегрегаційного навчання можна віднести поділ дітей у суспільстві за соціальним статусом, положенням, коли забороняється спілкування дітей, контакти між ними, їх несприйняття із-за існуючого розходження, чи це релігійний чинник, чи національний, чи будь-які вади, дефекти у розвитку. Всі ці стереотипи обмежують сферу життєдіяльності дитини.

Інклюзивне навчання дітей з інтелектуальною недостатністю в загальноосвітніх закладах має недоліки, зв'язані з порушенням вищої нервової діяльності, недорозвитком мислення, пізнавальної діяльності цих дітей, незрілістю їх емоційно-вольової сфери. У молодшому шкільному віці починається перебудова всіх пізнавальних процесів, надбання якостей, властивих дорослим людям, що впливає на розвиток її особистості в цілому [4, с.7]. Відбувається зміна життєвих стереотипів, збільшуються фізичні і психологічні навантаження, змінюються ритм і темп життя. Дитині з розумовими вадами необхідно протягом тривалого часу зберігати підвищену увагу, сприймати інформацію, запам'ятовувати її. Водночас її нервова система не завжди витримує ці зміни. Особливо впливають обмеження рухової активності, дотримання шкільної дисципліни. Поглиблена розумова робота потребує від дітей регуляції своєї поведінки, стримування емоцій, зосередження уваги на навчальних завданнях. Це призводить до підвищеної стомлюваності учнів, їх неуважності. Цим пояснюється інертність, млявість дітей з розумовою відсталістю, зниження активності, працездатності.

Діти стають більш замкнутими, неконтактними, з ними не хочуть товаришувати ровесники, котрі розвиваються нормально, не сприймають їх. Це впливає на структуру їх особистості. Через недорозвиток інтелекту в дітей цієї категорії їхні потреби слабо регулюються свідомістю. Це виявляється в переважанні елементарних органічних потреб (їжа, сон). Внаслідок недорозвитку мотиваційної сфери виникають труднощі під час формування потреб та інтересів. У дітей з порушенням інтелектуального розвитку інтереси нестійкі, пасивні, у разі зміни ситуації згасають. Таким дітям властива слабкість регулюючої функції мислення, невміння адекватно оцінювати результати роботи, аналізувати власну діяльність. Низький рівень самосвідомості в дітей призводить до того, що вони починають обдумувати дію після її виконання [4, с.8]. Цим пояснюються помилкові дії і невміння планувати діяльність. У дітей з інтелектуальною недостатністю спостерігається невідповідність між мовленням і діяльністю, мовленням і поведінкою. Навчання дітей з розумовими вадами у масовій школі приводить до неадекватності їх вчинків, невірноваженості,

невротичних реакцій, травмування психіки дитини. Нерідко діти з розумовим недорозвитком у класі стають об'єктом насмішок та знущань, з ними не хочуть спілкуватися. Як наслідок, вони страждають на комплекс неповноцінності, меншовартості, із стійкою відразою до навчання, схильністю до замкненості й реакцій протесту, аж до психологічних зривів [1, с.6].

У наш час основною формою навчання, виховання, реабілітації дітей з особливими освітніми потребами залишаються спеціальні школи-інтернати, які мають значні переваги від організації спеціальних класів у загальноосвітніх школах та й від інклюзивної форми навчання. Особистість правильно формує не процес навчання як такий, а лише комплексний і систематичний вплив багатьох чинників [1, с.5]. У спеціальних школах здійснюється корекційний вплив на дітей професійно підготовлених людей, тобто педагог, що працює з дітьми, володіє не лише методикою викладання предметів, а й має ґрунтовні знання з невропатології, психіатрії, спеціальної психології, логопедії, психопатології, тощо. Це необхідно для того, щоб розуміти причини та наслідки відхилень у дитини, а також, щоб навчально-виховний процес був тісно поєднаний із запланованим і прогнозованим корекційно-реабілітаційним впливом. Дитина у спеціальних закладах знаходиться під необмеженим впливом корекційно-реабілітаційного середовища, тобто в максимально можливий час. Надається спеціалізована корекційна допомога не за розкладом, а на кожному етапі її перебування в школі всіма працівниками закладу [1, с.7]. У спеціальних інтернатах у повному обсязі забезпечений охоронно-підтримувальний режим. Існує можливість щоденного якісного медичного контролю, проведення фізіотерапевтичних процедур та інших чинників цілеспрямованої медико-коригувальної підтримки. Так як в дітей з інтелектуальною недостатністю занижена критика до свого оточення і власних дій, то необхідний постійний контроль з боку дорослих і за дітьми, і за середовищем, в якому вони перебувають. А коли дитина перебуває в масовій школі, тільки під час уроків, то такий контроль забезпечити неможливо. Позитивним моментом у роботі спеціальних шкіл-інтернатів є сформоване бачення кінцевого результату, якого повинен досягти кожен учень. У цих закладах повністю сформована база профільного предмета - трудового навчання із його кадрами, спеціальностями, обладнанням, матеріальними ресурсами і можливостями [1, с.7]. А трудове виховання проводиться на кожному етапі перебування дитини у закладі. Важливе значення у спеціальних школах має і виховний процес, спортивна робота, арттерапія, ритміка, ЛФК, соціально-побутова орієнтація, розвивальні сенсорні кімнати, ігрові кімнати і майданчики. Десятиліттями сформована матеріальна база із профільного предмету - це трудове навчання, яка створювалася і розвивалася для задоволення потреб дитини, що має конкретне відхилення і потребує відповідної роботи з нею. У спеціальних школах-інтернатах невелика наповнюваність класів, що сприяє справі реабілітації та професійної соціалізації вихованців. Це дає можливість максимально індивідуалізувати навчально-виховний процес, особливо в професійно-трудої сфері, забезпечувати різноманітними формами роботи, що враховують схильності та

інтереси дітей, здійснювати правильний корекційно-соціальний вплив протягом усього дня, надавати учням можливість для самовираження і через це усвідомлювати свої можливості, виховувати впевненість та почуття особистої гордості. Для позитивного формування особистості має значення і однорідність інтелектуальних можливостей вихованців, їх соціальна однорідність, можливості закладу реагувати у випадку необхідності соціальної підтримки дітей [3, с.39]. У спеціальних закладах діти в повному обсязі забезпечені харчуванням. Адміністрація спеціальних шкіл-інтернатів протягом багатьох років налагоджувала контакти з різними організаціями та установами, громадськими та державними фондами, які надають допомогу в роботі закладу. Це і матеріальна підтримка, це і відпрацьовані контакти із влаштування випускників на роботу чи для подальшого навчання в системі профтехосвіти.

Перевагами інклюзивного навчання в загальноосвітніх закладах освіти є те, що школа розташована поряд з місцем проживання, що не обмежує спілкування з родиною та оточенням, діти з розумовими вадами можуть бути суб'єктами навчально-виховного процесу поряд з ровесниками з нормальним інтелектом, спостерігати за їх поведінкою, учитися поводити себе в колективі. Коли дитина має незначні розумові відхилення, то вона має можливість у навчанні підтягуватися за сильнішими учнями. Відбувається формування особистості дитини через відкриття їй світу в його цілісності та різноманітності; соціальний розвиток особистості, що має полегшити її входження у широкий світ; формування комплексу особистісних якостей і рис характеру, що стали б основою повсякденних дій, вчинків, поведінки; елементарних знань, уявлень, практичних навичок і вмінь, які б гарантували дитині адаптацію до життя, здатність орієнтуватися в новому, адекватно реагувати на явища, події та людей [2, с.9]. Збільшення соціальних контактів, що розширюють можливості для набуття учнями морального досвіду й наслідування. Це є істотною допомогою для усвідомлення змісту моральних понять, принципів і критеріїв адекватної поведінки, для формування морального світогляду. Освіта дітей з психофізичними вадами на інклюзивній основі є певною мірою дієвим засобом подолання дискримінаційного ставлення до них. Ця форма навчання досить затратна, так як необхідні додаткові посади дефектологів, логопедів, психологів, додаткові штатні одиниці помічників учителя.

Індивідуальна форма навчання обмежує створення сприятливих умов для всебічного розвитку дітей, молоді з обмеженими освітніми можливостями. На індивідуальну форму навчання направляють тих дітей, які заважають на уроках навчатися більшості учнів, поведінка яких шкодить здоров'ю ровесників. Ці діти своїми діями на уроках відволікають увагу, заважають працювати, нерідко порушують дисципліну в класі. Це учні, які потребують допомоги як вчителя, так і батьків якомога швидше адаптуватися до навчальної діяльності, навчити їх учитися, бути уважними, старанними, не порушувати дисципліну. Але це нелегкий і довготривалий процес [3, с.40]. Дитина з вадами інтелекту на індивідуальній формі навчання стає обмеженою у спілкуванні з ровесниками. Це приводить до невміння вести себе в колективі, пристосовуватися до життя,

отримати повноцінну освіту. Адже на уроці дитина легше включається в навчальний процес, працюють всі види пам'яті, мислення, розвиваються всі аспекти розумової діяльності, учиться аналізувати і робити висновки, розвивається зв'язне мовлення, збагачується словниковий запас і т. д.

Незважаючи на те, чи буде переважати інклюзивне навчання, чи спеціальне, вся навчально-виховна робота школи має бути спрямована на розвиток інтересів дітей, так як це значною мірою сприяє корекції аномального розвитку школяра. Інтерес відіграє важливу роль в житті дитини, в навчальній діяльності школяра, це найскладніша педагогічна проблема – проблема особистості, яка є сходиною до її формування. Передовсім інтерес сприяє розвитку та розширенню світогляду, досвіду учнів, збагаченню та поглибленню їх знань. А також сприяє успішному застосуванню знань на практиці. Так інтерес до знань спонукає займатися і самоосвітою. Під впливом інтересу змінюється характер діяльності людини. І коли, готуючи дитину до майбутнього життя, ми перетворюємо малоцікаву для дитини справу в цікаву, тоді не доведеться змушувати її займатися цією справою. Відтак діти легше переборюватимуть труднощі, а перемога принесе їм переживання радості від пізнання й оволодіння діяльністю, впевненість у своїх силах, збудить енергію, підвищить життєвий тонус, їхнє життя стане радісним. Заняття, які розширюють і поглиблюють знання, спонукають до діяльності, пошуку, пробуджують інтерес. Діти з особливими потребами також мають різноманітні інтереси і захоплення, це і інтерес до навчальних занять, техніки, спорту, музики, рукоділля, малювання, читання. Хоча в них ці інтереси малоінтенсивні, неглибокі і нестійкі, але, коли з'являється більше зацікавлень, то до деяких видів діяльності вони стають сильніші і глибші.

Список використаної літератури

1. Белкин Л. С. Нравственное воспитание учащихся вспомогательной школы / Белкин Л. С. – Москва: Просвещение, 1977.- С. 5-23.
2. Кравець В. Психолого-педагогічні основи підготовки школярів до сімейного життя / Кравець В. – Тернопіль: Колосок, 1977.- 180 с.
3. Шама О. Залучення батьків до навчально-виховного процесу / О.Шама //Початкова освіта.- 2004.- № 7. – С. 14-21.

Поляниця Л.Г.,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Кривоколінський
навчально-виховний комплекс
«Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів»
Тальнівського районну Черкаської
обласної ради

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній

співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Зміст, форми та методи навчання і виховання дітей з особливостями розвитку мають бути корекційно спрямованими. Це означає, що кожна тема, яку вивчають у школі, кожен метод і прийом, використаний учителем чи вихователем, мають не лише сприяти засвоєнню знань, умінь і навичок, формуванню поведінки, а й спрямовуватися на виправлення вад розвитку (залежно від дефекту).

Система корекційного впливу на учнів повинна бути розрахована на тривалий час і діяти на особистість загалом, в єдності таких її компонентів як пізнавальні, емоційно-вольові процеси, досвід (знання, вміння, навички), спрямованість, поведінка. Відповідно, вчителю необхідно узгоджувати педагогічні впливи з медичними і психологічними; дотримуватися послідовності й наступності в корекційно-виховній роботі, єдиного охоронно-педагогічного режиму в школі та сім'ї, систематично співпрацювати з батьками дитини, практичним психологом та педагогами, які також працюють з ним. Починаючи працювати з учнем, кожен із нас враховує індивідуальну структуру дефекту та збережені можливості, тобто вивчаємо досвід дитини, її спрямованість, поведінку. Тут на допомогу приходять дослідження практичного психолога: діагностика розвитку розумових процесів (мислення, пам'ять, мовлення); способи сприймання інформації; працездатність дитини та інші. Дуже важливим моментом у роботі з такими дітьми є забезпечення обережності педагогічного процесу, щоб уникнути перевантаження і без того вразливої нервової системи. Корекційна робота охоплює всі напрями навчальної діяльності з учнями, які мають вади, спрямована на розвиток різноманітних психічних процесів: сприйняття, пам'яті, мислення, мовлення, емоційно-вольової сфери тощо.

Спрямування навчальної роботи на свідоме засвоєння матеріалу, на введення логічної основи в навчальну діяльність неабияк сприяє корекції та вдосконаленню не лише вищих психічних функцій (на що, по суті, прямо звернена така робота), але й розвиває та коригує елементарні психічні процеси.

Комплексний підхід у корекційному вихованні школярів реалізовуватиметься лише тоді, коли педагоги уявлятимуть усю систему конкретних завдань, їхню ієрархію. Учитель, узявши за основу абстрактно і глобально сформульовані завдання, може зробити акцент на будь-яких конкретних моментах з огляду на власне бачення.

Ефект корекційно – розвивального навчання вищий, якщо його мету сформульовано точно й адекватно.

**Метою корекційної роботи є виправлення
недоліків
психофізичного
розвитку**

**визначення мети кожного
уроку не абстрактно, а з
урахуванням потенціалу
кожного учня**

формування навчальних умінь і навичок, позитивного

уміння контролювати свою активність, оцінювати результати діяльності

корекція поведінки та уваги, формування мимовільної уміння сприймати завдання вчителя в усіх видах діяльності

врахування під час навчання рівня знань, умінь і навичок кожного учня з усіх

формування прийомів розумової діяльності відбувається у певній системі (постійне ускладнення змісту навчання, поступове переведення практичних дій у сферу уявлень і понять)

що передоачає поширення й поглиблення пізнавальної к...
підвищення кількості та якості вимог до розумової діяльності (при цьому обов'язково враховувати диференційовані й індивідуальні можливості дітей); використання повноцінних зразків, на основі яких можливе здійснення розумових операцій; підтвердження та заохочення правильно оформлених результатів пізнавальної діяльності; зв'язок розумової діяльності учнів із суспільним життям і практикою; формування мовленнєвих навичок здійснюється в поєднанні їх із практичними і розумовими здібностями.

У 2016-2017 навчальному році індивідуальна форма навчання в нашому навчальному закладі організована для учня 9 класу Панщанного Антона та учня 6 класу Дяченка Васи. Для обох учнів складені індивідуальні навчальні плани, відповідно до яких проводяться навчальні заняття. Шкільний практичний психолог склала індивідуальні програми розвитку кожного учня, врахувавши результати власних досліджень та спостережень педагогів. Обов'язковою умовою успішної роботи з учнями є тісна співпраця з батьками. В позаурочний час ці діти знаходяться в класах, вони присутні на уроках, спілкуються з однокласниками та вчителями.

Усі вчителі докладають максимум зусиль для розвитку та корекції пізнавальних процесів, формування необхідних знань, умінь та навичок учнів. Так, працюючи з учнем 9 класу Панщанним Антоном, на уроках української мови та читання вчитель Вікторія Олександрівна використовує дидактичні ігри як спланований і цілеспрямований педагогічний прийом для розширення і закріплення одержаних дитиною знань. Дидактичні ігри допомагають розвинути увагу, зосередженість, волю дитини, створюють у неї бадьорий робочий настрій. Це такі ігри, як «Правда чи ні?», «Істота чи неістота?», «Пелюстки ромашки», «Скажи навпаки». Для активізації пізнавальної активності учня вчитель практикує написання малюнкових диктантів (з використанням малюнків, ілюстрацій). Систематично проводиться пальчикова

гімнастика, яка сприяє не тільки покращенню рухових можливостей, а й розвиває мовленнєві навички. Тут використовуються вправи-ігри на розвиток дрібної моторики «Рибка», «У небі пташечка летіла», «Птах дістався до криниці» та інші.

На уроках читання вчитель практикує вправи на встановлення послідовності ілюстрацій до оповідань, які вивчаються; екскурсії в музей, вивчення нового матеріалу на природі.

Учитель трудового навчання Ластовецька Галина Леонідівна працює над покращенням стану соціальної адаптації дитини, для цього з самого початку намагалась встановити довірливі відносини з Антоном. «Разом ми створюємо ситуацію психологічного комфорту під час кожної нашої зустрічі. Лише за такої умови можливим стає навчально-пізнавальний та виховний процес», - переконана Галина Леонідівна. Самі заняття даного спрямування, на думку вчителя, дають найбільше можливостей для реалізації, виконання, втілення дидактичних та корекційних завдань не лише в роботі з дітьми, що мають певні особливі потреби. Дані навчальні дисципліни мають безпосередній зв'язок з життям, дають вихід на предметне середовище, дозволяють практичну перевірку знань, умінь, навичок безпосередньо, доводячи важливість виконуваної роботи, сприяють підвищенню самооцінки тощо. А відтак, суттєво допомагають формуванню в дитини позитивної самооцінки, мотивації досягнень. За період роботи з учнем вчитель відзначає позитивний момент – налагодження позитивної атмосфери, створення середовища доброти і любові. Через довіру, з'ясування деяких конкретних непорозумінь вчитель і учень знаходили компроміс і здобули взаємоповагу. Ще однією перемогою є добровільна відмова учня від «агресивного малюнка», а отже, більш позитивного погляду на речі, що його оточують. Антон став активним учасником гуртка «Оберіг». Всі ми знаємо про переваги гурткової роботи в плані спілкування й виявлення багатьох проблем психологічного характеру, захоплень і вподобань, що в цілому надзвичайно допомагає не лише в навчально - виховному процесі, а й у вирішенні багатьох індивідуальних проблем та допомагає у вихованні правильних навичок поведінки у суспільстві.

Хлопчик має асоціативне мислення, свої кольорові композиції він ототожнює з певним станом, настроєм, відчуттям. І цілком логічно це обґрунтовує. Своїм першочерговим завданням Галина Леонідівна вважає створення умов для виявлення та розвитку творчого потенціалу кожного вихованця зокрема. Виховання дітей з особливими освітніми потребами - не виключення, але справа всього шкільного колективу.

Навчання математики здійснюється за «Програмою для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей». Відповідно до індивідуального навчального плану математики є дві години на тиждень. Основне завдання навчання дітей з особливими освітніми потребами – максимальне подолання недоліків пізнавальної діяльності і емоційно-вольової сфери школярів, підготовка їх до участі у корисній праці, соціальна адаптація в умовах сучасного суспільства. При визначенні завдань навчання математики необхідно виходити з цих конкретних завдань.

Досягти оволодіння учнями системою досяжних математичних знань, вмінь та навичок, необхідних у повсякденному житті і в майбутній професії, так міцно, щоб вони стали надбанням учнів на все життя – головне загальноосвітнє завдання навчання математики. За період навчання в школі учні повинні отримати наступні математичні знання та практичні навички

Уявлення про натуральне число, нуль, натуральний ряд чисел, про звичайні та десяткові дроби

уявлення про основні величини (довжина відрізка, вартість, маса предметів, площа фігур, об'єм, час), одиниці вимірювання величин

знання метричної системи мір, мір часу й уміння практично користуватись ними; навички практичних вимірів, вміння користуватись інструментами(лінійкою, мірною смужкою, вагами, годинником

вмі
прос
ді

уявлення про плоскі та об'ємні геометричні фігури, знання їхніх властивостей, побудова цих фігур за допомогою креслярських інструментів

три
дії з
ми і

осно
вирі

існій
ати і
чно-

діяльнісного, наочно-образного, а потім і абстрактного мислення дитини.

На уроках математики в результаті взаємодії зусиль учителя та учня (за направляючого й організуючого впливу вчителя) розвивається елементарне математичне мислення учнів, формуються і коригуються такі його форми, як порівняння, аналіз, синтез, розвиваються здібності до узагальнення й конкретизації, створюються умови для корекції пам'яті, уваги та інших психічних функцій. Для успішного навчання й виховання розумово відсталих дітей необхідно в перші ж роки шкільного навчання розбудити їх інтерес до навчальних занять, зацікавити, мобілізувати їхню увагу, активізувати пізнавальну діяльність. Розвитку пізнавального інтересу до математики сприяє використання дидактичних ігор, цікавих вправ, предметно-практичної діяльності дітей, усвідомлення практичної значимості математичних знань.

Доброзичливе ставлення вчителів до учнів, стимулювання й заохочення призами, грамотами, оцінками тощо

Розкриття перед дітьми значення математики у житті та діяльності людини.

Широке використання дидактичних ігор, конкурсів, інтерактивних вправ та інших цікавих видів

Основні форми і методи роботи на уроках математики

Постійна активізація пізнавальної діяльності

Максимальна опора на практичний досвід учнів, підтримання зв'язків між навчальним матеріалом і

Головним завданням вчителя є створення та закріплення ситуації успіху, формування позитивної самооцінки учня, і на основі цього – формування таких компетентностей, які допоможуть розпізнати в навколишньому середовищі математичні факти, розв'язувати практичні завдання, що виникають у повсякденному житті. Розвиток навичок усних та письмових обчислень, вимірювань, орієнтація в просторі і часі, розпізнання геометричних фігур допоможе дитині більш успішно вирішувати життєво-практичні завдання. Систематичне застосування принципів доступності та наочності, опора на практичний досвід учня сприяють міцному засвоєнню знань.

Таким чином, систематична і цілеспрямована корекційно-розвивальна робота забезпечує вирішення основних завдань: виправлення відхилень і порушень розвитку, вирішення труднощів розвитку; попередження відхилень і труднощів у розвитку; оптимізація, стимулювання, збагачення змісту розвитку.

У нашій школі панує демократичне середовище, створено доброзичливу, невимушену атмосферу, тут визнають та підтримують унікальність кожного, це суттєво підвищує ефективність навчання. Школа, клас стають рідними для учнів та їхніх родин. Постійна соціальна взаємодія в різноманітних умовах, за різних обставин, у різних ситуаціях зближує школярів, виробляє емпатії, прихильність один до одного, усвідомлення індивідуальності кожного, відчуття захищеності.

Якщо дитина оточена критикою, то вона вчиться звинувачувати,

Якщо дитина бачить ворожість – вона вчиться битися.

Якщо над дитиною насміхаються – вона вчиться бути боязкою.

Якщо дитину постійно соромлять – вона вчиться почувати себе винуватою.

Якщо дитина оточена терпимістю – вона вчиться бути терпимою.

Якщо дитину заохочують – вона вчиться цінувати інших.

Якщо дитина відчуває себе у безпеці – вона вчиться вірити.

Якщо дитину схвалюють – вона вчиться подобатися сама собі.

Якщо дитину приймають і поважають з нею доброзичливо – вона вчиться знаходити любов у цьому світі.

Список використаної літератури

1. Дубовський С. Формування інтересу до математики в учнів початкових класів допоміжної школи / С.Дубовський // Дефектологія. - 2000. - № 2. – С. 12-19.

2. Ігрові технології на уроках української мови / [упоряд.: Н. Коржова, Н. Корнієвська]. – Київ: Редакції газет гуманітарного циклу, 2012. – 120 с.

3. Літвінова В. Особливості навчання словесного мовлення школярів з порушеннями слуху / Літвінова В. //Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб. / [за ред. В.І.Бондаря, В.В. Засенка]. – Київ: Просвіта, 2005. – С.351-353.

4. Сак Т. Застосування зразка у процесі формування математичних понять у дітей із затримкою психічного розвитку / Т. Сак //Дефектологія. - 2000. - № 2. – С. 24-29.

5. Концепція державного стандарту освіти учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку / В.Тарасун //Дефектологія. - 2000. - №2 – С.18-22.

6. Хохліна О. Корекційно-розвивальна робота в системі загальної освіти / О. Хохліна //Дефектологія. - 2000. - № 2. – С.39-42.

Волошина О.І.,
викладач загальноосвітніх дисциплін
ДНЗ «Одеський центр професійно-
технічної освіти»

Анотація

У статті розкривається роль професійно-технічних навчальних закладів щодо реалізації права учнів з порушеннями слуху на рівний доступ до якісної освіти та професійної підготовки. Окреслено систему роботи професійно-технічних навчальних закладів, ефективність навчально-виховної роботи, яка досягається шляхом застосування відповідних форм і методів навчання. Висвітлюються особливості навчально-виховного процесу для учнів з порушеннями слуху, впровадження оптимальних методик їх інтеграції в суспільство, вирішення питання соціальної адаптації та працевлаштування.

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

В усьому світі відбуваються глибокі зміни у розумінні та забезпеченні якісної освіти. Все більшого поширення набувають новітні освітні технології, в тому числі інклюзивне навчання. Успішність освітніх реформ вимірюється якістю і доступністю освіти для усіх дітей та молоді. Сучасна освіта, особливо професійно-технічна, повинна відповідати потребам ринку та ринкової економіки.

Актуальність проблеми забезпечення доступності освітнього простору пов'язана з тим, що в нашому суспільстві багато дітей та молоді з особливими освітніми потребами, в тому числі з порушеннями слуху. І їх кількість, на жаль, тільки зростає. Виникає гостра потреба в таких освітніх технологіях, які б дозволили учням з порушеннями слуху стати не утриманцями, а повноцінними членами суспільства.

Жодна людина не може скористатися з наданих їй прав, якщо вона не має до них доступу, тобто позбавлена відповідних умов для їх реалізації. Особливо ця об'єктивна вимога має значення для учнів з інвалідністю та особливими потребами у навчанні, для яких навчальні заклади мають забезпечити повноцінну участь у навчально-виховному процесі [3, с.31].

Дискусії про інклюзивну освіту в нашій країні і доведення причин чому саме цей підхід треба брати на озброєння, вже впевнено перейшли до визначення технологій, які б дозволили успішно втілити її в життя.

ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» (Надалі - ДНЗ ОЦПТО, Центр) вже багато років надає професійну освіту дітям з порушеннями слуху, як в інклюзивних, так і в спеціальних групах. З 2016 року з метою забезпечення доступності освітнього простору для учнів з порушеннями слуху на базі навчального закладу проводиться експеримент всеукраїнського рівня за темою «Технологія забезпечення доступності освітнього простору професійно-технічного навчального закладу для учнів з порушеннями слуху». Педагогічним колективом навчального закладу вивчається проблема доступності освіти в умовах ПТНЗ для учнів з порушеннями слуху з використанням інформаційно-просвітницьких та інноваційних методик організації навчання. Це актуальна тема в роботі педагогів Центру, оскільки майже ніхто з них, крім перекладачів жестової мови, не має спеціальної підготовки роботи з учнями з порушеннями слуху.

Запорукою успішної реалізації інклюзивної освіти в навчальному закладі є командний підхід. Це співпраця педагогів, фахівців та учнів, взаємодопомога, обмін досвідом, прагнення максимального використання наявних ресурсів для досягнення головної мети – якісної професійної підготовки.

Порушення слуху не впливає на здатність до навчання, на пізнавальний потенціал та інтелектуальний розвиток. Головна проблема для такого учня – отримання інформації в тому ж обсязі, що і його одногрупники. Більшість підлітків володіють жестовою мовою, тому для адекватного навчання їх необхідно забезпечити перекладачами-дактилологами. Крім того учнів з порушеннями слуху учнів краще садити за першу парту, аби вони бачили обличчя викладача. Спілкуючись, кожне слово потрібно промовляти дуже чітко (однак не треба кричати) і не забувати дублювати сказане (письмово чи перефразовуючи інформацію), особливо якщо справа стосується термінів, правил, інструкцій тощо [3, с.75].

Оскільки учням з порушеннями слуху важче, ніж учням, які добречують, засвоювати новий матеріал, на уроках теоретичного та виробничого навчання в навчальному закладі належна увага приділяється використанню моделей, макетів, таблиць, ментальних карт, зображень та інше. Постійно ведеться робота над створенням електронних посібників, робочих зошитів та опорних конспектів з окремих предметів.

Головною умовою ефективного й успішного навчання, особливо коли йдеться про учнів з інвалідністю та учнів з особливими освітніми потребами, є комфортне та безпечне середовище. Найважливіше тут – створити загальну позитивну атмосферу. Учня з особливими потребами необхідно залучати до всіх видів діяльності (навчальної та позакласної). При цьому в його однолітків треба сформулювати ставлення до нього як до рівного і водночас, як до людини, котрій іноді потрібна допомога й підтримка [3, с.70]. На всіх позаурочних та позакласних заходах, що проводяться в навчальному закладі обов'язково присутній перекладач-дактилолог.

Одне з найважливіших питань навчання учнів з порушеннями слуху полягає у підвищенні рівня засвоєння навчального матеріалу - розуміння, запам'ятовування, застосовування отриманих знань на практиці. Величезну допомогу в цьому надають нові інформаційні технології. Це ресурс, який широко використовується в навчальному процесі, відкриває багато нових можливостей для учнів.

Використання ІКТ сприяє активізації процесу навчання, дозволяє забезпечити диференційований підхід. За допомогою комп'ютерних технологій створюється особлива для кожного учня особистісна форма спілкування, що дозволяє зосередити увагу на найбільш суттєвих аспектах навчального матеріалу. Завдяки впровадженню в навчальний процес новітніх технологій учні можуть користуватися інформацією, недоступною або малодоступною для них при традиційних способах вивчення.

В навчальному закладі впроваджено дистанційно-модульну інклюзивну освіту за допомогою сервісів GoogleApps – Classroom та навчальних блогів. Учні з порушеннями слуху у зручній для них формі та у зручний час мають можливість ознайомитись з новим, адаптованим навчальним матеріалом у формі мультимедійної презентації, відеороликів з субтитрами чи з перекладом на мову жестів.

Ефективність забезпечення освітнього простору для учнів з порушеннями слуху залежить від багатьох факторів. Але головною передумовою успішності навчання є досягнення позитивного ставлення педагогічного колективу до інклюзивного навчання, оскільки саме це сприяє втіленню практики. Саме від ставлення залежить повсякденна робота вчителя, методика викладання та вибір форм роботи з учнями. Тобто, якщо педагог хоче залучити до певної діяльності всіх учнів, то він обиратиме саме такі справи, які сприяють досягненню поставленої мети.

Успішна інклюзія містить низку переваг для усіх учасників навчально-виховного процесу. Науково доведено, що методи роботи педагогів, які працюють в інклюзивному середовищі, сприяють активізації навчальної діяльності всіх учнів незалежно від суттєвих індивідуальних особливих потреб [2, с.178]. Створюються умови для постійного професійного вдосконалення педагогів. Вони вчаться складати індивідуальні навчальні програми, апробують нові методи навчання і виховання, розробляють завдання різного ступеня складності та опановують мистецтво побудови гармонійних взаємин з учнями.

Навчальний заклад, який впроваджує інклюзивну форму навчання, надає дитині з особливими потребами, можливість здобути освіту відповідно до своїх індивідуальних здібностей при цьому вільно спілкуватися та займатися спільними справами зі своїми однолітками. Учні з порушеннями слуху повніше реалізують свій потенціал у навчанні, руйнуються комплекси, виникає вільне спілкування, набувається досвід подолання труднощів, посилюється інтерес до життя. Інклюзія покращує шанси учнів з порушеннями слуху на працевлаштування й отримання вищої заробітної плати.

Інклюзивне навчання - це безперервний пошук кращих способів урахування питань багатоманітності. Інклюзія покликана навчати співіснувати з відмінностями і навчатися у них [2, с.177]. У всіх учнів в інклюзивному середовищі виховується доброзичливість, уміння розуміти проблеми інших, толерантність.

Отже, забезпечення доступності освітнього простору для учнів з порушеннями слуху полягає в забезпеченні ефективності процесу навчання учнів, які мають різні можливості, різні рівні розвитку, різні інтереси та потреби. Технологія базується на загальній навчальній програмі, яка викладається з певною гнучкістю – на рівні, прийнятному для учня. Такий підхід передбачає максимально високі результати успішності усіх учнів, сприяє удосконаленню професійних умінь майбутніх кваліфікованих робітників.

Список використаної літератури

1. Корніцова С.В. Запровадження інклюзивної освіти в ЗНЗ // Економіка в школах України. – 2011 - №10(83) – жовтень – (Педагогічна академія пані Софії) - С. 20 (2) – 20 (16).
2. Пашенко О.В. Створення та розвиток інклюзивного навчального середовища у професійно-технічних навчальних закладах. Педагогічний альманах. – 2014. – Випуск 21. - С. 175-179.
3. Сергеева Л.М., Софій Н.З. Якісна професійно-технічна освіта – соціально вразливій молоді: Навчально-методичний посібник / За ред. Л. М. Сергеевої. – Київ: Арт Економі, 2012. – 168 с.

Мухарська О.О.,
асистент учителя Уманської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
№9 Уманської міської ради
Черкаської області

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ (З досвіду роботи)

Інтеграція дітей із особливими освітніми потребами швидкими темпами поширюється в Україні. Першопричиною такого явища стало законне право дитини на якісне задоволення освітніх потреб.

Батьки дитини, влаштувавши її у звичайну школу святкують перемогу, а тим часом школи не готові до прийняття особливої дитини. Обмежений обсяг інформації про позитивний досвід роботи шкіл-інтернатів знижує ступінь

довіри батьків до інтернатної установи, тому питання роботи над іміджем кожної школи є досить актуальним.

На сьогодні організаційно-методичні засади навчального процесу у загальноосвітніх школах орієнтовані на дітей із типовим розвитком, і не враховують особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей із особливими освітніми потребами. Невідповідність форм і методів педагогічного впливу на таких дітей може створювати передумови для формування в них негативного ставлення до навчання, девіантної поведінки.

Інклюзія – це спосіб мислення і дії, які дозволяють кожній людині відчувати себе прийнятою такою, якою вона є; які забезпечують повагу і гарантують безпеку.

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям із особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей.

Інклюзивна школа – заклад освіти, який забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує існуючі в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі.

Всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними. Школа має визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання.

Приєднавшись до основних міжнародних договорів у сфері прав людини (Декларації ООН про права людини, Конвенції ООН про права інвалідів, про права дитини), Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема, щодо забезпечення права на освіту дітей із особливими освітніми потребами.

Інтегрування дітей із особливими освітніми потребами в загальноосвітні навчальні заклади - це процес, який набуває усе більшого розповсюдження в освіті. Такий підхід до їхнього навчання зумовлений багатьма причинами різного характеру. Однією з них є й те, що надання освітніх послуг дітям із особливими освітніми потребами в закладах інтернатного типу певною мірою призводить до зниження у частини з них соціальної компетенції та дезадаптації в цілому. Освіта дитини з обмеженими можливостями має бути спрямована на облаштування її в соціокультурному просторі і повинна допомогти їй в самоіндефікації, самовизначенні, самореалізації з урахуванням її індивідуальності.

У роботі ми хочемо поділитися безпосереднім досвідом роботи щодо інтеграції дітей із особливими освітніми потребами в інклюзивне середовище.

У 1-А класі Уманської загальноосвітньої школи I-III ступенів №9 навчаються двоє учнів з вадами слуху: Діана Ц. та Артем З. Діти відкриті,

привітні та щирі, тому легко адаптувалися до нових умов навчання і швидко влилися в класний колектив.

У Діани Ц. знижений слух, проте на кінець першого семестру дівчинка показала гарні результати та великий інтерес до знань. Дитина вивчила більшість літер українського алфавіту, усвідомила різницю між звуками і буквами, між твердими і м'якими приголосними. Навчилася складати прості речення відповідно до тексту, ставити запитання та за допомогою вчителя будувати невеличкі розповіді. Навчилася будувати звукову модель слова та графічну модель речення.

У класі Діані було не складно знайти друзів, дитина жодного разу не виступала ініціатором конфліктів. Учениця любить приймати участь у житті класу, із задоволенням відвідує уроки хореографії.

Враховуючи складність психофізичного розвитку (глухота та затримка психічного розвитку) Артема З., можна говорити про значні досягнення учня на кінець I семестру. Він навчився складати звукову модель слова, вивчив більшість літер українського алфавіту, навчився списувати з друкованого тексту, виконувати завдання за поданим зразком, але з допомогою вчителя. Усвідомив основні математичні поняття, навчився рахувати в межах 10, порівнювати числа, записувати задачі за допомогою вчителя.

Комунікативні здібності уповільнені, учень значно відстає від своїх ровесників у розвитку мовленнєвих навичок. Порушення мовленнєвого розвитку в Артема З. характеризується замінами звуків, що породжує складності в розумінні та використанні мовлення під час комунікації. Зазвичай він висловлює власну думку «автономною» мовою, використовуючи неправильні граматичні форми. Словниковий запас – збіднілий, часто Артем З. не розуміє змісту прочитаних слів. Учень має краще розвинуті здібності до розуміння, порівняно з можливостями висловлюватися.

Протягом I семестру Артем З. приймав активну участь в житті класу і був задіяний в більшості видів діяльності, що дало змогу йому швидко адаптуватися до нових умов навчання та влитися в дитячий колектив.

Досягти таких позитивних результатів вдалося лише шляхом постійної тісної співпраці батьків, учителів та інших фахівців.

Інклюзивна освіта включає в себе особистісно зорієнтовані методи навчання, в основі яких – індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням усіх її індивідуальних особливостей – здібностей, особливостей розвитку, типів темпераменту, статі, сімейної культури тощо. Саме тому як асистент учителя свою роботу ми спрямовую на:

- всебічне вивчення дитини, її особливостей, закономірностей розвитку, психічних якостей;
- спостереження за дитиною та регулювання її навантаження;
- адаптування навчальних планів та методики до специфічних потреб дитини;
- створення оптимальних умов для спілкування та адаптації до соціального середовища.

Це дозволило виділити основні етапи організації роботи асистента учителя:

1. *Організаційний етап* – на основі типових навчальних планів, враховуючи індивідуальні особливості учнів та психофізичні вади, створюються Індивідуальний навчальний план та Індивідуальна програма розвитку (для учнів із ЗПР).

Основні завдання організаційного етапу:

- установа контакту з батьками учня, класним керівником та учнями класу;
- ознайомлення із діагнозом та результатами психологічного обстеження;
- обговорення з педагогами та іншими спеціалістами проблем інклюзивної освіти, обмін досвідом;
- створення індивідуальної програми супроводу дитини з особливими освітніми потребами (ІНП, ІПР) ;
- затвердження цієї програми батьками та всіма фахівцями, які працюють із дитиною.

2. *Дидактичний етап* – комплексне вивчення разом з учителем та психологом особливостей розвитку інтелекту, навчальнозначимих функцій, психічної, фізичної та психомоторної сфери; рівня знань, на підставі чого адаптується план навчально-виховної діяльності для кожного учня з особливими освітніми потребами, вносяться корективи до ІНП та ІПР.

3. *Корекційно-розвивальний етап* – забезпечення реалізації програм: розвиток пізнавальної діяльності, формування загальних та спеціальних умінь і навичок; збагачення мовленнєвої сфери та усунення вад мови; корекції емоційно-вольової сфери (поведінкових проявів) та формування особистості, відповідно до розробленого Індивідуального навчального плану та Індивідуальної програми розвитку.

Для досягнення успіху дітей з особливими потребами в навчальній діяльності необхідно враховувати:

- час, протягом якого дитина спроможна концентрувати увагу (5-7хв., 15хв.);
- зручність (облаштування робочого місця, тощо);
- створення сприятливої атмосфери (психокорекція емоційного налаштування на співпрацю і взаєморозуміння);
- вибір матеріалів (відповідність психофізичним вадам та віковим особливостям);
- достатність наочностей (картки із завданнями, числами, словами, картинками тощо), які дозволяють сприймати матеріал візуально і на слух;
- включення ігрових моментів в навчальну діяльність: ігри для розвитку дрібної моторики, для формування просторової орієнтації та просторових уявлень, ігри на розвиток психічних процесів, творчості та мовлення (усі ігри, вправи проводять на наочному матеріалі).

Певні особливості є й у доборі *форм і методів навчальної роботи*:

- широко практикуємо повторення вивченого матеріалу та випереджувальне навчання;
- особливу увагу приділяємо ігровим моментам, збільшуючи кількість фізкультхвилинок;

- навчання здебільшого будуємо на практичній основі, складні системи знань подаються в розчленованому вигляді, тому відповідно і діяльність учня також набуває розчленованого характеру (особливо на початкових етапах навчання).

Враховуючи малу продуктивність пізнавальної діяльності Артема З., на кожний урок на основі типового навчального плану визначаємо значно менший об'єм матеріалу, порівняно з масовою школою та намагаємося адаптувати його, щоб він був доступний для учня. На уроках письма написання речень під диктовку замінюємо на списування з друкованого тексту, або змінюємо даний вид роботи на менш складний – написання окремих простих для сприймання слів. Обсяг матеріалу з математики дещо скорочуємо та готуємо додаткові наочності, котрі дозволяють проілюструвати умови задач. На уроках «Основи здоров'я» та «Природознавство» використовуємо наочний матеріал, що відповідає умовам створеної ситуації, насиченої елементами гри.

Щоб ліквідувати прогалини у знаннях, Артему З. пропонуються індивідуальні додаткові заняття для роботи з асистентом учителя та батьками.

Дитина зі зниженим слухом потребує спеціальних навчальних послуг для того, щоб отримати адекватне навчання. Тому для Артема З. і Діани Ц. спеціально виділені місця на першій парті аби мати можливість читати по губах та краще вловлювати розмову учителя. У роботі з дітьми також використовується дактиль (позначення букв певною комбінацією пальців рук) та елементи мови жестів. Проте основне завдання учителя та асистента – навчити дитину максимально використовувати її залишковий слух навіть тоді, коли перевага віддається жестовій мові.

У процесі роботи використовуємо низку специфічних *прийомів*:

- розробка еквівалентних вправ (видозміна завдань і матеріалів; еквівалентні вправи мають однаковий рівень складності й однакове спрямування);
- продовження (перефразування, розвиток і продовження дитячих висловів);
- поступове зменшення кількості підказок (першими вилучають фізичні, потім – жести і натяки, а останніми – словесні підказки);
- підкріплення (дія чи послідовність дій, які мають на меті закріпити бажану поведінку дитини; підкріплення можуть бути конкретними чи соціальними: схвалення, можливість ще раз взяти участь в улюбленій грі);
- зворотна послідовність (виконання завдання, починаючи з останнього етапу);
- успішні апроксимації (процес поступового підвищення вимог до дитини для досягнення бажаної поведінки);
- аналіз завдань (аналіз і поділ складних завдань на кілька складників, які діти можуть послідовно успішно виконувати).

Ще від початку навчального року, допомагаючи дітям з особливими освітніми потребами адаптуватися до колективу, ми постійно створюємо ситуацію успіху, підкреслюємо і заохочуємо будь-які досягнення Діани та Артема. Постійно намагаємося підтримувати і допомагати, якщо виникають

труднощі; розвиваємо здатність витримувати і долати невдачі, не впадати у відчай; формуємо позитивне ставлення однокласників, організовуючи спільну діяльність. Для формування працездатності (уміння і бажання працювати) надаємо дітям різноманітні доручення, які сприяють активізації їхньої активності.

Список використаної літератури

1. Інклюзивна освіта: від рівних прав до рівних можливостей [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/inkliuzivna-osvita-vid-rivnikh-prav-do-rivnikh-moz.html>

Тімуш Т.А.,
асистент вчителя,
Опантан О.М.,
асистент вчителя,
Кучеренко І.А.,
асистент вчителя, Уманської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
№9 Уманської міської ради
Черкаської області

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

З ДОСВІДУ РОБОТИ АСИСТЕНТІВ УЧИТЕЛІВ УМАНЩИНИ ЩОДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У 4-А класі Уманської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 9 Уманської міської ради навчається учениця з вадами слуху Анастасія.

Завдяки вчителю, Ніколіч Ірині Миколаївні, яка створила сприятливі умови для навчання учениці в класі та спілкуванні з ровесниками, Настя легко адаптувалася та влилася в учнівський колектив і змогла проявити свої здібності. На сьогоднішній день Настя має дружні стосунки зі своїми однокласниками і легко контактує з учнями інших класів. Вона привітна, товариська, щира дівчинка. Настя дуже допитлива, їй цікаво дізнаватись щось нове. Порівнюючи дівчинку з іншими учнями, я помітила, що Настя має велику працездатність, яку вдалося досягти завдяки тісній співпраці «дитина-вчитель-асистент-батьки». Це допомогло їй досягти вагомих успіхів у навчанні та позакласній роботі.

Працюючи асистентом вчителя, у своїй роботі я застосовую різні методи та прийоми для покращення засвоєння дитиною навчального матеріалу.

Наприклад:

- На уроках математики застосовую опорні картки.

Задача.

З двох портів назустріч один одному одночасно вийшли катер і човен. Швидкість човна – 30 км / год., а катера – 55 км/год. Через 3 години катер і човен зустрілися. Яка відстань між портами?

а) До задачі складаємо схему (використовуємо умову у вигляді малюнка, схеми)

t – 3 год

30 км/год

t – 3 год

60 км/год

?

б) Опорні картки:

- $t = \frac{S}{V}$;

- $V = \frac{S}{t}$;

- $S = Vt$;

в) Робота над задачею:

1. Що відомо?

($V_1 = 30$ км/год., $V_2 = 60$ км/ год., $t = 3$ год.)

- Що знайти? (S -?)

- Як знайти?

9 вибираємо потрібну картку – (3) – $S = Vt$

- Можемо знайти? (ні)

- Чому?

(Тому, що відомо дві V (швидкості))

- То що шукаємо спочатку?

(Спільну швидкість) – робота над словом СПІЛЬНА – пояснення 9 сума швидкостей катера і човна).

- Шукаємо спільну швидкість, як?

($V_1 + V_2$)

- Застосовуючи картку (3), шукаємо S (відстань)

На уроках української мови.

Тема. Числівник

Картка 1

16 Розглядаємо число, промовляємо його.

Картка 2

Шістнадцять

Звертаю увагу дитини на буквосполучення.

Картка 3

Ші....адцять

Закриваю дві попередні картки і прошу дитину вписати букви, яких не вистачає.

На уроках читання.

Для вивчення вірша одним із прийомів є застосування символів (слова замінюються малюнками, символами.)

Л. Українка «Конвалія»

Росла в гаю конвалія

Під дубом високим

Захищалась від негоди

Під віттям широким

Пояснення незрозумілих слів (підбираю синоніми, показую наочно, в Googl і тд.). Багаторазове повторення.

На уроках природознавства використовуємо ІКТ (презентації, фільми). Знаходжу додаткові матеріали для того, щоб дитина могла наочно сприйняти матеріал.

Щоб не відволікати увагу учнів класу, під час уроку ми застосовуємо такий прийом. Все, що незрозуміле на уроці Настя записує або замальовує на папері, а потім все це розбираємо з детальним поясненням.

Завдяки професійному підходу до обдарувань Анастасії, вчителем хореографії було поставлено танці, в яких дівчинка засвоїла курс ритміки початкової школи і показала відмінний результат у колективних виступах на сцені.

На сьогоднішній день мій досвід роботи з Анастасією на інклюзивному навчанні охоплює лише 7 місяців. Проте завдяки тому, що я працювала з цією дитиною з першого класу на різних предметах (фізкультура, хореографія), це дало мені змогу краще підібрати необхідні методики, знайти до неї підхід для допомоги у навчанні загальноосвітніх предметів, що дозволило розкрити цю дитину різносторонньо.

У 3 – А класі Уманської загальноосвітньої школи №9 Уманської міської ради, навчається учениця Крістіна з вадами слуху.

Для дітей з порушеннями слуху вкрай необхідна допомога дорослих у пізнанні навколишнього світу. Без такої допомоги мислення дитини розвивається надто повільно і не рівномірно, а здобуті знання мають фрагментарний, неточний, ситуативний характер.

У роботі з Крістіною стимулюю активну роботу тим, що просто рекомендую їй подумати. Потрібно учениці сприйняти проблемну ситуацію, тобто, щоб у неї виникло запитання, і потреба знайти на нього відповідь.

Для кращого сприймання невідомих явищ і предметів, учениці задаю запитання, емоційно проявляю свою зацікавленість і таким чином формується пізнавальний інтерес Крістіни, та прагнення запитувати про побачене.

Для кращого розуміння асистента з ученицею, потрібно постійно розмовляти, спілкуватися жестами, коментувати всі свої дії.

Як можна перевірити знання в учениці?

Для перевірки знань, можна використовувати (мову жестів, дактиль, у письмовій формі та усно). Наприклад, учениця самостійно проявляє інтерес розповісти про будь який предмет, або ж явище.

За допомогою малювання предметів або явищ, рівень володіння мовленням не впливає на перевірку знань, учениця може малювати як предмети так і явища, що відбуваються.

Будь який результат, навіть найменший, дає учениці відчуття успіху, задоволення та стимулює до подальшої роботи. Але й легко втрачається інтерес при найменших сумнівах про свій успіх. Знижується активність роботи на уроках, замкненість у спілкуванні, не бажання спілкування з учнями. Тому, краще не підкреслювати негативні моменти, а зосереджувати увагу, що вийшло краще.

Спільна робота дуже важлива не лише для учениці, а й для батьків. Тому, що клопітка, щоденна робота, допоможе реалізувати її інтелектуальний потенціал, розвинути вроджені здібності. Те, що учениця зробить сьогодні разом з дорослими, завтра вже може використати самостійно.

Дитинство – найважливіший період у житті людини. Щастя, благополуччя, спокій батьків у майбутньому залежить від того, якою виросте їхня дитина.

Досвід роботи асистента вчителя із слабочуючою дитиною. Хвороба в Данііла не вроджена, а наслідок лікування антибіотиками.

Навчання таких дітей в умовах загальноосвітнього класу направлено перш за все на формування у дітей віри в свої власні сили, у власні можливості, оскільки життєстверджуючий тонус повсякденного життя школяра спирається перш за все на успіхи в його основній праці – навчанні.

Користуючись досвідом своїх колег намагаюся втілювати все те що вони робили в свою практику.

Вся виховна і освітня робота при інклюзивному навчанні проводиться у повсякденному житті та на спеціально організованих заняттях. Для таких дітей складається індивідуальний план роботи, необхідне доступне викладання, що потребує використання різних методів, які відповідають індивідуальним вимогам, здібностям і особливостям розвитку дитини. Але в тісній співпраці з батьками, вчителем-асистентом, психологом ми намагаємося здійснити індивідуальний підхід, так щоб дитину зацікавити та створити підґрунтя для успішного навчально-корекційного результату. Доводиться враховувати іноді не

лише психологічний стан дитини, а й її здоров'я, нерідко – настрої... Також потрібна постійно наочність, бо багато слів є незрозумілими, або якщо і вивчали це слово то швидко забувається, що потрібно час від часу повторювати. Дуже полюбаємо використання ІКТ, де можна показати та побачити багато цікавого матеріалу.

Система оцінювання навчальних досягнень таких дітей – стимулююча. Тобто потрібно чимось заохочувати, щоб дитині було цікаво працювати на уроках.

Що можна сказати про рівень навчальних досягнень на кінець I семестру 3 класу?

Данііл справляється майже з усіма завданнями за навчальною програмою. Наприклад з української мови та читання: дотримується всіх вимог до письма, вміє гарно, каліграфічно списувати тексти, але враховуючи його проблеми зі здоров'ям - не може писати диктанти, складати твори. Вміє переказати коротко прочитаний текст, техніка читання на кінець I семестру - 100 сл./хв., вивчає вірші напам'ять. З математики знає таблицю множення, вміє обчислювати вирази, як зі звичайними числами так і з іменованими, любить працювати з геометричним матеріалом, є складності з записом умови до задачі.

Любить уроки з англійської мови, природознавства, трудового навчання, малювання та багато інших, а найбільше спілкуватися з однокласниками та однолітками.

Ця дитина є також активним учасником позакласної роботи, яка спрямована на всебічний розвиток особистості, формування позитивного соціально-психологічного статусу. Скажімо, ми не перший рік даємо можливість виступити на новорічному святі на інших виховних заходах і не помиляємося. А дитина отримує також потужний емоційний заряд.

Проводимо також на основі індивідуально розроблених практичним психологом корекційно-розвивальні заняття з урахуванням особливостей розвитку дитини. Надзвичайно важливою умовою правильної організації занять є ігрова форма. Її відводиться більша частина часу. Закріпленню правильної вимови сприяють скоромовки, чистомовки, вірші, потішки, загадки, прислів'я, приказки, насичені звуками, які вимагають корекції. Аналогічний підхід характерний і при проведенні занять з розвитку мовлення. Особлива увага приділяється розвитку мовної моторики, слухового сприймання, фонематичного слуху, загальної та дрібної моторики, розвитку просторового уявлення, логічного мислення, пам'яті, уваги.

Хоч маючи таке захворювання дитина має змогу спілкуватися з однолітками, підтримувати дружні стосунки зі своїми ровесниками, брати участь у громадському житті класу, школи.

Я думаю, що віра в дитину, наполегливість, витримка, старанність, готовність до систематичної роботи стануть запорукою позитивних змін.

І на завершення думка Нормана Кунка: «Коли інклюзивне навчання буде повністю опановане, ми зможемо відмовитись від ідеї, що всі діти для того, щоб приносити користь суспільству, повинні бути схожими один на одного. Замість цього ми будемо шукати і підтримувати таланти, властиві всім людям. Ми

починаємо розглядати нетипові способи, щоб виховувати корисних членів суспільства, і в процесі цієї роботи ми зможемо дати всім дітям відчуття того, що вони потрібні».

Сахно Т. М.,
заступник директора з навчальної
роботи Золотоніської спеціальної
загальноосвітньої школи-інтернату
Черкаської обласної ради

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ВИКЛИКИ ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Зміни, які відбуваються у суспільстві, пошуки шляхів лібералізації і демократизації та інші віяння сучасності, впливають на зміни, розвиток та перетворення у системі освіти України. Не залишається осторонь і система спеціальної освіти для дітей з вадами фізичного та (або) розумового розвитку, або як зараз прийнято більш толерантно говорити, система освіти для дітей з особливими потребами. Основною формою навчання, виховання, реабілітації і соціалізації дітей з вадами розвитку, на початку ХХ століття, була система спеціальних шкіл-інтернатів різних нозологій. У той час також були спроби організації альтернативних шляхів навчання дітей з вадами інтелекту, а саме класи «вирівнювання» у загальноосвітніх школах. Але разом з тим, такі експерименти мали обмежений характер та масового поширення не набули. Пошуків та спроб впровадження альтернативних шляхів корекції недоліків розвитку, навчання, виховання та реабілітації дітей з обмеженими можливостями, за часи незалежності України, стало набагато більше. Тому в цій статті я спробую проаналізувати причини реформ у цьому напрямку та визначити позитивні та негативні сторони у розвитку системи освіти дітей з вадами інтелекту. Зараз основною державною формою у навчально-виховному процесі для дітей з вадами інтелекту є спеціальні школи-інтернати. Але в масових школах та дошкільних закладах все більшого розвитку набувають спеціальні класи та інклюзивні форми навчання. Як би не називали спеціальні класи - чи то логопедичними, чи для дітей із затримкою психічного розвитку, всеодно у таких класах навчаються діти з розумовою відсталістю. Створюються навчально-реабілітаційні центри, приватні заклади, де діти з вадами інтелекту можуть не тільки навчатися, а й спілкуватися, тобто використовувати їх як клуби для спілкування. Об'єктивними причинами таких змін у системі освіти

для дітей з вадами інтелекту є розширення прав людини, спроби використати європейський досвід, недоліки в роботі інтернатних закладів, зменшення бюджетного навантаження тощо. На мій погляд, причиною такого швидкого перетворення є несприйняття суспільством закладів із назвою «інтернат». Цьому сприяють засоби масової інформації, багаторічне функціонування інтернатних закладів, учні які майже були відірвані від соціуму, а саме інтернати для дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування та певні недоліки в роботі інтернатних закладів. Також можна врахувати і настрої батьків дітей з особливими потребами, які шукають різні шляхи, щоб довести суспільству і собі, що їхня дитина не гірша за інших. В даний час розширенню мережі спеціальних класів та інклюзивній формі навчання дано «зелене світло». Немає жодного документа, у якому цей напрямок не акцентувався б як основний у подальшій реформі спеціальної освіти [1, с. 4-5].

По-перше, посилання робиться на досвід таких країн, як Нідерланди, Канада, США, Німеччина. По-друге, таку форму навчання можна організувати ближче до місця проживання дитини з особливими освітніми потребами. По-третє, акцентується увага на необмеженому впливі на дитину соціального середовища, тобто вплив як на рівні навчального закладу, так і на рівні побутовому, де дитина може безмежно спілкуватися з іншими дітьми. По-четверте, це економія коштів тому, що інтернатні заклади затратні, а інтеграція дітей з особливими потребами в загальноосвітні заклади дає значно скоротити бюджетні витрати. Ніби все бездоганно. Але, разом з тим, для нас, як для практиків, усі ці доводи не є настільки очевидними, якщо це стосується навчання дітей. Не процес навчання правильно формує особистість, а лише систематичний і комплексний вплив багатьох чинників. Тільки професійно підготовлені фахівці можуть мати корекційний вплив на дитину. Педагоги, які працюють з такою дітьми не тільки повинні досконало володіти методиками викладання предметів, а й обов'язково мати ґрунтовні знання з психіатрії, спеціальної психології, невропатології, логопедії, анатомії, щоб розуміти наслідки і причини відхилень у дитини. Як доказує практика, жодна курсова перепідготовка не може підготувати кваліфікованого фахівця через обмежений термін навчання. Тільки повна вища освіта та повноцінна практика можуть забезпечити такого спеціаліста. Велику загрозу має і обмежений вплив корекційно-реабілітаційного середовища. Корекційний вплив на дитину має відбуватися не тільки якісно, а й кількісно, тобто максимальний час. Навіть регулярні заняття із логопедом та дефектологом будуть мати епізодичний характер, тим більше, якщо такі заняття проходять у першій половині дня, то їх ефективність стає навпаки нижчою. Якщо навіть залучити батьків до занять, то цю проблему все одно вирішити не можливо, через їхню не підготовленість, або низьку активність. Навіть навчальні заклади практично не готові для проведення такої діяльності. Із розмов з колегами стає зрозуміло, що у них немає чіткого бачення кінцевої мети такої форми навчання. Таке навчання закінчується у початковій школі. Не всі загальноосвітні школи можуть похвалитися тим, що в змозі забезпечити у повному обсязі охоронно-підтримувальний режим для дітей з особливими потребами. Не кажучи про

проведення фізіотерапевтичних процедур, щоденного якісного медичного контролю та цілеспрямованої медико-корекційної підтримки. На мою думку, а практика це підтверджує, що загальна психологія загальноосвітніх закладів освіти зовсім не сприяє навчанню у них дітей з вадами розвитку. Аналізуючи роботу загальноосвітніх шкіл, завжди підкреслюють успіхи учнів у ЗНО, ДПА, призерів олімпіад, медалістів, які продовжують навчання у вищих навчальних закладах. Тому, якось не вписується в цю концепцію дитина з вадами розвитку. Із своєї практики можу сказати, що діти, які приходять на навчання до школи, після навчання у масових закладах освіти (зокрема й індивідуальна форма навчання) страждають на комплекси неповноцінності, із відразою до навчання, схильністю до замкненості й реакції протесту, а саме жахливе те, що діти не вміють ні писати, ні читати тому що, з ними працюють не фахівці. Загальноновизнано, що діти, з вадами інтелекту мають занижену критику до власних дій та свого оточення. Саме через це є необхідність постійного контролю з боку дорослих, як за дітьми так і за середовищем, у якому вони знаходяться. Тим більше, в наш час підвищеної агресії, шкідливих звичок, потоку телепродукції такий контроль дуже актуальний. Виникає питання, а чи можливо його забезпечити в умовах масової школи, якщо дитина перебуває там тільки на навчанні? Та й лояльне середовище у школі сформоване не завжди до таких дітей. Тому безконтрольне перебування у соціумі, позитив безмежного контакту має дуже значні загрози. [1, с. 6].

Слід врахувати, що інклюзивна освіта також досить затратна. Це додаткові штатні одиниці помічників учителя, додаткові посади дефектологів, логопедів та психологів. Необхідно забезпечити методико-виховні, корекційно-відновлювальні та матеріально-гігієнічні потреби особливих дітей. І нарешті, слід врахувати підхід батьків до виховання своїх дітей.

У даний час потужною ланкою у системі освіти залишається мережа спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з вадами фізичного та (або) розумового розвитку. І це закономірно через низку об'єктивних переваг. У спеціальних школах-інтернатах з дітьми працюють корекційні педагоги, дефектологи, логопеди. Така кадрова якість формувалась десятиліттями. При таких кадрах дитині надається спеціальна корекційна допомога не за розкладом, а на кожному етапі перебування її в закладі. Також у роботі спеціальних шкіл-інтернатів є позитивний момент – це сформоване бачення кінцевого результату, якого повинен досягти учень. Важливе значення має виховний процес (трудове виховання, ритміка, ЛФК, соціально-побутове орієнтування, спортивна робота, арттерапія тощо). Не менш важливе значення має навчально-матеріальна база, яка створювалась для відповідної роботи з дитиною, яка має конкретне відхилення. Створена база корекційного режиму із спальними місцями (зокрема денного сну), із розвивальними, ігровими кімнатами та майданчиками, матеріальним забезпеченням корекційної роботи, як лікувальна фізкультура, СПО, ритміка тощо. На високому рівні ведеться медико-оздоровлювальна робота з учнями. Два рази на рік дітей оглядають лікарі майже усіх спеціальностей. Це дає можливість контролювати розвиток дитини та в разі необхідності проводити необхідні корективи. Сприяють реабілітації вихованців

такі чинники, як невелика наповнюваність класів, що дає можливість індивідуально працювати з кожною учнем та максимально індивідуалізувати навчально-виховний процес, забезпечувати різноманітні форми роботи, враховувати схильності та інтереси дітей, надавати їм можливість для самовираження. Потрібно звернути увагу на питання харчування дітей цих спеціальних закладів. База цього напрямку діяльності спеціальних закладів освіти формувалась десятиліттями. А також влаштування випускників як на роботу так і для подальшого навчання у системі профтехосвіти. Якщо запитати, нас практиків, чому спеціальні школи-інтернати залишаються найбільш ефективною формою у навчанні, вихованні, реабілітації, соціальній та медичній підтримці дітей з особливими потребами, ми впевнено можемо сказати, що їх діяльність має перевірений багатьма роками системний характер.

Але, разом з тим необхідно проаналізувати і негативні факти, на які постійно наголошують противники таких шкіл-інтернатів. Найважливіший – це розміщення закладів не лише в межах району, а досить віддалено від місця проживання. Слід відмітити, що цим аргументом інколи спекулюють. Наприклад, якщо провести паралель із спеціалізованою освітою за різними напрямками (поглиблене вивчення художніх, музичних циклів та вивчення предметів), або з навчанням у елітних закладах, що знаходяться не дуже близько від місця проживання, то це сприймається нормально. Отже, коли мова йде про таланти дитини, які можна розвивати у віддалених закладах, то громадськість підходить до цього з розумінням, а коли йдеться про максимальний розвиток особливої дитини, то це у суспільства викликає жах. Наступне – обмежене спілкування з родиною та оточенням. Родина, яка зацікавлена у власному впливі та спілкуванні з дитиною, то це забезпечити дуже просто, було б тільки бажання батьків. Адже буває все навпаки, батьки бачать свою дитину, коли забирають на канікули. Ми дуже добре знаємо з якою категорією батьків ми працюємо (на телефонні дзвінки не відповідають, не вчасно привозять на навчання, бувають випадки, коли педагоги самі відвозять дітей додому на канікули та в якому стані батьки приїздять за дітьми). Кожного дня проводиться робота з батьками в цьому напрямку. Ми прикладаємо всі зусилля для того, щоб порозумітися з ними, знайти підхід, адже це наші діти.

Є випадки, коли батьки хочуть приховати, що їхня дитина навчається у школі-інтернаті. На мій погляд, це також є дуже серйозно. Алергія суспільства на слово «інтернат» загальновідома і батьки, які хочуть уникнути почуття меншовартості для себе та своєї дитини зрозуміле. У мене складається враження, що ми, педагоги, постійно виправдовуємося у тому, постійно пояснюючи, що інтернати при спеціальних школах не є обов'язковими, а відкриті лише для того, щоб створити зручності (забезпечити можливість навчального навантаження, перенісши частину його на другу половину дня, денного сну, можливість займатись у секціях та гуртках, проведення медичних процедур тощо). Головна мета нашої роботи - соціалізувати, і з цим немає жодних проблем, а у звичайній школі вони можуть виникнути. Бо там завдання - насамперед дати певний рівень знань. якщо дитину з певними розладами посадити в загальний клас, через декілька днів їй стане нецікаво і вона або

почне порушувати дисципліну, або замкнеться в собі. В будь-якому випадку розвиватись не буде. Для нас найважливіше завдання - навчити жити дитину в соціумі. Для того, щоб дитина розвивалася, соціалізувалася їй треба навчати. Специфіка розумово відсталих дітей в тому, що їх можна навчити, але вони не можуть взяти знання самостійно. Для навичок потрібна багаторазовість повторень, яку важко буде забезпечити у звичайній школі. Хочу відмітити, що система інтернату наближена до формату великої родини.

Отже, в спеціальній школі-інтернаті дитина здобуває не тільки знання, а й набуває навичок самообслуговування, трудових навичок, проходить соціальну адаптацію, отримує можливість спілкуватися з однолітками, готується до зустрічі з дорослим навколишнім світом та навчається вірити у власні сили. Завдяки правильній організації роботи фахівців та створення реабілітаційного середовища у закладі відбувається корекція вад розвитку, що допомагає дитині у подальшому житті. Сучасна школа-інтернат – це не закритий заклад. Це потужний корекційно-розвивальний комплекс, який дозволяє досягти високих результатів у реабілітації дітей з вадами фізичного та (або) розумового розвитку [2, с. 29].

Не зважаючи на те, чи будуть існувати спеціальні школи-інтернати, чи зарекомендує себе інклюзивна освіта, в першу чергу ми маємо думати про інтереси та потреби наших дітей і зробити все для того, щоб вони знайшли своє місце у житті. Ми повинні разом створити всі необхідні умови для інтеграції особливої дитини в суспільстві.

Список використаної літератури

1. Чайко В. Виклики та попередження негативних тенденцій / В.Чайко // Дефектолог. – 2015. - № 9. – С. 4-6.
2. Бурніс А. Організація корекційно-педагогічної та реабілітаційної допомоги дітям з порушеннями функцій опорно-рухового апарату в умовах спеціальної школи-інтернату / А. Бурніс // Дитина з особливими потребами. – 2015. - № 8. – С. 29.

Калмикова А.М.,
Куценко А.С.,
Шпира Н. В.,
заступники директора з навчально-виховної
роботи Черкаської загальноосвітньої
санаторної школи-інтернату І-ІІ ступенів
Черкаської обласної ради

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ НА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ДІТЕЙ. (З ДОСВІДУ РОБОТИ САНАТОРНОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТ)

«Здоров'я – не все, але без здоров'я – нічого»

Сократ

Увага до питання здоров'я школярів суттєво зросла. Про несприятливість у даній сфері говорять давно, але сьогодні ця проблема стоїть дуже гостро.

За останнє десятиріччя чітко спостерігаються такі фактори, які впливають на стан здоров'я учнів, а саме: зростання навчального навантаження, вільний час діти все більше проводять за переглядом фільмів, за комп'ютерними іграми. Усе це призводить до гіподинамії, порушення постави, порушення зору.

Сучасна медицина займається не здоров'ям, а хворобами, не профілактикою, а лікуванням. Завдання ж школи – зберегти, зміцнити здоров'я учнів, сформувати в них відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Ефективність позитивного впливу на здоров'я школярів різних оздоровчих заходів визначається не хаотичністю методів, а системною роботою за всіма напрямками.

Практика показує, що процес формування свідомого ставлення до власного здоров'я потребує обов'язкового поєднання інформаційного й мотиваційного компонентів із практичної діяльності учнів, що сприятиме оволодінню дітьми необхідними здоров'язберігаючими вміннями і навичками

Діяльність педагогів санаторної загальноосвітньої школи повинна бути орієнтована на формування в дітей стійкої позиції, що передбачає визначення цінності здоров'я, почуття відповідальності за збереження й зміцнення власного здоров'я, поглиблення знань, умінь та навичок, пов'язаних з усіма складовими здоров'я (фізична, соціальна, психічна, духовна). Формування в учнів компетентного ставлення до власного здоров'я неможливе без реалізації всіх складових здоров'я.

Тому головним завданням у діяльності педагогічних колективів навчальних закладів на сучасному етапі повинно бути збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у педагогів, учнів та їхніх батьків.

Мета сучасної школи – підготовка дітей до життя. Кожен учень повинен отримати під час навчання знання, що знадобляться йому в майбутньому житті. Здійснення майбутньої мети можливе за умови запровадження технологій здоров'язберігаючої педагогіки, а вона не може бути представлена як конкретна освітня технологія, вона об'єднує в собі всі напрямки діяльності загальноосвітнього закладу з формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів.

Звичайно, вирішення проблеми збереження здоров'я дітей та підлітків потребує щільної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості. Однак особливе місце та відповідальність з оздоровчої діяльності відводиться освітній системі, яка повинна і має всі можливості для того, щоб зробити освітній процес здоров'язберігаючим, і в

цьому випадку мова йде вже не просто про стан здоров'я сучасних школярів, а про майбутнє України.

«Здоров'я дорожче золота», - писав У.Шекспір. Це найголовніша складова нашого життя. Важливе здоров'я кожної людини, адже окремо ми є частинками суспільства. Підтримання свого тіла і духу в хорошому стані, заняття спортом та зростання кількості освічених людей – ось запорука здорового суспільства. Та все починається змалку. Діти – це найцінніше, що є у батьків. Ні для кого не є таємницею, що у сьогоднішній неспокійний час найперше, що турбує батьків – це здоров'я дитини та те надійне середовище, де б дитина була захищена від різних ризиків та негараздів. Саме з такою метою існує Черкаська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-II ступенів Черкаської обласної ради.

Система роботи педагогічного колективу з формування здорового способу життя включає: виховний та навчальний процес, роботу з батьками та опікунами, громадськістю, методичну роботу. Формуванню позитивної мотивації здорового способу життя сприяють навчальні предмети «Основи здоров'я», «Етика», виховна робота вихователів, класних керівників та вчителів – предметників, тренінги психолога та соціального педагога. Школа активно співпрацює з науково – педагогічними та медичними закладами (Навчально – науковий інститут фізичної культури, спорту та здоров'я Черкаського національного університету ім.Б.Хмельницького, Черкаська обласна дитяча лікарня(ортопедичне відділення), Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників, Державний навчальний заклад «Черкаське вище професійне училище», Черкаський комунальний заклад «Обласна дитячо – юнацька спортивна школа для дітей – інвалідів» Черкаської обласної ради, Черкаський обласний центр еколого – натуралістичної творчості, мала академія наук учнівської молоді), до проведення уроків з ЛФК, заходів щодо розширення та закріплення знань учнів з основ здоров'я залучаються студенти навчально –наукового інституту фізичної культури, спорту та здоров'я ЧНУ.

На базі школи - інтернату проводяться обласні семінари для директорів шкіл – інтернатів, семінарські заняття для слухачів курсів обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників та студентів навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи та мистецтва Черкаського національного університету ім.Б.Хмельницького. На нарадах та семінарах завжди присутні від 30 до 40 педагогічних працівників. Педагоги показують відкриті уроки, виховні заходи, діляться досвідом з організації роботи з формування здорового способу життя, організуються та відбуваються обласні конкурси та фестивалі дитячої творчості.

У формуванні активної громадянської позиції велику роль відіграє ціннісне ставлення особистості до природи. Учні школи систематично проводять акції «Посади дерево», «Зроби годівничку», «Озеленимо свою школу», висаджують троянди на шкільних клумбах, організують екскурсії на природу.

Превентивне виховання сприяє профілактиці правопорушень. В школі-інтернаті протягом 10-ти років немає жодного учня, який стоїть на обліку в кримінальній міліції за скоєння правопорушень. Вже стало традицією щорічно проводити Тижні здоров'я та правових знань залучаючи до проведення лікарів (гінеколога, нарколога, уролога, дерматолога), працівників правових структур. Щорічно вихователями школи проводиться моніторинг вихованості учнів, розробляються індивідуальні плани роботи з дітьми середнього та низького рівнів вихованості; складаються індивідуальні паспорти здоров'я учнів класу. У школі впроваджуються превентивні програми і проекти «Рівний – рівному», «Школа проти СНІДу», «Профілактика ВІЛ – інфекції на засадах розвитку життєвих навичок», «Молодь на розпутті», затверджено спільний план роботи з кримінальною міліцією у справах дітей Придніпровського району.

Фізкультурно – оздоровча діяльність

У школі розроблена система фізкультурно – оздоровчої роботи:

* на всіх ступенях навчання до розкладу навчальних занять включено уроки ЛФК (3 рази на тиждень), лікувального плавання (2 рази на тиждень), урок фізичної культури (1 раз на тиждень);

* на громадських засадах працюють спортивна секція з волейболу та туристичний гурток. На перервах та після уроків діти мають змогу пограти у волейбол, настільний теніс, шахи та шашки.

Весь навчально – виховний процес забезпечується медичним супроводом, який здійснюється лікарем-педіатром, 3-ма лікарями-ортопедами та медичними сестрами. Медична служба забезпечує моніторинг здоров'я, працює над вдосконаленням системи лікування сколіотичної хвороби у дітей. Щорічно лікарі-ортопеди розробляють та затверджують графік проходження медичних процедур учнями школи. Після уроків вихованці отримують лікувальні процедури під наглядом медичних сестер та контролю з боку вихователів. Інструкторами фізичної культури розроблено методичні матеріали для проведення уроків ЛФК з дітьми, хворими на сколіоз.

Робота психологічної служби

Психологічна служба складається із практичного психолога та соціального педагога. Психологом проводиться психодіагностична, корекційно – відновлювальна, розвивальна, навчальна, консультаційна, організаційно – методична та профілактично – просвітницька робота. Під керівництвом ЛевчукС.М. три роки підряд (2004, 2005, 2007 рр.) соціально – психологічний театр «МіР» отримувал диплом переможців у міському конкурсі соціально – психологічних театрів. З метою забезпечення соціального супроводу соціальний педагог співпрацює зі службою у справах дітей. Працює Рада профілактики, постійно вивчаються умови утримання вихованців школи. Під час літніх канікул діти пільгових категорій оздоровлюються у санаторіях «Україна» та «Сосновий бір».

Система учнівського парламенту

У школі існує власна система учнівського парламенту, який відіграє важливу роль в організації шкільного життя. Вже стало традицією проводити свята до Дня вчителя, благодійний ярмарок на Андрія, (виручені кошти

віддають онкохворим дітям), Святого Миколая, Новорічні карнавали, до Дня закоханих, до Міжнародного жіночого дня, загальношкільні лінійки, члени парламенту дбають про змістовний відпочинок учнів, організують цікаві вечори, спортивні змагання, слідкують за виконанням учнями школи фізичної паузи на уроках та комплексу вечірньої фізкультури після самопідготовки, щовівторка звітують на робочих лінійках. Щорічно підводяться підсумки конкурсу «Найкращий клас школи» за рейтинговою оцінкою.

Співпраця з батьками

Значним у роботі з дітьми є співпраця з батьками. На початку кожного року проводиться анкетування, обстеження соціальних умов проживання. На основі цього складається соціальний паспорт школи. Діє батьківський всеобуч, проводяться медичні лекторії, презентації з використанням мультимедійних технологій, співбесіди, консультування, випуск стінгазет з різної тематики (інфекційні захворювання, шкідливі звички, правильне харчування), Дні подяки. Батьки беруть активну участь у проведенні свят, акцій, ярмарок, конкурсів, екскурсій.

Результативність роботи Школи гармонії, добра і здоров'я

Робота за програмою Школи сприяння здоров'ю дала позитивні результати:

- * високий рівень адаптації вихованців;
- * високий рівень активності учнів;
- * позитивна мотивація до навчання;
- * розвиток творчо обдарованої дитини;
- * стабілізація сколіотичної хвороби завдяки медичній базі школи – інтернату;
- * стійка мотивація учнів школи до здорового способу життя;
- * високий рівень вихованості у випускників нашої школи.

Медико–педагогічний колектив вважає, що поєднання педагогіки й медицини в інтересах дитини створює можливості для виховання здорової, гармонійно розвиненої особистості, сприяє соціальному та емоційному розвитку кожної дитини.

Школа – інтернат – це простір життя дітей. У ній він живе і тому діяльність навчального закладу необхідно будувати так, щоб сприяти становленню особистості як творця і проектувальника власного життя. Сучасне покоління формується в динамічному світі, в умовах постійних змін інформаційного простору, що вимагає від молоді швидкого вирішення життєвих проблем, тобто бути життєвокомпетентним. І від наставників дітей життя вимагає бути відповідно компетентним, знати які проблеми можуть виникнути у подальшому житті, розуміти їх життя, проблеми, настрої та бажання. Коли є цей невидимий зв'язок довіри «вихованець – вихователь» працювати стає цікавіше, легше та з задоволенням. Діти ростуть впевненіші, самостійніше, вміють швидко знаходити вихід з складних ситуацій, йдуть по життю з радістю.

Останнім часом стало модним вести здоровий спосіб життя. Діти – це паростки, які зігриваються сонцем, отримують життєдайну вологу, а інколи

обпалюються стужею, палаючим сонцем. Ці паростки – майбутня опора нашої держави, вони будівничі нашого майбутнього. Які вони будуть – сильні, міцні, високі, стрункі, чи слабкі, тоненькі, хворобливі – все залежить від нас – педагогів. Вчасно побачити проблему, а ще краще передбачити, запобігти, допомогти піднятися, розправити плечі, вказати вірний шлях – ось наша місія.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОППОПІ ЧОР»
Зам. №1493 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1